באל - 1.

באל I -- דער, מצ בעלער. גרויסע טאנץ=פארוויילונג.

% אויפן באל האט מען געטאנצט אויך די טראדיציאנעלע טענץ - וואלס, א"ע. אויפם באל לכבוד דעם נייעם יאר, ~~האט מען פארבעטן א געקליבענעם עולם~~.

טאנצן אויפן באל; גיין אויף א באל; פארבעטן אויף / צום באל.

1875 " דער מענטש האט דער גרעפין צוגעזאגט, ער זאל [וועט] זי נעמען, נאר בזה=אופן, זי זאל צום ערשטן מאכן א גרויסן באל ". מחבר?, קהל חסידים, לעמבערג, ז' א'. 5 / בז-10

19... " מען פארט אויף גוישע בעלער, מען עסט דארט [...] גאט ווייסט וואס [...] ". פרץ, ציט אויסג, נ"י, 1947, ב' II, ז' 95. 7

1954 " דער דאזיקער באל איז אראנזשירט געווארן אין א גרויסן, שיינעם זאל מיט א שיינעם [...] ארקעסטער". ב. בינשטאק, יזב כעלם, יאהאנעסבורג, ז' 695. 2

באל II -- דער, =עס, פקפ, ביליארד=פארטיע.

1892 " [...] מאכט באליקעס פאר חברה מיט וועלכע ער איז באקאנט און שפילט אין קארטן ". י. בודזאהן, א געטראייע ווייבעל חלעבען, ווילנא, ז' 50. 8

0 באל=מאסקאראד -- דער באל, צו וועלכן די אנטייל־נעמער קומען פארשטעלט אין מאסקעס און קאסטיומען.

באלמעסיק -- אדוו. (אדי? דשסמ?) ווי אויף א באל, אויפן שטייגער פון א באל.

1868 " דאוועגען באלמעסיק [...] נו, וועט מען דארט [אין די קאפשולן] ניט ארײנלאזן [...] סיידן ער [דער דאווענער] איז אויסגעפוצט ווי אויף אן עפנטלעכן באל ?"; קמ, נ' 32, ז' 239. 9

1939 " זיי האבן ביי אים אויסגעזען ווי די אקטיאריצעס, יעדעס [יעדע?] באלמעסיק פארפוצט". י. ארנשטיין, רעיונות ישראל, יאס, ז' 69. א/8

באלסאלאן -- דער, =ען. זאל ווו ס'קומט פאר א באל.

1878 " אין דעם באלסאלאן האט מען געטאנצט, מען איז פריילעך

געווען ". איבז ימבר"ע, מחבר, די עגונה, 10

בוקארעסט, ז' 8.

באלקלייד -- דאס, =ער. ספעציעלע קלייד צו א באל.

1925 " היינט זיינען דא פאראן באלקליידער פון קאשעמיר,

פון ווייסן זייד מיט אויסגעניייטע בלומען", 10/א

י. יאכינסאן, מיט געניטע הענט, קיעוו.

מאסקנבאל -- דער, = בעלער. דזוו באל=מאסקאראד.

ב א ל !!! -- דער, =ן. פקפ. באל(ע)כל. 1. קיילעך,

קויק, קוילפארמיקער קערפער. % פון בארג קייקלט

זיך אראפ א ריזיקער באל פון שניי.

1972 " ער איז אן אשיקער באל, וואס ווערט געקאפעט

אין דער לופטן ". ל. ראכמאן, גק, נ' 76, ז' 112. 6

2. הילצערנע קליינע קויקן וואס מע פלעגט א מאל ניצן

ביי וואלן. % ביי דער אפשטימונג האט מען באלאטירט

מיט ווייסע און שווארצע באלן.

||בעלכל -- דאס, =עך. פקפ [דיאל, פוילישער?]

1970 " געהאט [...] קורצע הענט און קליינע פיס און

האט אויסגעזען ווי א בעלכל, וואס קוילערט זיך ". 7/א

י. ערליך, שבת, ח"א, ז' 145.

באַל III -- דער, =ן. ציפערדיקער צייכן געניצט אין געוויסע שולן אפצושאצן די פעולות פון א תלמיד אין לערנען; מיינונג, קוואליפיקאציע. % די שילערין האט געבראכט א שול=צייגעניש מיט גוטע באלן, ס׳רוב צענערס.

1870 " איך בין די לעצטע צייט אויך אומצופרידן געווען
פון דעם שילער און האב דאס ארויסגעוויזן דורך די 3
באלן (אַטמיעטקעס) וואס איך האב אים געשטעלט".
נ. הערשענהארן, קמ, נ׳ 33, ז׳ 249, III.

... "קיינער שטעלט ניט קיין באלן, קיינער קנייפט נישט,
קיינער זעצט נישט אין קארצער אריין ". פרץ, 15
ציט אויסג, נ"י 1947, ב׳ VII, ז׳ 43.

באַל IV [ווייכער ל] -- דער, =(י)עס. (פֿר) ארומגעטעסטער קלאץ (בוימשטאם) געניצט צו בויארבעט; באלי(ע)ק, % די פויערישע כאטע איז געבויט פון גראַבע פירקאנטיקע באליעס.

באַל V -- דער, =ן, (פיזיק) איינס מיט וועלכן ס׳ווערט געמאסטן די אינטענסיווקייט פון געוויסע דערשיינונגען (ערדציטערניש, ווינט אע) % די שיף האט געליטן פון דעם שטורעם פון 10 באלן.

באָל --- דער, =ן. (אמ) באַלעם, פילקע צו שפילן.

1927 " 1916" אויב ער שפילט זיך מיטן באָל און ווארפט
אים ארויף [...] ". אב. קאספע, פיזיק, נ"י, ז׳ 18. 14

1934 " ביים באדן זיך, ביים שפילן באָל, ביים טאנץ,
// אין אוונט ביים שפאציר [...] ". מלה, אין ניו=יארק, 16
נ"י, ז׳ 61.

1960 " [...] זיינע איז אויך די צעלעכצטע, פארפעסטעטע לעדערנע הענטשקע פאר באלשפיל", ב. רעסלער, טאָג, VIII/6. 17

O האנטבאל, נעצבאל, קארב=/קויש=באל, זבז.

באלאבאָן -- דער, =עך / =עס. 1. גלעקל, קלימפערל. % דער שליטן איז באהאנגען מיט באלאבאנעך.

< ИК: балабон

2. ( ) „פלאפלער, פלוידערזאק" (קמוז),

באלאָבעשקע -- די, =ס. (רעג. מאלדאוויע) מין בולקעלע, קיכעלע.

< ИК: балабушка

... " ער נעמט ארויס פונעם קויבערל א פלאש מילך מיט א טעלער באלאבעשקעס ". י. יאקיר, א שליטן מיט ישובניקעס, 111. 20

באלאָג -- דער, =ן. מאטעריאל, שטאף מיט וועלכן מע באלייגט א בגד צוליב פוץ. % דער קאלנער פון מאנטל האט א שיינעם באלאג פון פוטער".

1856 "די קלעסערס זיינען אלדונגען [?] גאנץ רייך גוקליידעט אין פענסילוואניע אויף מיט אלגעמיינע באלאגן". [...] ...

באלאַגאַן -- דער, =עך / =עס. 1. אומארדענונג, צעמישעניש, טומל, כאאס. % אלע האבן גערעדט אין איינעם, מע האט געשריגן, געקלאפט מיט די שטולן, מיט אייך ווארט - ס'איז געווארן דער אמתער באלאגאן.

P: bałagan; R: балаган.

1973 " ווען ניט די יידישע הערצער, וואס האבן געוווסט

אז ס'איז דעם קעראוויניק [=פארוואלטער, אנפירער] 22
ניטא וואס מקנא צו זיין, וואלט דא געוועז אן אמתער
באלאגאן ". ה, ראזענפארב, דער בוים פון לעבן,
III, ת"א, ז' 312.

(ohl)
2. מארקשטעל, ביידל (בודע) אדער אנדער צייטווייליקע
געביידע, אויפגעשטעלט פון מארקהענדלער און וואנ-
דערנדיקע פאלקס=טעאטערן, קאמעדיאנטן.

" אויף א דעכל פון א באלאגאן מיט ארויסגעשטעלטע 24
משונה=ווילדע געשטאלטן - שטייט א קאמעדיאנט אין
ברייטע תחתונים מיט פליטערלעך פון אלערליי קאלירן ".
ממוס, שלמה ר' חיימס, II, מיט והעלדום: אויסג [illegible]
ווארשע, ז' 46.

3. די פארשטעלונג, טעאטער=שפיל פון אזעלכע וואנדער-
נדיקע קאמעדיאנטן, לצנים. % די פויערים האבן
הנאה געהאט פון דעם פריילעכן באלאגאן, וואס די
קאמעדיאנטן האבן פארגעשטעלט.

4. (איר) א שלעכטע איבערשארזשירט טעאטער=פארשטעלונג
מיט ביליקע קאמישע טריקן. % די נייע קאמעדיע איז
גיכער א באלאגאן, מיט פאיאצישע שטיק, און געשמאק.

באלאגאנסטווע -- די, בא. (רוסיז, נא) ביליקע
ליצנישע שטיק.

1962 " מע קען זייער גרינג ארייגפאלן אין [...]
באלאגאנסטווא -- און וואס ניט? מיט סאטירע 26
אדער הומאר דארף מען זיך קאנען ארומשפילן ".
מ. ירדני, פאש, I/15.

באלאגאנקע -- די, =ס. א שאפונג, ארויסטריט אין
באלאגאן=נוסח.

1955 " א פערטער צום טויטשטייג פון טורמע לוביאנקע [...] דערשלעפט קוים די קולבאקיש=נסתרשע פיס, // א פינפטער דערבייי איך א ליד=באלאגאנקע//מאקאבריש טאנצט, און אן עולם שרייט: בים!". הל, א בלאט אויף אן עפלבוים, ב"א, ז' 314. 23

באלאגאנשטשינע -- די, בא. דזוו דפוו.

1956 " דער גייסט פון געבילדעטן רוס, וואס פאדערט |...| ערנסטע נאטור=טרייע לעבנס=בילדער' און פארדאמט יעדע איבערטרייבונג און באלאגאנשטשינע". פאריזער צייטשריפט, נ' 15 - 16, ז' 204. 27

צוגאב צו ב א ל א ג א ן, באל 6,

באלאגאנשטשיק - דער, =עס. (רוסיצ. נא) דער וואס מאכט א באלאגאן, אן אומארדענונג; טומלער.

ב א ל א ג ע ר ו נ ג -- ----> באלעגערונג.

ב א ל א ג ע ר ן -- ----> באלעגערן.

ב א ל א ד א ר -- דער, בא, מין קרייטעך. | פפ באלזאר?|

1961 " אויף האבן די חכמי ישראל געווארנט, אז מע זאל זיך נישט באנוצן מיט דעם קרייטעכץ 'באלאדאר' | מעקסט: באלאדאר |, וואס מען האט געגלייבט איז מיטלאלטער, אז דאס פארשארפט דעם זיכרון ". מ.אונגער, סמז, VII/2. 45 312x

ב א ל א ד ן -- טרוו, פאר באלאדן/(זן) באלאדנס.

1. ארויפלייגן אויף ארייןלייגן,אנלייגן איך א סך און / אדער שווערע זאכן. די טרעגער באלאדן דעם משא=טויטא מיט זעק צעמענט. דער פאסאזשיר איז אראפ פון וואגאן באלאדן מיט רענצלעך און פעקלעך.

1939 " [...] האט אנגעבראכט באלאדנטע [פאדל] וועגן
וועגענער] מיט אנגעפאקטע קאסטנס [...] מיט זעק 57
און פעק." הערצל אפשאן, בית ישראל -
וויזשניצער רביס הויף, סיגעט, מאראמורעש, ז' 89.

1968 " דורכגעדרונגען מיט רחמנות און ליבע צו די ווארעמע
יידן, וואס האבן נאך דערצו באלאדן אונדז מיט נייע 48
פעק עסן, קאנסערוון [...] ". א. גייער, יזב אטוואצק,
ח"א, ז' 584.

1972 " די פלאכן האבן זיך ניט געקענט אן עצה געבן
מיט דער שפע, וואס האט באלאדן די צווייג [...]. 50
ל. היין-שמעוני, גק, נ' 75, ז' 177.

2. געבן עמעצן א סך צו טאן, ארויפלייגן אן עול,
שליחות אע. % גלייך הוי איך בין געקומען,
האט מען מיך באלאדן מיט א סך ארבעט. דער פארזיצער
איז באלאדן מיט גרויס אחריות.

1945 " די אלע 'גרינע' זענען [...] ווארעם אויפגענומען
געווארן דווקא דורך די פאראערמטע לאנדסלייט [...]
באלאדענע [פאדל] מיט קאפ=ברעכענישן צו באצאלן
פינקטלעך." זש' פאריזער שריפטן, נ' 1.
אקטאבער, ז' 51.

באלאדן זיך - רעפל.

1873 " אז מען ווערט פארטיק, באלאדט מען זיך מיט
גרויסע טליה=און= תפילין=זעק [...]" ממוס,
די קליאטשע, ווילנא, קאנק 152920.

ונג. =עניש. באלאדנקייט.

ם בילאדין.

1. <--------

1679 " אונ׳ זיינם פאטיר זענדיט ער דא בייא זעהן איזילש
46 בילאדן מיט גוט אויז מצרים, אונ׳ צעהן איזלינש
בילאדין מיט קארין, אונ׳ ברויט, אונ׳ שפייז״ [illegible].
בליץ, בראשית, מ״ה - כ״ב.

ב א ל א ד ע -- די, =ס. 1. ליריש=עפישע ליטעראַרישע שאפונג, וואס שעפט איר שטאף על=פי=רוב פון פאלקס= לעגענדעס און מעשיות און שילדערט אויסערגעוויינלעכע אפט מאל העראישע געשטאלטן, אויסטערלישע אדער פאנ- טאסטישע געשעענישן. % די שאטלענדישע באלאדעס האבן משפיע געווען די ראמאנטישע ליטעראטור.
די באלאדעס ~~האבן=משט~~ פון מאני לייבן פארמאגן א סך מוזיקאלישקייט.

1958 " די באלאדע פון דער ׳ ווייסער שטאט׳ איז זיכער
51 / באז 1467 איינע פון די שענסטע [...] געזאנגען, וואס זיינען
פון אונדזערע בדחנים געזונגען געווארן ". ש. ביקל,
שרייבער פון מיין דור, נ״י, ז׳ 106.

1972 " [...] ער האט אזוי הארמאניש זיך צונויפגעזונגען
53 מיט דעם מייסטער פון דער מאדערנער יידישער באלאדע".
מ. ל. שניידערמאן, [illegible] גק, נ׳ 77, ז׳ 251.

2. (מוזיק) וואָקאלע אדער אינסטרומענטאלע שאפונג, וואס האט דער עיקר א דערציילעריש כאראקטער און ריטעם. % ~~צווישן אנדערע זאכן האט~~ דער פיאניסט [illegible] אויסגעפירט [illegible] שאפענס א באלאדע.

|| באלאדיש -- אדי / אדוו. ווי (אין) א באלאדע.
% א סך שאפונגען פון דעם פאעט קלינגען גאר באלאדיש, ראמאנטיש.

ב אָ ל אָ ו ר ע | ווייכער ל | -- אדי / אדוו. וואס
איז שייך צו א באל, אויפן שטייגער פון א באל,
(טאנצאוונט) % באלאָורע קלייד.

1911 " עס דרייען זיך דארט ארום, אוי=ווי, בת=מלכות,
באלאורע געקליידט, [struck out], |...| כמעט האלב נאקעט ". 60
ממוס, קליאטשע, ציט/אויסג "[struck out]", ווארשע, ז' 155.

ב אַ ל אַ ט -- דער, =ן. קאכליע, פליטקע פון צעראמיק,
מיט וועלכע מע דעקט איבער דילן, [struck out] אע.
% די פאדלאגע פון באלאטן איז פארדעקט מיט א שיינעם
טעפער. דאס באדצימער איז אויסגעלייגט מיט שיינע
באלאטן.

ב אַ ל אַ ט אַ -- די, בא. גומי ענלעכער שטאף,
דערמאנט מיט זיינע אייגנשאפט גוטאפערטשע, באקומט
זיך פון אויסטריקענען די מילך פונעם בוים
Mimusops balata, וואס וואקסט אין גוויאנע, ווענעזועלע א"א;
ווערט באניצט אין דער שיך=אינדוסטריע און ווי אן
איזאלאטאר אין עלעקטרע. (?נ?)

ב אָ ל אָ ט י אַ נ י ק -- דער, =עס < Uk: болотяник
שד, טייוול וואס לעבט אין בלאָטעס, זומפן.

1957" א סך וווּנדערלעכע גייסטער געפינען זיך אויף
דער ערד: 'באלאטיאניקעס' אין די בלאטעס [...]". 63
ברוס, שטילע ערד, נ"י, ז' 207.

ב א ל א ט י ר ן -- אטור, אפגעבן די שטים, אפשטימען מיט דער הילף פון ווייסע און שווארצע באלן, גאלקעס. % די חשובע בעלי=בתים האבן באלאטירט און אויסגעקליבן א נייעם ראש=הקהל.

באלאטירן זיך -- ארויסשטעלן די קאנדידאטור צו די וואלן.

1940 " [...] די מעלדונג פונעם קאנדידאט אלס דעפוטאט וועגן זיין הסכם זיך צו באלאטירן 64

אין דעם געגעבענעם וואלגעביט |...| ". באשטימונג וועגן די וואלן אינעם אויבער=ראט פון פססר, ריגע, ז' 14.

|| באלאטירונג - די, =ען. (עלט) אקט אדער רעזולטאט פון באלאטירן (זיך) |ראַכ|.

ב א ל א ט ע ן -- טרוו. פּפּ (דיאל, ליטע)

1. לייגן א סך לאטעס. % זי האט שוין באלאטעט דאס העמד פון אלע זייטן.

2. באנייען, באקליידן מיט אלטע, געלאטעטע מלבושים.

1860 " ער איז געבליבן מוטער נאקעט [...], ביז יידישע קינדער רחמנים בני רחמנים האבן זיך צוזאמענגעלייגט א טאלער צען און האבן אים א ביסל באלאטעט.

אמד, דער שנארער, ווילנע, ז' 27.

1948 " אז איך וועל באשטאטן דעם דלות, // באלאטענען אלע אביונים [...] ". הר, אין שאטן פון מיין בוים, ל"א, ז' 46.

ב א ל א כ אָ ן -- דער, =ען. 1. ברייטער אייבערמאנטל מיט א קאפיושאן וואס מע האט געטראגן קעגן רעגן אדער שטויב אונטערוועגנס.

1911 " וואס שרייט איר ? [...] נאט אייך אייער באלאכאן ! י. גארדין, דער מטורף, נ"י, ז' 62. 66

באלאטירן זיך -- ארויסשטעלן די קאנדידאטור צו די וואלן.

1940 " [...] די מעלדונג פונעם קאנדידאט אלס דעפוטאט וועגן זייך הסכם זיך צו באלאטירן אין דעם געגעבענעם וואלגעביט [...] ". באשטימונג וועגן די וואלן אינעם אויבער=ראט פון פססר, ריגע, ז' 14. 64

|| באלאטירונג - די, =ען. (עלט) אקט אדער רעזולטאט פון באלאטירן (זיך) [ראב].

ב א ל א ט ע ן -- טרון. פפ (דיאל, ליטע) 1. לייגן א סך לאטעס. באלאטענען, % זי האט שוין באלאטעט דאס העמד פון אלע זייטן.

2. באנייען, באקליידן מיט אלטע, געלאטעטע מלבושים .

1860 " ער איז געבליבן מוטער נאקעט [...], ביז יידישע קינדער רחמנים בני רחמנים האבן זיך צוזאמענגעלייגט א טאלער צען און האבן אים א ביסל באלאטעט." אמד, דער שנארער, ווילנא, ז' 27.

1948 " אז איך וועל באשאטן דעם דלות, // באלאטענען אלע אביונים [...]". הר, איך שאטן פון מיין בוים, ל"א, ז' 46.

ב א ל א כ א ן -- דער, =ען. 1. ברייטער אייבערמאנטל מיט א קאפיושאן וואס מע האט געטראגן קעגן רעגן אדער שטויב אונטערוועגנס.

1911 " וואס שרייט איר ? [...] נאט אייך אייער באלאכאן !" י. גארדין, דער מסורף, נ"י, ז' 62. 66

|| ~~=טשיק~~ - דער, =עס. 1. פקפ פון באלאכאן.

2. (עלט) מין פּעלערינקע, קינדער-מאנטעלע.

1884 " נאך א זייגעדיק קינד האט זי [דאס יידישע מיידעלע] שוין געטראגן א ווייסן באלאכאנטשיק, ווי דעם שרהס בת-יחידה". יפאל, נ' 16.

ב א ל א כ ן ז י ך -- אוטסו. (שנש ?) שטארק
צעלאכן זיך, פלאצן פון געלעכטער.

1943 " יא, דאס בין איך מיט מיין מאן ! האלט זיך איין, איר זאלט זיך ניט באלאכן. ער געפעלט אייך, אפשר, ניט ?". נויעכ לוריע, בא דער אפענער גרוב, מאסקווע, ז' 16.

ב א ל א ל א י ק ע -- די, =ס. מוזיקאלישער סטרונע-אינסטרומענט, דער קערפער דרייעקיק, מיט א לאנגן 'האלדז', האט דריי | פאר?| סטרונעס, די קלאנגען באקומט מען ארויס, צופנדיק די סטרונעס מיט די פינגער אדער מיט א ספעציעלן ביינדל.

" [...] טום=באלאלאיקע, שפיל באלאלאיקע, פריילעך זאל זיין ".

ב א ל א מ ו ט ש ע ן -- ----> באלעמוטשען.

ב א ל א מ י ט ש ע ן -- ----> באלעמוטשען.

~~דערגענצן מיט די ציטאטן : באל 74, 71, 73, 70, 75.~~

ב א ל א ן -- דער, =ען. זן (פטם) באלון.
1. רעזערוואר פון גומע אדער פלאסטיק, אויסגעפילט מיט גאז וואס איז גרינגער פון לופט, איז דער באוועגנדיקער טייל פון א לופטשיף, ס'רוב גערופן לופטבאלאן.
% די גאנדאלע איז געווען צוגעפעסטיקט מיט שטריק צו א ריזיקן באלאן, אויסגעפילט מיט העליום.
1974 " [...] האט ער דערזען [...] אז די קו ליגט אנגע-

בלאזן מיט גאזן ווי א באלאן. י. עלבערג, אויפן שפיץ פון א מאסט, מאנטרעאל, ז' 194. 482

2. קליין קאלירט זעקעלע פון גומע/ פלאסטיק, אנגעבלאזן מיט לופט, דינט ווי א שפילצייג פאר קינדער, צו דעקאראציע אע. % דאס מיידעלע טראגט אין דער האנט עטלעכע קאלירטע באלאנען. בעת דער עפענונג פון דער ספארט=פארמעסטונג האט מען ארויסגעלאזט הונדערטער פארביקע באלאנען.

3. געפעס פון מעטאל (זז אויך דיק גלאז) צו האלטן גאזן אדער פליסיקייטן אונטער א געוויסן דרוק. % אין דעם אמבולאנס איז אויך דא א באלאן מיט זויערשטאף.

1960 " צאפט ער אריין דאס סאדע=וואסער אין די גרויס קופערנע באלאנען |...| ". פֿישטיינוואקס, טמז, X/ 10. 76

4. גומענע אויטא=שינע מיט דינע ווענטלעך און ברייטערן קווערשניט, אנגעפילט מיט לופט. % דער אויטא איז ארויף אויף צעשטן גלאז און ס'האט געפּלאצט א באלאן פון איין ראד.

באלאן IV

X ←------- 1.

1790 " כל דבר עגול ... נקרא כדור, ובל"א באלון ". ר' משה בר' ראובן, נאדר בקודש, הורודנע, [illegible], דף קי"ב. 283

[illegible]

באלאנגען -- אוטוו. 1. געהערן, זיין אנגעשלאסן, זיין א מיטגליד... באלאנגען צו... ער באלאנגט צו דער נייער יוגנט=באוועגונג.

1910 " [illegible] כאטש איך באלאנג ניט צו קיין ספעציעלן

ציוניסטישן פאראיין, בין איך דאך א ציוניסט." ד.ס.א. 82

מר, שריפטן, IV, נ"י, ז' 167.

1928 " אפשר באלאנגט עמעצער פון אייך צו דער 'אגודת המורים'?". אפּא, III, ווילנע, ז' 59. 80

1957 " ער וויל וויסן, צי איך האב באלאנגט צו דער חברה אחדות ". א. פ. אונגער, מיין היימשטעטל סטריקאוו, נ"י, ז' 166. 84

2. האבן א שייכות, (אריינ) פּאַסן זיך. % דער ענין באלאנגט שוין נישט מער צו דעם אפטייל, איר דארפט זיך ווענדן אין א צווייטן אמט.

1911 " רעליגיע איז א גאנץ איידעלער ענין; זי באלאנגט צו יענע דברים שבלב, וואס לאזן זיך ניט רעפארמירן מיט [...] ". א. גינזבורג, זש'דאס נייע לעבן, פעברואר, ז' 5. 78 / 4068

1975 " באלאנגען זיי בײדע צו א צייטשנים וואס האט אפגעלעבט [...] ". מ. שטיקער, פאר, III/2. 81

3. געהערן, זיין דאס אייגנטום. % די אלע ביכער באלאנגען צו דער שטאטישער ביבליאטעק.

4. מיט דער פּרעפּ 'איך': "זייך אפּהענגיק אין עפעס" הרוב.

ם בלנגין . מה"ד : belangen.

.3 ←---

1619 " וואש בילנגט שידוך הלבן". פּב.

5. פארלאנגען, באגערן, גארן.

" צמאה - בלנגט ". רייכלין 8, תהלים, מב-ג.

באלאנדע -- די, =ס. (שגל, סאוו) מאגערע זופ, אן פעטס, ווינציק גרויפּן, אן טעם. % די געשטאנען איך 'אטשערעד' נאכן ביסל באלאנדע און מע האט עס גלייך אויפן ארט אויסגעזופט.

באַלאַנס -- דער, =ן. פּפּ ביילאַנס. 1. אין בוכהאַלטעריע - דער פאַרגלייך=צונויפשטעל פון אַקטיווען און פּאַסיווען (הכנסות און הוצאות) פאַר אַ געוויסן פּעריאָד. % יאָרבאַלאַנס, חודשלעכער באַלאַנס, צושטעלן דעם באַלאַנס. דער לעצטער באַלאַנס פון דער באַנק ווייזט אַן אויף אַ גרויסן רווח.

1931 " אַז אַ מענטש האַלט ביים אַנזעצן, ווייזט ער ניט קיין באַלאַנס ". מ. רייצעסזאָן, פון ר' אייזעלעס מויל, (פ)לאַנים, ז' 38. 89

(פיג) 2. גלייכוואָג, גלייכמאָסיקע פאַרהעלטעניש פון זאַכן, דערשיינונגען. % דער קריטיקער היט ניט אָפּ קיין באַלאַנס אין זיינע אָפּשאַצונגען, ער רוקט ~~אַרויס מער די נעגאַטיווע זייטן פון ווערק און פאַרזעט די פּאָזיטיווע.~~ דאָס די אַנטוויקלונג פון דער אינדוסטריע, פאַרפעסטיקן די לופט האָבן אין אַ סך ערטער צעשטערט דעם באַלאַנס פון די נאַטור=כוחות.

3. (פיג) סך=הכל, רעזולטאַט, לעצטע שורה. % פינף גרויסע ראָמאַנען, צענדליקע קורצע דערציילונגען און אַ גרויסע צאָל עסייען - דאָס איז דער באַלאַנס פון דעם שרייבערס שאַפונג.

[7] זיין אַרויס פון באַלאַנס [סטוטש 388] -- פאַרלירן זיך, זיין וואַקלדיק, אומאַנטשלאָסן.

באַלאַנסיר -- דער, =ן, 1. לאַנגער שטאַנג, מיט וועלכן אַן אַקראָבאַט באַניצט זיך ביים גיין אויף אַ שטריק כדי איינצוהיטן די גלייכוואָג.

2. דער הויפּט=רעגולאַטאָר אין אַ זייגער=מעכאַניזם, אַנשטאָט אַ פּאַמפּעדיקל.

באל - 15. פּאַס באַלאַנסירט.

באַלאַנסירן -- טרוון 1. אויספירן די נייטיקע באַוועגונגען כדי איינצוהאלטן די גלייכוואָג אין אַן אומשטאַנדהאַפטיקער פּאָזיציע. % די אַקראָבאַטקע באַלאַנסירט קונציק טאַנצנדיק אויפן שטריק.

2. דורכפירן די נייטיקע בוכהאַלטערישע אָפּעראַציעס ביים צונויפשטעלן אַ באַלאַנס. % דער בוכהאַלטער האָט ניט געקאָנט באַלאַנסירן, ווייל ס'איז געווען אַ טעות אין עטלעכע רעכענונגען.

3. (פיג.) אָפּהיטן די גלייכמאָסיקייט, געהעריקע פּראָפּאָרץ אין דער באַציונג צו געוויסע דערשיינונגען, פאַקטאָרן, אַע.

1909 " שטרעבנדיק צו [...] פאַרהיטן [...] זייער מאַכט, באַלאַנסירט די זעלבסטהערשונג צווישן דיזן [אַט דעם] קלאַס און די פאַרשטייער פון קאַפּיטאַל ". די קאָנפערענץ פאַרזאַמלט, אויסגאַבע פון 'בונד', ['זשענעוו?], [...], יאַנואַר, ז' 3. 91

1961 " איצט האָט [...] דער ערן=בירגער פון חיפה אַראָפּגעשאַלט אַ געזאַנג פון הר כנען צו מפּוס ליטע - און דער חשבון איז באַלאַנסירט ". זש' היימיש, נומ' אב - אלול, ז' 44. 90

|| באַלאַנסירונג - די, =ען. אַקט אָדער רעזולטאַט צו באַלאַנסירן (אין אַלע בּב').

באַלאַנקע -- די, =ס. לאַטע "קליין פענצטערל אין אַ פּויערשער כאַטע" | קסוו |.

פּוּל: ווען ס'איז פאַראַן בעלנים [באַלאַנים] איז ניטאָ קיין באַלאַנקעס, און ווען ס'איז פאַראַן באַלאַנקעס איז קיין בעלנים ניטאָ ". -- "אַ כלל ביי די גלעזער". | קסוו |.

(דער הומאָר פון דעם ווערטל איז אין דעם ווערטשפּיל: באַלאַנקע-פענצטערל און באַלאַנקע=פאַלקסטימלעכע ווייבלעכע פאָרמע פון בעלן, בעלנים).

....

רעד: אין קאַרטל איז דאָ דער סימן "כר" - איז דאָס אַלגעמ פון ז. כראַפּקאָווסקיס פאָלקלאָר=זאַמלונג. צייטשריפט [illegible] 92

15 -5 13

צוגאב צו פאזיציע ב א ל א נ ס י ר ן ז' באל - 15.

|| באלאנסירונג - די, =ען. אקט אדער רעזולטאט צו באלאנסירן" (אין אלע ~~בב~~).

ב א ל א נ ק ע -- די, =ס. ~~לאקל~~ "קליין פענצטערל אין א פויערשער כאטע" | קטוו |.

פורל: ווען ס'איז פאראן בעלנים [באלאנים] איז ניטא קיין באלאנקעס, און ווען ס'איז פאראן באלאנקעס איז קיין בעלנים ניטא". -- "א כלל ביי די גלעזער". | קטוו |.

(דער הומאר פון דעם ווערטל איז און דעם ווארטשפיל: באלאנקע=פענצטערל און באלאנקע=פאלקסטימלעכע ווייבלעכע פארמע פון בעלן, בעלנים).

רעד: אין קארטל איז דא דער סימן "כר" - אוצר איז דאס פון ז. כראפקאווסקיס פאלקלאר=זאמלונג, צייטשריפט, ~~קטוו~~ מינסק, 1926 ?.

92

באלאסט -- דער, =ן. 1. משא פון הארטע קערפערס אדער פליסיקייט, וואס מע טוט אריין אין א שיף כדי זי זאל זיך האלטן פעסטער, ~~און~~ זאמדזעק אויף א לופטבאלאן, וועלכע דינען צו רעגולירן די אויפהייביקייט.

1927 " דאס שיפל באוועגט זיך [...], מ'האט דערווייל אנגענומען א טייל באלאסט [...] און מיר וועלן זיך אנהייבן ארופטיקן ". איבן ~~קוזמע~~ ,א. נאוויקאוו - פריבאי, אפנן גרונט פון יאם, קיעוו, ז' 60. 94

2. (טעכניק) דער שיכט זאמד און בראכשטיינער אויף דעם באנאנשיט, אויף וועלכן מע לייגט די רעלסן.

3 (פיג) עפעס וואס איז איבעריק, וואס מאכט שווערער אן עניך, פראבלעם וואס שטערט. % דער באלאסט פון זיינע איבערלעבונגען האט אים געדריקט אויף דער נשמה.

1951 " די אלע ווערטער זיינען געווען טיף פאר-וואקסן אין דעם שפראך=באוווסטזיין [...] און זיי זיינען ניט געלעגן ווי א טויטער באלאסט אויפן זיכרון". ימ, זב ליטע I, נ"י, ז' 464. 93

באלאסטיקן -- ~~באלאסט~~ ← ---- ~~באלאסט~~ באלאסטיקן

באלאסטן -- טרוו, פאר באלאסט / באלאסטעט (דטשמ), 1. ארויפלייגן א לאסט, פפֿ באלאסטיקן [אויוו], (בלאסטן) א משא, א שווערע זאך. % מע טאר ניט באלאסטן דעם וואגן מיט אזוי פיל סחורה, עס קאן נאך אויפן וועג פלאצן אן אקס.

2. (פיג) גורם זיין דאס פילן א מאראלישע לאסט, זארג, אומאנגענעמלעכקייט, שולדיקייט (געניצט ס'רוב

באַל – 17.

אין פּאַסיוו). % די שווערע באַשולדיקונגען באַלאַסטן

אים שטאַרק, לאָזן אים ניט אַרבעטן רויִק.

1886 " אַ שפּאַס עס [איז] צו זיין באַלאַסטעט מיט דריי

שווערע זינדן: אַ ליטוואַק, אַ מתנגד און אַ מוסר |?| 98

דאַרט אין וואָלינִיען, וואָס איז דער ברענפּונקט פון

די חסידות", אמד, די שיינע מינקע, ווילנע.

1905 " אַ מענטש איז דאָך פול מיט זינד, איז געמאַכט

געוואָרן מיט וואָס אַראָפּצוואַרפן פון זיך די באַלאַסטעטע 97

| פּאַרל בערג עבירות – מיט דעם אָפּטרייסלען זיך

מיט דער ברעג פּאָלע אין טייך, איין מאָל אין יאָר ".

י. מ. אַלפּעראָוויץ, דיא וועלט מלחמה [...], ווילנע,

ז' 27.

3. (פיג. עלט?) מטריח זיין עמעצן, פאַרשאַפן קלאָפּאָט;

באַלעסטיקן.

1910 " זעט אויס דאָס איך פאַרשפּאַר גאָר אייך מיט מיין

ביטע צו באַלעסטן ". אייך וואונדערבאַרע געשיכטע 99

פון אייך עהרליכען שוסטער, לעמבערג, ז' 14.

4. צוגעבן, צושרייבן אַ חוב אין געלט אָדער שווה כסף.

% וועסטו נישט איינצאָלן צו דער צייט, וועט די

באַנק באַלאַסטן דיין קאָנטע מיט שיינע פּראָצענטן.

1973 " אַ גרויסער טייל הייזער |...| זיינען באַלאַסט

געווען מיט היפּאָטעקן=חובות ". ד. פרייבערג, 96

פינצטערניש אויף דער ערד, ת"א, ז' 14.

באַלאַקאַניִנע -- די, =ס. פּלוידעריי, פּלאַפּלעריי,

" דאָס רעדן פּוסטע זאַכן " | קטוו, י. בירנבוים |. 102

רעד: דער זאַמלער |?| גיט אָן די עטימאָלאָגיע 'балаканина'

אין אוק ווב ניטאָ אַזאַ פאָרמע, ס'איז דאָ:

балаканнія/балакнія.

ב א ל א ק ו כ ע -- די, =ס. " פלאפלערין" [קטור,
ו. בירנבוים]. 103

רעד: דער זאמלער גיט אן אן עטימאלאגיע -- балакуха, אין אוק רוב ניטא
אזא פארמע, ס'איז דא: балакайло, балаклíй, балакýн

ב א ל א ק ון -- דער, =ס. " פלאפלער " [קטור,
ИК: балакýн 104

ב א ל א ק ט -- אדי/ אדוו. מיט לאקן, מיט געלאקטע
האר. % בחוטים מיט באלאקטע קעפ.

1934 " אויפן שוועל האט זיך באוויזן א באלאקטער שטערן
אין א ווייסן קאפטיכל ". ש. ברעגמאן, אפן מיזרעב 105
איז אומרויק, מאסקווע, ז' 222.

ב א ל א ק ע ן -- אומטו. 1.(שש) שמועסן, רעדן.
ИК: балакати
1957 " די ביימער [...] האבן [...] מיט סודותדיקער
שפראך, מיט ביימערדיקע צינגער צום הימל בלוי 115
באלאקעט ". לע, ביים פוס פון בארג, נ"י, ז' 52.

1972 " ס'איז דערגאנגען דערצו, אז די פויערים האבן
שוין אנגעהויבן באלאקען דערוועגן אזוי און אזוי 119
[...] ". באש, פאר, ב/21.

2.(ביטול) פלוידערן, פלאפלען.

1905 " די מילך=יידענע האט קיין ווארט נישט געקענט
ריידן. דער מאן האט עפעס יא געבאלאקעט ". י. מ. באדער, 120
צביה פון אדעסא, לעמבערג.

1924 " דערביי מוז ער אויבעט דעם קאפ זיינעם וויגן//

אונ אויסהערן אלץ וואס די שכנה באלאקעט ". 111

מלה, די גאלדענע פאווע, קליוולאנד, ז' 81.

1972 " אזוי האלט ער אין איין באלאקען וועגן איר האבן

צו טאן מיט עמעצן אנדערש ". באש, פאר, V/5. 106

בעניש — [illegible]

ב אַ ל אָ ר ב ע ר ט -- אדי/אדוו. וואס טראגט א

קראַנץ פון לארבערבלעטער.

1972 " אין רו פון מירמל - דאנטע אליגיערי - // לאזט

אראפ דעם קאפ באלארבערטן, שווערן ". ק. קליגער, 124/א

זש' צוקונפט, דעצעמבער, ז' 396.

1972 " באלארבערט געווארן און אנגעטאן האט מען אים

ראַנגעס [...] ". סוצ, גק, נ' 77, ז' 230. 124

ב אַ ל ב אַ ק -- <----- בייבאק. 128

ב אַ ל ב אָ ס -- <----- בעל=הבית.

ב אַ ל ב אַ ס ט ע -- <----- בעל=הביתטע.

ב אַ ל ב י ר ע ר -- דער, =ס. פּפ בארבירער. ([illegible])

שערער, פאריקמאכער, אויך א פאלקס=רופא, וואס האט

געהיילט מיט באנקעס שטעלן, בלוט אפצאפן אא.

1872 " [...] זאל באצאלן זיינעם חבר, דאס ער אים בלוט

האט געלאזן, גלייך אז איינעם באלבירער ".

לק לק.

צו"ר, לק"ב. [ארטאגראפיע פון טעקסט מאדערניזירט דורכן איבערשרייבער פון ציטאט ?].

ם בלבירר.

1692 " [...] איז דאך היינט [= היינט] ערב שבת ווארום
132 זאלסטו ניט גיין צום בלבירר זאלסט דיך לכבוד שבת
אב פוצן ". [מחבר?], קצת דברי מוסר [...],
אמשטרדם, תנ"ב.

1705 " [...] ווערט דער שכן קראנק [...] אונ ער גאב
135 פיל געלט אויש דאא דאקטירש אונ בלבירש".
הרב צבי=הירש קאידנור, [קב הישר],
פרק לד, דף עא.

ב א ל ב ל ע ן I -- אוטוו. בלעזלען (---> בולבלען).

ב א ל ב ל ע ן II -- אומוו. פלוידערן / רעדן אומפאר-
שטענדלעך (---> באלבען).
"[...] זי האט עפעס געבורטשעט, געבאלבלט די ערד ".
א. גארדאן, [? ווו, וועז?]

ב א ל ב ע ט ו ן -- דער, פלאפלער,
פלוידער זאק. % ביי אט דעם באלבעטון פארמאכט זיך
ניט דאס מויל א גאנצן טאג.

UK: болбот

באלבעטוניכע -- די, =ס. פלאפלערקע. % דאס ווייב זיינס
איז נאך א גרעסערע באלבעטוניכע פון אים .

UK: болботати.

ב א ל ב ע ן -- טרוו / אומוו, פפ גן באלבלען.
1. (שלש) פלוידערן, פלאפלען, רעדן
סתם אין דער וועלט אריין. % ער ניט וואס

באַל – 21.

ער באַלבעט דאַרט, ווייסט פֿון קליגער ניט ווערן.

1912 " ער לערנט דאָך ווי אַ מענטש זאָל היטן זײַן לעבן

[...] און דו [...] גלײַכסט דאָס צו נאַרישע רייד 140

וואָס מענטשן באַלבען ?". י.י. מאַנעגנזאָהן, דרך האדם,

ווילנאַ.

1931 " איך באַלבל, – זאָגט דער חבר מיליציאַנער, –

איך פֿאַררעד זיך ". נסתר, הריפּטשטעס, כאַרקאָוו, ז' 28. 136

1971 " גיי אַהיים און הער ניט וואָס ער באַלבעט ".

חג, טמז, 10/XII. 139

2. רעדן אומקלאָר, ניט פֿאַרשטענדלעך. % עפּעס באַלבעט

זי דאַרט, אָבער מע קאָן ניט פֿאַרשטיין קיין וואָרט.

1945 " איר ווייסט נישט וואָס ער באַלבעט !". מבא,

דער גייער, נ"י, ז' 217. 141

|| [illegible]

[illegible]

באַלגוף –– ←––– בעל = גוף.

22. הויל־

באלד -- אדוו. 1. תיכף, אין/אויף דעם מאמענט, באותו רגע, אויפן שטעל.

1832 " אז עוזא הכהן [...] האט אן גרירט אין ארון הקודש וואס די לוחות זאנען אין אים גילעגן [...] איז ער באלד גשטארבין ". מחזור לראש השנה, סלאוויטע, דף ל/א.

1873 " קויף איך די קליאטשע בשמחה, טאקע באלד אָן שהיות, קומט, זייט מוחל, לאמיר גיין די סחורה אנקוקן ". ממוס, די קליאטשע, ווילנא, קאנק 6300.

1932 " אבער באלד קומט אים צוריק זיין קאלטבלוטיקייט [...] פון א שמש, [...] וואס ווייסט, אז פאר מתים איז נישטא וואס מורא צו האבן ". ייז, יאשע קאלב, ווארשע, ציט אנט 322. 195 באג 1994

1961 " און טאקע הא, באלד ביים ערשטן קוק אויף אים פאלט איר איין, אז ער איז א בלינדער". בערג, אאז, מאסקווע, ז' 684. 203

2. אין א ווײַלע ארום, שפעטער א ביסל, ניט לאנג געוואָרט, אינגיכן.

1836 " איר וועט שוין באלד זיין אין דער היים, איר האט שוין ניט פיל ארום צו וואנדרין ". לם, סדילקוב, דף 37/ב.

1873 " ער וועט, דארט זיך מיר, באַלד אנידערפאלן און אייביק שוין מער ניט אויפשטיין "". ממוס, די קליאטשע, ווילנא, קאנק 336700.

1928 " זי האט זיך עטלעכע מאל פארקליבן אין דער בודע זיך צוגעשפארט, באַלד זיך איבערגעווארפן צוריק ארויס". אפּא I, ווילנע, ז׳ 51. 169 / בו-240

1963 " גרינע=פּעשע איז א ווייל געווארן פריילעך און באַלד איז איר געווארן אומעטיק ". באש, טאגבוך פון א נישט=געבוירענעם, קאנק 256/97. 169/א

3. נאענט, לעבן (נעבן, ביי) עפעס [ארט]. % באַלד נאכן וועלדל איז דא א קליין טייכל.

4. כמעט, בערך, מער=ווייניק. % דאס איז געשען לאנג צוריק, און מ׳האט שוין באַלד פארגעסן אין דעם.

1897 " און עס איז אוועק באַלד צוויי יאר, זיך גארניט ארומקוקנדיק ". יב"א זיו, דער ישיבה=בחור [...], ווילנע, איבערדרוק תרפ"ג, ז׳ 24. 200

1932 מישטיינס געזאגט, די מילעך אירע! // אפגעדורכנט איבער איר שוין באַלד א שעה, צום לעצט – דאנקען גאט, דאס מעלקשעפל באנעצט ". אשט, משלים, קאנק 31/93. 200/א

1963 " צום סוף האט ער געוויזן, דאס די קשיות זענען באַלד קיין קשיות נישט געווען ". באש, חורבן קרעשעוו, קאנק... 212. 200/ב

Θ באַלד=באַלד – (עמפאטיש) שוין, תיכף, גאר ניט לאנג צו ווארטן, אַט = אַט.

1873 " באַלד = באַלד, ישראליק, וועסטו הערן אי זען זען אלצדינג !". ממוס, די קליאטשע, ווילנע, קאנק 312930. 199

1940 " אט = אט אנגעיאגט אים, שארפע ציין [...] זיך

אריינגעביסן [...] אין זיין גוף, באלד=באלד דער סוף ". קאר II, נ"י, ז' 8.

1964 " אלע זיילן [...] שאקלען זיך און באלד=באלד פאלן זיי איין ". בצג, טמז, XI/9. 211

אט באלד -- דזוו דפוו.

גיך און באלד -- זייער גיך, געשווינד.

1873 " [נעמען] איינער דעם אנדערן ארויס דאס לעבן זייער גרינג, גיך און באלד מיט גוטע ביקסלעך". ממוס, קליאטשע, קאנק 206970.

באלד נאך/ דערנאך -- גלייך (אין צייט) נאך אן אנדער געשעעניש.

1864 " [...] באלד נאך די ערשטע עטלעכע בויגן- לאזט זיך אים [דעם שרייבער] אויס דער שטאף ". מ. דלוגאטש, וועלט מסורה, ווארשא, הקדמה. 170 941

באלד דערויף -- דזוו דפוו.

1873 " [דער הימל] האט זיך געשפאלטן און אפגעטוקט די וועלט מיט פייער. באלד דערויף האט א הילך געגעבן א דונער ". ממוס, קליאטשע, ווילנא, קאנק 135600.

ווי באלד -- בוו. 1 ווי נאר, גלייך ווי [אין צייט].

1864 " 'מה שמיכם?' - דאס איז די ערשטע שאלה, וואס א ייד פרעגט דעם אנדערן גאר א ווילד פרעמדן, ווי באלד ער באגעגנט זיך מיט אים ". ממוס, דאס קליינע מענטשעלע, ציט אויסג נ"י 1910. 208 באג 1243

1873 " ס'זענען דא זייער פיל אזעלכע דאקטוירימלעך,
וואס ווי באלד נאר עפעס א מינדסטע זאך, א קלייניקייט,
האבן זיי שוין [...] ". ממוס, קליאטשע, קאנק, 182610.

2. אויב. ווי באלד ער באשטייט אויף אזא הויכן
פרייז, וועט קיינער די סחורה ניט קויפן.

1888 " עס איז מיר אראפ א שטיין פון הארצן, ווי באלד
אך סכנות - בין איך באהארצט ארויס פון דער באהעלטעניש".
ממוס, קליאטשע, קאנק 1131770.

1911 " ער האט זיין גאנצע בארעדזאמקייט אים פארצושטעלן,
ווי די פידל קען אים ניט נוצן, ווי באלד ער איז 184 / באכ - 2183
קיין מוזיקאנט ניט ". ע. בלאשטיין, דער שטאט=רויבער,
ווילנא, ז' 60.

ס באלד / בלד

1.

1548 " ער [שאול] שפראך זוא אייל אונ' שמיך מיך
באלד צו טוט [=טויט] ". שב, סטראפע 845. 195 / באג 1775

1686 " דא דיא זאלשט פלוקש אויף שפרענגן // אונט זאלשט
באלד דאר פון צריובן ". ס' משלים, 162

1723 " איינר דר איין קיין קלייד ברענגט וועך מן דעם
פלעק באלד אויש מאכט דא איז דעם פלעק גרינג אויש א/169
צו מאכן ". ס' דרך תמים, קאנק' 40.

2.

1723 " בזכות דז מיר ווער[ן] מקיים זיין דיא תורה
זיין אלזו ווערן מיר בלד קומען אין ארץ ישראל אריין, 171 / בז165
אמן ". לב טוב, אמשטרדם, שער=בלאט.

1774 " דז דו בלד איך אלי זאכן ער פארן ווערשט [...]".
יוסף מארשן, חנוך לנער, פיורדא, ט. 187

0 אזוא באלד -- ווי נאר.

1723 " אזוא באלד אליז דוא צוא מורגנד טושט אויף וואכין
163 תיכף וועש דייני הענד [...] ". א קירכהאן, שמחת
הנפש II, פיורדא, תפ"ז. דף טז. [illegible]

1723 " איז ער מחוייב צו בצאלן אזו באלד דז ער קאן ".
163/א ס' דרך תמים, קאנק 30.

226 באלדאך -- דער [=עס?]. (שלש) " נאר, גולם "[קטור].

....

רעד: דער זאמלער גיט אן אן עטימאלאגיע "פון באלדה - סלאוויש ". כ'בין מסופק. Балда́

....

באלדאכים -- -----> באלדאכין.

באלדאכין -- דער, =ען, (פטמ) באלדאכים, באלדאכינע.

1. איבערדעק פון שיינעם שטאף (זייד, סאמעט אע)
מ'רוב מיט גאלדשטיקעריי, אויסגעשפרייט אויף שטאנגען,
געניצט א מאל אין פראצעסיעס, איבער א טראן אע, טייל
מאל אין רייכע הייזער - איבער די בעטן [ביי יידן
האט דער באלדאכין אנגענומען די פארמע פון א חופה).

1870 [illegible] דער טויטער קערפער ליגט [...] אין טייערע
221 קליידער אונטער א טייערן באלדאכין | טעקסט: באלדאחינע |
[illegible] איבז [illegible] , [illegible], קאמבער מיט
דער פרינצעסין אריסעניע, ווילנא.

1934 " ער גייט [...] מיט זיבן יונגע פרויען, וואס
229 זינגען און האלטן איבער אים א באלדאכין א בלויען ".
מלה, לידער, II, נ"י, ז' 143.

באל - 27.

1956 " אונטער א ווייסן באלדאכין איז דא פארגרייט א גרוב [...] ". פּמ, מלחמה, II, נ"י, ז' 467. 225

2. (ארכיט) אָפּדאַך פון שטיין איבער זײַלן, סטאטועס.
~~ר. ווישניצער, ייִבל XXIX, ז' 49.~~

באלדאכינע -- <----- באלדאכין.

באלדארשע(ר) -- דער, =ס, (פּסמ) בעל=דרשן.

באלדיק -- אדי. חיכפדיק, מאָמענטאַל. % ער קאן לאנג ניט ווארטן, וויל ער א באלדיקע תשובה אויף זײַן ווענדונג.

1926 " די באלדיקע געווינסן פון אזוינע קאמבינאציעס קאנען א מאל אפהאלטן די חברים פון קריטיקירן די פראגרעסיווע [...] ". קאָאָפּ=יוניאָן פאר די נאדל ארבעטער, פּראַגראַם, נ"י, ז' 115. 233

1947 " מאראליש דערשלאגן, האבן יידן אין טשענסטאכאוו ארויסגעבראכט מוט און ענערגיע [...] ביים ארגאניזירן א באלדיקע און שנעלע הילפּסאקציע ". וו. גליקסאן, יזכור טשענסטאכאווער יידן, נ"י, ז' 249. 232

באלדע - די, =ס. (רעג, ליטע) א גרויס, שווער שטיק מעבל [לעמכענאס, ז' 66].

< Lit: bàlde

באל - 28.

באלדעך -ס דער, = [=ער?]. מין שירעם [סטוטש 522]. 236

רעד: ס'זאל קומען פון 'באלדאכין'? זען אויך באלדעך?

~~באלדעמאָרער נאראנים -- (שלש) "צונאמעניש" [קסוו].~~

רעד: פאר ווענען ?

28. באָל-

באַלדע(נע)ן -- אוטוו. (רעג, ליטע) קלאַפּן, אַרומקלאַפּן. < Lit.: báldyti

1951" באַלדע ניט אַרום אין דיינע קלומפּעס. אַז איינער זאָגט: ׳באַלד=באַלד׳ ענטפערט מען אים: יאָ, באַלד=באַלד, דערווייל איז נאָר געבאַלדעט ". ימ, זב ליטע I, נ"י, ז׳ 467. 239

(?נ?)

|| באַלדענען זיך — אוטוו. (רעג, ליטע) אַרומשלעפּן זיך, שלייען זיך |לעמכענאַס, ז׳ 66|.

באַלדעק -- דער, [=עס?] (לאָקל, קראָקע) " מענער=שירעם". | י. ווײַנבערג, ישפ II - 1. ז׳ 15 |. זען אויך באַלדעך.

רעד: געבן צוזאַמען ביידע?

באַלדער -- דער, באַ. פּפּ באַלדור, גאָט פון דער נאָרדישער מיטאָלאָגיע. [סטוטש 614א].

(?נ?)

באַלהורען -- אוטוו | לב, טעקסט: באַלהאַרען | . פלוידערן, פּלאַפּלען.

R: балагурить

רעד: ליפשיץ II מייטשט :

балакать
молоть

244
243

p: Balwan

ב אָ ל ו אַ ן -- דער, =עס/=ען.

1. שניימענטש. % די קינדער שליטלען זיך, ווארפן זיך מיט שנייקוילן, טייל מאכן א גרויסן באלוואן פון שניי.

2. טיפש, גולם, אומרירעוודיקער מענטש;

ב אָ ל ו אַ ן -- דער, באַלוואַנעס / =ען, בּה בּאלוואן.

1. (שלש) טיפש, גולם, אומרירעוודיקער מענטש.

% מיט דעם באַלוואן קאן מען זיך ניט שאפן, ער מאכט אלצדינג קאליע.

R: Болван

1922 " און שרייען [...] : - באלוואן, שויך פיר א זייגער!". ייז, פערל [...], ווארשע, ז' 181. 246

2. (ביטול) סטאטוע פון הייליקן אין א קריסטלעכער קירכע אדער סתם סקולפטורן פון מענטשן. 246

1945 " [...] איבער דעם איינגאנג מיט די צוויי באלוואנעס [...] ". זש, קיסר און רבי II, נ"י, ז' 8. 252

1951 " ווען איך בין געקומען קיין ווילנע דאס ערשטע מאל, האבן די צוויי בולוואנעס אויסגעזען אין מיינע אויגן געוואלדיק, ווי ריזן". צביון, זב ליטע I, נ"י, ז' 1303. בו–2688

3. (שנײַדעריי) מאנעקען אויפצוהענגען מלבושים אדער צו מעסטן [סטוטש 526].

ב אָ ל ו אַ נ ק ע -- די, =ס. (טעכ) שטיק מעטאל, האלץ, פון וועלכן מע פורעמט אויס פארשיידענע זאכן (מעטאלורגיע, טאקעריי אאַע פאכן).

R: болванка

1934 " ארום דעם האמער האט א זעץ געטאן א כוואליע הייסע לופט. די באלוואנקע האט זיך צוגעפלעטשט, איז איינגעלאפן אונטער די שטארקע קלעפ". איבז א.פ., ג. עפיק, פעטרא ראמען, בערדיטשעוו. 254

באַלוועק -- דאס / די (ארכ) טייל פון אן אמאליקער באפעסטיקונג=וואנט ארום א שטאט. [שובֿ, אורח, 44]. די בויגן=שיסער שיקן זייערע פיילן דורך די לעכער פון דעם באַלווערק. 255 256

באַלויכטונג -- ←----- באַלייכטונג.

באַלויכטן -- ←------- באַלייכטן.

באלויכטן - פאדי / פאדוו פון באַלייכטן.

וואס האט אויף זיך ליכט / שיין, באשיינט, ליכטיק.

די באַלויכטענע גאס. דער גוט באַלויכטענער פלאץ.

א שוואך באַלויכטן ווינקעלע. די שטאט זעט אויס שטענדיק גוט באַלויכטן.

1909 " ווען ס'איז גוט פינצטער געווארן, איז ער צום באלויכטענעם שטיבל צוגעגאנגען [...] ". בערג, ארום וואקזאל, קאנ [אוואנגארד] ז' 61

1922 די מיידלעך [...] שטרעקן ארויף די בליקן צו די העל באַלויכטענע פענצטער ". ל. מלאך, אפפאל, ווארשע, ז' 144. 268

1975 " איבערן גזימס [...] האבן זיך אנטפלעקט [...] דריי טויבן, ראז באַלויכטן מיטן לעצטן זונפלעק " . סוצ, גרינער אקוואריום, ת"א, ז' 147.

|| באַלויכטנקייט - די, בא. מצב אדער אייגנשאפט פון זיין באלויכטן.

1935 " אויפן טעאטער=פלאץ איז זיי באפאלן טומל און העלע באַלויכטנקייט ". נויעכ לוריע, א געוויינלעכ לעבן, מאסקווע, ז' 126. 272

30א.

ב א ל ו י נ ו נ ג -- די, =ן. 1. שכר, שכירות, געצאלט פאר אן ארבעט; לוין. % די באלוינונג אין דער פאבריק איז זייער א מאגערע, מוז ער זוכן אן אנדער ארבעט.

1888 " צום ערשטן זאלט איר אפדרוקן די ׳ קליאטשע׳, פון באלוינונג וועלן מיר שמועסן שפעטער ". ממוס. די קליאטשע, ממ. קאנק: 416420.

2. קאמפענסאציע, פארגיטיקונג, דאנק פאר א טובה אע.
% פאר מורפאלט איז א באלוינונג פאר העלדישע מעשים בעת דער מלחמה.
...18 " געבן לטובת כלל=ישראל, נישט צו האבן פון זיי
דערפאר קיין שום באלוינונג, קיין דאנק נישט אפילו". 276/ א
ממוס, די מלחמות פון הבאסע קאמאנדע, קאנק: 126.

1971 " דער וואס לייטזעליקט א ן ארעמאן, בארגט דעם
אייבערשטן, און זיין באלוינונג וועט ער אים באצאלן". 276
באש, פאר, VII / 10.

3. אויסצייכענונג, פרעמיע. % דער מעדאל איז א באלוינונג פאר העלדישע מעשים בעת דער מלחמה.

ב א ל ו י נ ע ן -- טרור. 1. געבן דעם לוין, שכר
וואס קומט פאר אן ארבעט . % וועסטו דעם בעל=מלאכה
גוט באלוינען, וועט ער די זאך פארריכטן ווי געהעריק.
אין געוויסע אינדוסטריעס באלוינט מען בעסער, האלטן זיך
טאקע דארט די ארבעטער.

1878 " איך וועל דיר פאר דיין געטרייע סלוזשבע [=דינסט]
זייער רייך באלוינען ". א שיינע גישיכטע 267
פון דעם גירימטין ריטטער יאזעף דער שיינער, ווארשא.

2. פארגיטיקן, קאמפענסירן, אפדאנקען פאר עפעס.
% איך ווייס ניט מיט וואס איך קאן אייך באלוינען
פאר דער טובה, וואס איר האט מיר געטאן. זאל אייך
דער אייבערשטער באלוינען פאר אייער גוט הארץ!

1895 " קיין אנדער מענטש וואלט זיך ניט איינגעשטעלט 278
צו ווארפן זיך [...] אין אזא געפאר, יעצט [...]
איז די צייט מיר זאלן אים באלוינען פאר זיין חסד,
[...] איבז י. טרובניק, דר. פהיליפזאהן,
רבי יהודה הלוי !!, ווילנא, ז' 27.

3. פרעמירן, אויסצייכענען. % א סך יידן האט מען
באלוינט מיט ארדענס פאר אויסצייכענען זיך אין די
שלאכטן בעת דער צווייטער וועלט=מלחמה.

ם באלויף | ב י ל ו י ף -- דער, =ן. חשבון,
רעכענונג, באטרעף.

1798 " [...] און ער [דער בעל=אכסניא] רעכנט פיל 279
געלט און צאל, און דער וואנדרש מן מוז ביצאלן
[...] אונ ער טעט זיינם בייטל אויף, אונ ער ביצאלט
דעם גאנצן בילויף. משל הקדמוני, אוסטרא,
ז' 35.

באַלויפֿן I - טרוו. (עלט) נאָכלויפֿן (אין זינען פֿון קומען צו עמעצן אַ סך מאָל און מאָנען עפּעס, פֿאָדערן אָע).

1882 " עס איז ניט פאַראַנען אַן ערגערס [טעקסט: איין ארגירעס] ווי אָרעמקייט [...] זיין הויז איז לער פֿון עסן און קליידן, עס געפֿינט זיך נישט קיין קרייצער אין זיין טאַש, די בעלי=חובות באַלויפֿן [טעקסט: בילויפען] אים ". ר׳ יצחק האמבורגער מקראקא, שיח יצחק, קראקע, דף מ. - [illegible]. 457

באַלויפֿן II -- טרוו. (רעג, זאמעט) ברענגען דעם געשלעכטאקט פון בהמות. 13

1951 " מען האט ניט געוואלט זאגן ׳ ברענגען דעם בול (אקס) צו דער קו׳, האט מען זיך אויסגעדריקט: " מען דארף די קו באַלויפֿן ". ימ, זב ליטע I, נ"י, ז׳ 462. 281

באַלוכעס [ווייכער ל]-די, מצ. (פֿעיא) אויסגעסטארטשעטע, שטארק אויסגעפּוקלטע אויגן.

1930 " האט ער אויף איר געטאן אן עפן אויף צוויי גרויסע, רויטע באַלוכעס ". הר, הרודעס, ל"א, ז׳ 112. 282

רעד: כ"מיין אז ס׳וואלט געדארפט גיבער זיין באַלעכעס.

באַלון -- ←------ באַלאָן.

באַלוסטראַדע -- א ריי געטאקטע זיילעכלעך, פאראייניקט מיט א פארענטש(ע), דינט ווי אן ארומצאם פון א באלקאן, וועראנדע, גאנעק.

1884 " די פארנעמסטע דאמען [...] האבן אין דעם זעלביקן זאל געשפּייזט [געגעסן] אויף איינע גאלעריע (באַלוסטראַדע), ווי די זיטע [... מינהג] איז דארט אין טערקיי, דאס פרויען שפייזן ניט צוזאמען מיט די מענער ". אמד, שבתי צבי, ווילנע, ז׳ 46. 285

ב א ל ז א ם -- דער, באַ. 1. געדיכטער שמעקעדיקער
זאַפט פון געוויסע פלאַנצן, פאַרמאַגט סמאַלעס און עטער=
איל, ווערט גענוצט אין מעדיצין און טעכניק.

1829 " און זייערע קעמלען האָבן געטראָגן געווירץ און
באַלזאַם און לאַדאַנום" (עפּ) אויטלייג מאָדערניזירט פון 304
אויסשרייבער ". חח"ת, בראשית, ל"ז - כ"ה.

1938 " דער קטורת [...] פון באַלזאַם, ווייַרעך [...]
זאַפרען און נאַרד, און אַלץ געגנוי אויפן קווינס 303
און לוינט ". י. לערער, מײַן היים, וואַרשע.

1949 " ווי בראַנדוווּנדן, וואָס לאָזן זיך מער ניט
באַרויקן - ניט מיט [...] באַלזאַם און ניט מיט 302
פודרע ". זש, קיסר און רבי, IV, נ"י, ז' 161.

2. (פיג) עפּעס וואָס באַרויִקט, מילדערט, מאַכט
פילן גוט.

1876 " די צייט [...] האָט מיט איר באַלזאַם געלינדערט
זייערע שמערצן. [illegible] אמד, דאָס קינד איז 305
וואַלד, II, ווילנאַ, ז' 47.

1943 " אַט די מיידלערישע שוואַכקייט, פאַרערונג [...]
איז געוועזן אַ באַלזאַם פאַר זיין האַרץ". ייז,
די משפחה קאַרנאַוסקי, נ"י, ז' 162.

ווי אַ באַלזאַם (פּפּ) - מילד, באַרויִקנדיק,
היילנדיק.

1945 " מבלבל געמאַכט די ניט=פריילעכע רעיוניות
און באַלד באַרויקט ווי אַ באַלזאַם ". זש, קיסר און
רבי, II, נ"י, ז' 52.

1974 "... מע ווייעט די שארית=הפליטה אַרומרינגלען
מיט אַזוי פיל גוטסקייט [...], אַז דאָס זאָל זיין 292
ווי אַ באַלזאַם אויף אונדזערע וווּנדן ". י. עלבערג,
אויפן שפּיץ פון אַ מאַסט, מאָנטרעאַל, ז' 322.

ם באלסם/ באלסום/באלצום

1. <---------

1661 " דא [איך יריחו] וואקסט און שפרוצט דער בוים
(אפרסמון) דער דא גינענט ווערט באלסם." 301
יוסיפון, 2 אמשטרדם, דף קל"ב.

1782 "קיין פרוי זאל ארויש גיין [אום שבת] מיט קיין
באלצום פלעשליין, אונ ווען זיא דר מיט אויז גיגאנגין 309
איז, איז זיא חייב איין קרבן חטאת". איבר: ש. ...,
מחברה תקוני שבת בלשון אשכנז, זולצבאך, דף ל-2.

0 [באלזאמאייל] באלסם איל.

1685" אך גפינדן מיר אין מסכת תענית וויא מן איין
איטליכם צדיק אונ' צדיקות גיבט דרייצעהן בעק מיט 15 באב- 291
אפרסמון דאש איז בלסם איל". עפש, דרך הישר לעולם הבא,
פפד"מ, דף כו.

באלזאמירן -- טרוו, פֿאר באלזאמירט.

1. דורכזאפן מיט ספעציעלע קאנסערווירנדיקע שטאפן
דעם גוף פון א געשטארבענעם כדי אים צו פארהיטן
פון צעפוילונג. % די פרעהס פון מצרים פלעגט מען
באלזאמירן און מקבר זיין אין פיראמידן.

2. (פיג) אויפהיטן, קאנסערווירן קינסטלעך עפעס
וואס איז פארעלטערט, אומניצלעך.

1905 " דארף מען שטערן, פארהאלטן אלץ וואס צילט [...]
זיך קינסטלעך צו באלזאמירן [...], פאר וועלכע 311
די היסטאריע האט שוין אנגעגרייט מצבות ".
עלן, מחברה, צו דער נאציאנאלער פראגע, זשענעוו,
ז' 14.

(נ?) באלזאר -- <------ באלאדאר.

באלטוך -- דער, =עס. (רוסיש, נא)
R: болтун פלאפלער, פלוידערזאק. קטורן

34a – באל

אן איי וואס איז אויסגעזעסן דורך דער קוואָקע,

אבער אָן אַן עמבריאָן.

|| ~~ע~~ = ~~~~ -- פרוי א פלאפלערקע.

|| באלטאנוכע

באַלטושניק - דער, =עס. (רעג., ליטע) גארבער.

... " די שעפסענע פעלצלעך האט דער פויער פריער

אפגעגעבן דעם טאַטערשן גארבער (דעם באלטושניק)".

ה. אבראמאָוויטש, יידישע דארפישע פרנסות און דער

ליטע, ייבל, |נומער?|, ז׳ 179.

באַלטן -- דער, =ס. ~~~~ באַלקן, ב...

1905" |...| אויסוויַיזן די ווענט און דעם באַלטן, אפּט

וואַשן די דילן [...] ". א אינסטרוקציע פון ווילנער 288

ווראטשעבנע אמדיעליעניע בגעזונט=דעפּאַרטאַמענט],

ווילנע, ז׳ 8.

1923 " אַז כ׳בין געווען אַ קינד, האָט מיר דער באַלטן

אַראָפּגעשיקט אַ דריַיער פאַר לערנען ". י. מ. ניימאַן, 289

שבת=אויבס, וואַרשע, ז׳ 110.

1974 " איז מען אַרויפגעקראָכן אויף אַ צעבראָכענעם לייטער

צו אַ קלאַפּע איך באַלטן, וואָס האָט געפירט צום בוידעם". 287

י. עלבערג, אויפן שפּיץ פון אַ מאַסט, מאַנטרעאַל, ז׳ 52.

ב א ל י א ט ש ק ע -- די, =ס. (bt)

1. אנריס, מכה, ווונד. % אויפן גאנצן רוקן האט ער שוין באליאטשקעס פון אזוי פיל ליגן אין בעט.

2. (פיג) צרה, אנגעווייטיקטע פראבלעם.

1929 " מ׳האט די מעשה צעריבן - ס׳פאסט ניט פאר דער
פאבריק [...] אבער ס׳האבן זיך ארויסגעוויזן 315
אנדערע באליאטשקעס ". א. אבטשוק, הערשל שאמאי,
אלמאנאך. וואוספפ, כארקאוו, ז׳ 82.

ב א ל י א פ ע ן -- טרוו. (שש) באגיסן, באשפריצן.

1932 " [...] באליאפעט מיט געדיכטן טונקל רויטן פאפ ".
ש. אלעק, אין אנגלי, כארקאוו, ז׳ 69. 317

1938 " אז סע פארט דורך אן אוטאמאשין, צעשפריצט זי
מיט די רעדער [...] די שיטערע בלאטע און באליאפעט 318
פון קאפ ביז די פיס ". ב. פאבאטשניקאוו,
זש׳ סאוו׳ ליטעראטור, נ׳ 10, קיעוו, ז׳ 40.

ב א ל י ב ט -- אדי / אדוו. וואס איז מער צום הארצן, וואס געפעלט / מ׳האט ליב מער, וואס איז זייער פאפולער אנגענומען. א באליבטער מאכל. איר באליבטע באשעפטיקונג נאך דער ארבעט איז אויסנייען.

1951 " [...] דער סאמע ׳ באליבטסטער ׳ באגלייטער פון
פון געבאקטע אדער געקאכטע בולבעס איז געווען 334
באש 870
דער הערינג ". ה. אבראמאוויטש, זב ליטע ! , נ"י,
ז׳ 424.

1947 " מער פון אלץ איז אבער געווען באליבט
דער נוסנבארג, אהין פלעגט מען ציען שבת נאכן 320
באר 612
טשאלנט ". ה. יעלין, יזב טשענסטאכאווער יידן,
נ"י, ז׳ 343.

1964 " [...] געבוירן און אויסגעוואקסן אין א הויז

[...] א ניט=איבעריק באליבטן [...] ". בערג, 304

ציט, אנט " א שפיגל אויף א שטיין ". ת"א, ז' 30.

באליבטקייט % דער זינגער האט זיך געגרייסט מיט זיין

באליבטקייט ביים פשוטן עולם.

מאכן זיך באליבט -- טאן עפעס צו ווערן פאפולער,

אנגענומען,

1837 " [...] ער האט זיך מסתמא ביליבט גימאכט בייא

דיא פארטייא וואש האבין דווקא גיוואלט מלחמה 328

האלטן ". [מחבר] איין קיצור פון דער מעשה פון דיא

יודין, ווארשא.

"... ווער פון די ביידע איז |...| קליגער, |...|

פארשטייט בעסער ווי זיך באליבט צו מאכן ?", 323 באר 2236

ממוס, שלמה ר' חיימס, אויסג' " מענדעלי", ווארשע,

ז' 63.

ב א ל י ב י ק -- אדי / אדוו. [redacted] וואַסער/

וועלכער ס'איז, אַבי וואסער / וועלכער, וואַסער/

וועלכן נאר מע ווילן % דער לערער האט געזאגט,

אז זיי מעגן שרייבן די ארבעט אויף א באליביקער

טעמע. די קליידער זיינען אלע פון זעלבן שטאף,

- איר קאנט זיך אויסקלייבן א באליביקן קאליר.

1929 " מען דארף וויסן [...] אז נישט יעדע בהמה

קאן מען אויסנוצן אין דער לאנדווירטשאפט באליביק 333

[redacted] צו איטלעכן פון די אנגעוויזענע דריי

צוועקן ". י.שפילפאגעל, וועגן האדעווען בהמות,

ווארשא, ז' 4.

1929 " [...] דער מיקראב ווייס לייכט זיין געשטאלט

און נעמט אן באליביקע פארמען ". ז. גארדין, 331

קלעפיקע קראנקהייטן, דווינסק.

באַליי - די, =עס. ←--- באַליע.ד.

← Ик: на галай = балай

באַליי - אינוו. קומט נאָר אין דער פּראַזע: אי נאַ באַליי, „באַטייט - גלאַט אין דער וועלט אַרײַן, אומזיסט און אומנישט." [קטוו].

(עדי: מיר וואָלטן בעסער געדאַרפֿט שרײַבן באַלאַי, כּדי די פּוילישע ייִדן זאָלן דאָס ניט לייענען באַלײַ)

באַליבט - אַדי/אַדוו. 1. דיק, פֿעטלײַביק.

1868" דער אינדיק טוט גאַרניט [...] עסט און שלאָפֿט, ווערט פֿעט, באַלייבט". ילג, קמ, נ' 21.

1960" אויף די טראָטואַרן און אין די קאַפֿעס צווישן די פֿעטע דאַמען, באַלײַבטע מיידלעך און האַלב נאַקעטע מענער [...]". ל. דאַמאַנקעוויטש, זש'היימיש, XII. ז' 51.

2. יאַדערדיק, געזונט, קאַרפּולענט.

... " קוקנדיק אַ ווײַל אַזוי אויפֿן קעלבל, ווי שיין, געזונט, באַלייבט, ווי לעבעדיק פֿריש עס זעט אויס [...]". ממוס, ס' הבהמות, ז' 59.

3. (פֿיג) קערפּערדיק, גשמיותדיק, חושימדיק.

1927" די נאַכט, אַ באַלײַבטע, אַ טראַגעדיקע, איז צוגעפֿאַלן". אַפֿאַ V, ז' 236.

|| באַלײַבטקייט - די, באַ, ... פֿפֿ: (דטשמ) באַלײַבטהייט. פֿעטלײַביקייט, דיקייט, איבעריקע וואָג פֿון קערפּער. % די באַלײַבטקייט איז די סיבה פֿון אַלע זײַנע קראַנקייטן.

1874" די רעכטע שיינהייט פֿון אַ פֿרויענצימער [באַשטייט] נאָר אין באַלייבטהייט, וואָס דיקער זי איז, איז זי אַלץ מער [...] באַליבטער". אמד, דער פּלוך, ווילנאַ, ז' 17.

1939" דער קאַשיק האט טרוקן אַ קנאַק געטאָן צווישן מערעס שלאַנקן גוף און צווישן קושקעס [נאמען] באַלײַבטקייט". זש, ביים דניעפּער, ווילנע, ז' 138.

1968" מעדיקאַמענטן צו רעגולירן אייער באַלײַבטקייט (איר וועגט צו פּיל)". י. גלען, פאר, X/31.

באַלײַבן - טרוו. (פֿלג. פּאַרקערפּערן, געבן אַ קאָנקרעטן ממשותדיקן תמצית, אויסדרוק.

1967" ער שרייבט נישט מער, פאר וועמען וועט ער שרייבן // דער טויט האָט זיינע יידן צוגענומען,// זיי וועלן שוין די ווערטער נישט באַלײַבן". ב. העלער, דור און דויער, ת"א, ז' 11.

באַלייבן זיך - רעפל. אָנטאָן זיך אין גוף, פאַרקערפּערט ווערן.

1940 " עס קאָן דאס לאַנד אין שטאָל זיך נישט באַלײַבן, ווייל מאַסקע ז'אלע מאל א ציצענע געוועזן |...|". פמ, א פאעמע וועגן סטאַלינען, ז' 41.

באַלײַג - דער, =ן. (מעד) א באַדעק מיט א שיכט פון א געוויסן אָרגאַנישן שטאָף, וואס זאַמלט זיך אן אויף א קערפּערטייל בעת א קראַנקייט. % דער דאָקטאר האט באַמערקט אַ רויטלעכן באַלײַג אין קינדס העלדזל.

1932" מיר זעען דאן אויף דער שליימהויט פון צונג, פון די באַקן און די ליפּן ווייסע באַלײַגן". פּגעז, נ' 11, ווילנע.

באל - 39

געבן - דאס, =ן. דזוו דפוו.

1930" אויסדווישן דעם מויל=חלל, באזונדערס אכט לייגן
אויף באזייטיקן די באלייגעכצן פון צונג".
פגעז, נ' 1, ווילנע.

ב אַ ל יי ג ן - טרוו. 1. באדעקן מיט עפעס,
ארויפלייגן עפעס.

1888 " [...] ווען דער גאנצער הימל איז באלייגט
מיט געדיכטע שווארצע וואלקנס". בן-עמי,
די קינדערשע יארן, ייפאל, נ' 1, קיעוו,
ז' 208.

1908 " חוץ דעם מוז מען לייגן אין [...] ארום דעם
[מאַליערע-קראנקן] הייסע ווארעמפלאשן, זעקלעך מיט
הייסן זאמד אדער קלייען און באלייגן מיט סינאַפּיז
[...] [קאמפרעסן] דאס [...]יקע פלייש פון די פיס".
איבז [פון וואנען?], דער אוצר פון געזונד און
לעבן. ווארשע, ז' 40.

1948 " זיי האבן ווי א היישעריק באלייגט דעם ראנד,
אדורכגעווייקט מיט גיפט". פּם, מילכאמע, מאסקווע,
ז' 48.

2. (ספעציעל) באדעקן, באפוצן די אייבערפלאך אדער
א טייל אירע [...] מיט אן אנדערער פאר שיינקייט
וועגן, באפוצן זי. % באלייגן דעם קאלנער פון
קאַפּטן מיט זילבערנע פעדעם.

1844 " [...] א שובע [פוטערנער מאנטל] זאל זיין
באלייגט מיט וואס פר א פוטער עס איז, וואס דארף
איך דא עקלעך". ליאנדאר, נייער בריפן שטעלער,
ווילנע, ז' 96.

1902 " גייט אנגעטאן אין א ווייסער שבתדיקער זיפּעצי
באלייגט מיט זילבער". ריב"ל, די הפקר וועלט !!,
ווארשע, ז' 55.

1941 " און זיבן טויזנט צענטנער געלייטערטע זילבער
אויף צו באלייגן די ווענט פון די הייזער".
תי, דברי הימים א', כט - 4.

3. פול מאכן, אנלייגן א סך, אנפּאַקן.

1876 " [דער תלמיד-חכם] זאל ניט ארויסגיין אין גאס מיט בשמים באַלייגט אין די קליידער [...]". —— י. ל. יאסעלאוויץ, תוכחת מוסר(רמב"ם), ווילנע, דף י"ט.

1930 " און יעדעס מאל, ווען איך איז געקומען פון גרויסן מארק באַלייגט מיט הונדערטער געשעפטן [...]". אפּאַ XI, ווילנע, ז' 141.

1954 " [...] ווען מ'האט זיך מיט די באַלייגטע פורן אראפּגעלאזן פּראוון די פּראסטע, ארעמלעכע חתונה פון די דארפסלייט [...]". זש'פאריזער צייטשריפט, פאריז, נ' 4.

4. באשטייערן, באלאסטן מיט קרוּװסר אפצאלן.

% באַלייגן מיט צינדזן דעם בראנפן-פארקויף.

1865 " אויסגעמישטע זאוועדעניעס [=געשעפטן, אונטער-נעמונגען (רוס)] - וואס חוץ די ארטיקלען וואס זענען באַלייגט מיט אקציז [...]". קמ, נ' 48, ז' 722.

1903 " עס איז ניטא א זאך וואס מע קאן קאנטראלירן אדער איינוויקלען אין באנדעראלן, די רעגירונג [...] זאל ניט באַלייגן מיט אפּצאלונגען". מ. מיכלזאהן, הערשעל דער שניידער, לאנדאן, ז' 6.

1920 " און די דאזיקע ערטער וועלן מיר מיט גאלד באַלייגן - דאס זיינען געווען געוויסע דייטשע קאטוילישע פירשטנטימער". דאַ שווארץ-רויט [...], ווארשע, ז' 73.

5. אוועקלייגן געלט, באצאלן, סילוקן, דעפּאזיטירן (איינלייגן).

1866 " נאר בשעת התנאים קאן דער מחותן זאגן, איך וו
וויל מיין חתן געבן פינף הונדערט גולדן וועלכעס
איך קודם החופה באלייגן מוז". מ. הלוי הורוויץ,
ספר פרשת מרדכי, אונגוואר, דף י"ב.

1927 " פישל מוז רוכטשען אפגעבן אלע ברייליאנטן, או
און אויב ער וועט באלייגן אזוי פיל בארעס געלט,
וועט זי זיך מיישב זיין". י. פערלע, גילדענע
פאווע, [illegible], ז' 522 [?].

1949 " דער גביר האט באלייגט די פון אים פארלאנגטע
סומע און צוגעזאגט, אז מהיום והלאה וועט ער זיין
גוט און פרום". מ. באכנער, יזב כזשאנאוו,
רעגנסבורג, ז' 211.

6. אפגעבן/ איבערגעבן עפעס, דערלאנגען.

1895 " ער וועט שוין מוזן אפגעבן דאס וועקסל, ער
וועט דאס מוזן באלייגן אין די פאליציי". [illegible]
אמעריקאנישע גליקן, ווארשע, ז' 116.

1968 " ער, דער פאסטעך, האט באלייגט די מסירה,
אז נעבן לאגער געפינט זיך א גרעסערע צאל יידן".
ב. ארענשטיין, יזב אסוואצק, ת"א, ז' 835.

7. געבן א געלעגער צום שלאפן, לייגן שלאפן.

1940 " דאס חדר, ווו מיר האבן באלייגט דעם גאסט,
איז געווען דאס צווייטע פונעם קינדער-צימער".
שע, ~~[illegible]~~ ציט אלע ווערק,.. באנד V-?,
~~[illegible]~~ ז' 37. [illegible] 1944.

1936 " אין דער נייער שטוב האט מען דערווייל
באלייגט דאס פארל, דעם צווילינג - איידען מיט
סיאמקען". ש. גאדינער, זב בירע-בידזשאן,
מאסקווע, ז' 28.

(6) 39 באל-

1968 " זי האט [...] זיך גוט אנגעמאטערט, [...] ביז זי האט זיי [די קינדער] באלייגט אין די בעטלעך... זיי האבן ניט געוואלט זיך לייגן שלאפן". באטע לוריע, הימל און ערד, מאסקווע, ז' 36.

8. "מסרם זיין אן אגעף אדער א בוהיי (אויסשניידן די טעסטיקלען אדער אויסברענען זיי מיט אנגעגליטן אייזן". [קטוו].

|| באלייגן זיך - אוטוו. (דיאל? רעג?) באקלערן זיך, איבערטראכטן א זאך, זיך מיישב זיין.

1972 " איך האב זיך נאך נישט באלייגט וואס צו טאן". מ. דלוזשנאוסקי, פאר IX/13.

דאַלייגונג — די, ־ען. אַקט אָדער רעזולטאַט פון דאַלייגן (זיך).

17 באלייגן עקזאמען - אפגעבן/האלטן עקזאמען.

1939 " איך אויסלאנד באקומט א מיידל א דיפלאם [...], נישט פריער ביז זי האט באלייגט עקזאמען פון קולינאריע (קאכקונסט)". ב. שאפראן, יידישע קוך, ווארשע, ז' 4.

1970 " [...] פיר שטעלער וועלן דארפן האבן איין רב, ווייל וועלכער רב וועט דאס זיין אימשטאנד צו באלייגן אן עקזאמען?". א. פייוולאוויטש, יזב זלאטשעוו, ת"א, ז' 121.

באלייגן א בריוו - אוועקשיקן א בריוו מיט דער פאסט.

1963 " ער וועט באלייגן ביים פאסטאמט די בריוו, וואס מיר וועלן אים איבערשיקן". ש. ביקל, זש' איק, פסח-נומער, ז' 65, Alle.

1972 " נאכן האבן באלייגט דאס בריוול צו בתיהן איז אים געוועזן טרויעריק אויפן געמיט". ב. דעמבלין, פאר, I/9.

באלייגן פירן - (עלט?) דער מנהג ביי אמאליקע חתונות אפצופירן דאס יונגע פארפאלק אין זייער שלאפצימער אריין [זע אויך ״באלייגנס].

1861 " [...] דאס פארפאלק טאר מען ניט פירן באלייגן ווייל די חתונה איז געקומען אומגערעכט, מיר זענען דאך דערויף יידן". יא, שטערנטיכל, לייפציג, ז׳ 33.

באלייגן מיט בלאטע - באשמוצן, באליידיקן, רעדן שלעכטס אויף עמעצן.

1869 " חסידים באלייגט איר מאקע מיט בלאטע, פון דעסטוועגן וועט זיך דאך אין אונדזער קאנט קיינער ניט דערוועגן א קינד אין די שקאָלעס צו שיקן". קמ, נ׳ 18, ז׳ 123.

באלייגן מיט קללות - שטארק שעלטן.

1898 " [...] דו האסט מורא אויף די [דער] גאס ארויס-צוגיין, דיינע לאָקאטערס [=שכנים] זאלן דיך נישט באלייגן מיט קללות אדער מיט קלעפ". א. מארגענשטערן, עגל הזהב, ווארשע, ז׳ 59.

באלייגן מיט קלעפ - שטארק שלאגן. זע דצוו.

בליגן ם

1. ----

... " רפדוני - בליגנט מיך". רייכלין 8, שיר השירים, ב - ה.

1748 " אבר הילצני גישער אודר אירדני גישער אובר (כלים) דיא הויזן ארום אייזינה רייפן ביליגט זיינן איז מן (טובל) מאכט אבר גאר קיין (ברכה) ניט". עפש, סידור תפילות, אמשטרדם, דף קמ״ב.

2. <---

1637 " ואסרו לאשות ערבול [=ארבל] אויף גישניטן
או ביליגט פסמן [=פאַסמאַן] זהב און כסף [...]".
תקנות ועד שצ"ז, ציט ש. דובנאוו, פנקס מדינת
ליטא, בערלין 1925, ז' 68.

4. <---

1767 " דען איבר טרעטר וועדן הקצינים ניכט אליינד
בקנס כל פעם בליגן זונדרן אויך מיט תפיסה וביושים
צו בשטראפן ווישן". פראגער תקנות וועגן לוקסוס,
ציט ב. וואכשטיין-בוך, ייווא-בלעטער I, ווילנע,
1931, ז' 345.

6. <---

1723 " ווען דער מענטש שטערבט דען מוז ער חשבון
געבן אונ' מוז זייני רעכנונג בליגן [...]".
ש"ה, אמשטרדם I, דף ל"ח.

9. באַלייגן ([illegible]).

... " וצרת – אונ' דו זולט בליגן, כמו כי תצור
על עיר". רייכלין 8, יחזקאל, ג-ג.

1610 " אונ' אוב ניט זיא ורידן מיט דיר ואונ' זיא
ווערדן מאכן מיט דיר אייך שטרייט אונ' דו זולשט
ביליגן אויף זיא". טח, דברים כ – יב.

באלייגנס - דאס, בא. לויטן אמאליקן יידישן מינהג - די צערעמאניע פון אפפירן דאס יונגע פּארפאלק נאך דער חתונה-סעודה אין זייער שלאפצימער.

1962" נאך די שבע=ברכות האבן די קלעזמער אויפגעשפילט א פריילעכן וויוואט און די אונטערפירערס האבן ארייגעפירט דאס פּארל אין זייער "יחוד=שטיבל אויף באלייגנס". פ. רודאי, מטז, 29/IV.

באלייגעניש I - דאס, =ן. דאס איינלייגן (זיך) שלאפן, דאס געבן (געפינען) אן ארט צו שלאפן. % דאס באלייגעניש פון דעם גרויסן געזינדל האט ארויסגערופן אמפערנישן, ווייל ניט יעדער האט געהאט זיין שטענדיק געלעגער.

1936" דאס באלייגעניש איז לכתחילה צוגעגאנגען שווערלעך, [...] אלע ווילן שלאפן אין דרויסן ביים שייטער [...] און זיי דארפן זיך וואלגערן אין שטוב". ש. גאדינער, זב בירע=בידזשאן, מאסקווע, ז' 28.

ם [באלייגעניש II] ביליגניש - דאס, =ן. באלאגערונג פון א שטאט, פעסטונג בעת מלחמה.

1610 " אונ' דוא זאלשט בויאן אין ביליגניש אויף דיא שטאט דש זיא אן ריכט מיט דיר איין שטרייט". טח, דברים, כ - כא.

(686)

באלייגערער - דער, =ס. דער וואס באלאגערט א שטאט בעת מלחמה (מלמד-טייטש אויף "נצרים באים...")

[קטוו, ב. פרימער].

באַ ל יי ד י ק ו נ ג - די, =ען. אקט אדער רעזולטאט פון באַליידיקן(זיך). % שווערע (טיפע, הארבע) באַליידיקונג. איבערטראגן (פארטראגן) א באַליידיקונג. פארשווייגן די באַליידיקונג. רעאגירן שארף אויף דער באַליידיקונג. א באַליידיקונג מיט ווערטער איז א מאל שטארקער פון א קלאפּ. די געלע לאטע איז געווען א שווערע באַליידיקונג פאר די יידן.

1873" אזא באַליידיקונג האב איך שוין ניט געקאנט אויס-האַלטן". ממוס, קליאטשע, ווילנע, קאַנק: 244860.

1907 " ער איז גרייט איבערצוטראגן אלע מינים באַליידיקונגען אויף דער וועלט". שע, אין שטורעם. ז' 25.

1954" דער שקלאַפנטרייבער האָט זיך געפילט זינדיק פאר דער באַליידיקונג פונעם צלם-אלהים אויפן נעגער-פנים". גרינ, בלעטלעך [...], נ"י, ז' 204.

1970 " דער נאמען 'יודענראט' איז אין אלגעמיין אנגע-נומען ווי א סימבאל פון נידעריקייט, באַליידיקונג און פאַררעטערשאַפט". רעד' ר. מאַהלער, סאַנץ, ת"א, ז' 810.

אָפּוואַשן א באַליידיקונג - אָפּצאָלן, זיך נוקם זיין פאר דער באַליידיקונג.

1895" דער פאָטער האט זיך באשלאסן אָפּצוּוואַשן דיזע [די] באַליידיקונג מיט דעם פרינצס בלוט". אמד, דער סולטאן, ווילנע.

אראפּשלינגען א באַליידיקונג - ניט ענטפערן אויף איר, פארשווייגן, ניט רעאגירן.

1912 " זייער פיין איז גרעסער [...] ווי ביי יענע, וואס מאַכן זיך ניט ווויסנדיק און שלינגען די באַליידיקונגען שווייגנדיק אראָפּ " ממוס, שלמה ר' חיימס II, ז' 34.

~~באַליידיקונג~~

ם בילײדיגונג

1661" [...] דארום דש ער [יהושע] מוכטי איבר פארן און אלי פארכט [...] פאר דעם פײנד און אלי בילײדיגונג". יוסיפון, 2, אמשטרדם, דף שצ"א 1711.

1721" מײן שטים טוא איך אויף היבן מיט גיבעט פון ווײגן דז בילײדיגונג דען פײנט דר דא מאכט שטורמן". מחזור ר"ה וויז"כ, הומבורג, ז' רלט 1714.

באלײדיקט - פאַרט/פּאַדוו פון באַלײדיקן. וואָס איז דערנידעריקט, וואָס פילט זיך באַוווּלט דורך עמעצנס רײד אָדער מעשׂים, דורך אַן אַמרעכטס. % דער באַלײדיקטער אַרבעטער האָט געמוזט פאַרשװײַגן דעם בעל=הבית׳ גראָבע רײד. די אָרעמיקע מענטשן האָבן זיך אײַנגעשטעלט פאַר דער באַלײדיקטער פרוי און אָפּגעפירט דעם כוליגאַן אין פּאָליצײ.

1870" מען געפינט זיך גאָר באַלײדיקט אַז עס טרעפט זיך מען לאָזט אײנעם אויס בשעת מען זאַמלט ׳נדבות׳". קמ, נ' 50.

1888" [...] אויגן פון אַ שלאָפן, אומגליקלעכן, אומזיסט באַלײדיקטן, געקרענקטן מענטשן". ממוס, קליאַטשע, קאַנק: 457180.

1951 " דווקא אויף איר וויל ער אַרויסראַנגלען די באַלײדיקטע ליבע פון אַ פיזישן שלימזל" ב. ריוויקן, אונדזערע פּראָזאַיקער, נ"י, ז' 151.

1964" [...] אויסגעמאַטערט, צעבראָכן, אויסגעשפּאָט און בײזן בײַזן באַלײדיקט". י. קאַפּלאַן, שליאַך און אומוועג, ת"א, ז' 11.

באליידיקלעך - אדי/אדוו. שפירעוודיק צו באליידיקונגען, וואס באליידיקט זיך גרינג. % מיט דעם קינד דארף מען זיך באגיין פארזיכטיק, עס איז זייער באליידיקלעך.

באליידיקן - טרוו. פארשאפן עמעצן פארדראס, צער דורך אנרירן יענעמס געפילן, מינערן די חשיבות מיט אומגעהעריקע רייד אדער מעשים. % באליידיקן מיט א זידלווארט. מע האט אים באליידיקט ניט פארבעטנדיק צו דער שמחה. באליידיקן שווער, טיף.

1873" [...] אז מע באליידיקט מיך, אז יענע מאכן חוזק, וואס זשע ארט עס מיך?". ממוס, קליאטשע, קאנק: 123540.

1895" א ייד זאל זאגן אויף מיר, איך זע אויס איבער פערציק יאר! [...] אזוי מיך צו באליידיקן!". ע. בלאשטיין, שפרינצע די פיקחית, ווילנא, ז' 21.

1960" און עפעס האט מיך ווי באליידיקט, // וואס ווייט ארום נאר היץ און שטויביקייט, // און קיינער זעט ניט מיין דערהויבנקייט". האל, מיין אוצער, מאסקווע, ז' 226.

|| ~ער(=ין) - דער/די וואס באליידיקט.

1885" דו זאלסט אונדז ניט געדענקען אונדזער זינד. נעם נקמה פון אונדזערע באליידיקער". מוסף ליום כיפור...., ז' 191.

ם ביליידיקן/בילײדיגן.

1676" דא האט הקב"ה גיהיישן [...] ניט דו זולשט זי ביליידיקן דש מיינט מאן זול קיין לייד טון". ברנט שפיגל, פפד"מ, פרק טז.

באל - 44.

1679 "זוא דוא מייני טעכטיר בילײדיגשט, אודר אנדרי ווייבר דא צו נעמשט [...]". בליץ, בראשית, ל"א – נ.

באלײדיקן זיך – אטוו. פילן זיך געטראָפֿן, האָבן פֿאַרדראָס, צער צוליב עמעצנס אומפּאַסיקע מעשים אדער רייד; פילן זיך באלײדיקט. % דער פֿאַרבײַגייער האט זיך באלײדיקט פון דעם זידלווארט. דער מענטש איז זייער א שפּירעוודיקער, ער באלײדיקט זיך פון א ליאדע וואס.

פּל וואס טויג מיר מיין קומען צו דיר, // אז נעמען קענען מירד זיך ניט? // בעט איך דיך, מיין טייער זיס לעבן, // אז באלײדיקן זאלסטו דיך ניט". פל.

1900 "די קרעמער האבן זיך שטארק באלײדיקט, וואס מען איז זיי חושד אין אזא מיאוסע מעשה: אונטערשלאגן דעם רבס פרנסה". אר, אלע ווערק ב' XII, ציט אויסג, נ"י, 1930, ז' 73.

1911 "נו, שווער איך דיר, אַז אויב ער האט זיך באלײדיקט, וועל איך אים צוריק איבערבעטן". ווייס, גש, ב' I, ווילנע, ז' 218.

באלײדיקן זיך פאר גארניט – באלײדיקן זיך צוליב א קלייניקייט, א נארישקייט.

באלײדיקנדיק – גאַדי/גאַדוו. פון באלײדיקן. וואס פֿאַרשאַפֿט באלײדיקונג, וואָס באלײדיקט. % באלײדיקנדיקע ווערטער.

"אויף דער דאזיקער טעמע האט ער צעלאזט, פון פון אנהייב א ביסל טאקטיש, און וואס ווייטער — בייזער, אומטאקטישער און באליידיקנדיקער". 1955

א. מוקדוני, (אין ווארשע און לאדזש), פ.ג., ז' 252.

1970" דאס איז געווען זייער א באליידיקנדיקע און שמערלעכע טאט. די יידן זענען נאס געווארן און די כוליגאנעס האבן געפלאצט פון געלעכטער". רעד' י. פרידמאן, יזב זלאטשעוו, ת"א, ז' 34.

באליידיק-צייכן — דער, =ס. א זאך וואס סימבאליזירט באליידיקונג, דערנידערונג. % די דייטשן האבן געצוואונגען די יידן צו טראגן די געלע לאטע ווי א באליידיק=צייכן.

1951" ווען מיר נעמען שוין אראפ די באליידיק=צייכנס, דאכט זיך נאך אונדז, אז פון אלע זייטן טייטלט מען אויף אונדז מיט די פינגער". רעד' מ. סודארסקי, זב ליטע, ב' I, נ"י, ז' 1887.

באלײזיקט — אדי/אדוו. דזוו פארלייזיקט, מיט א סך לייז. % דאס קינד איז נעבן באלייזיקט, ווייל מע האט עס ניט געצוואגן א לאנגע צייט.

באלײזיקטער — דער, =ע. (שלש) "א גרויסער קבצן, א שלעפער" [קטוו]. %"אט דער באלייזיקטער? — ער פארמאגט דאך גארניט חוץ די שמאטעס אויף אים".

באלײט — ←--- באלייטונג.

באליטונג - די, =ען. פפֿ: באַגלייטונג, באַלייט.

1. אַקט אָדער רעזולטאַט פֿון באַלייטן.

2. מענטש אָדער גרופּע מענטשן וואָס גייט/פֿאָרט מיט עמעצן, ס'רוב מיט אַ חשובער פּערזאָן, זײַן סוויטע, פּמליא.

1884" די גבאים מיט דעם פּרנס זענען אַוועק מיט די|דער| באַלייטונג פֿון דעם רב". איבז ראָם, [מחבר?], דער איינגעלשער גענעראַל, וואַרשע.

1922" אַנטיפּאַס האָט אַנגעהויבן אויסצורעכענען די הויפּט=פֿאַרשוינען פֿון זײַן באַלייטונג".|איבז?|מחבר?| העראַדיאַדע, בערלין.

אויבז ר. צעליגמאַן, פּ. מדרומאַר

3. קאַנוואָי, עסקאָרט, אויפּזיכט=גרופּע.

1866" ווי באַלד ער האָט נאָר מיט זײַ[די באַנדיטן] געעקט, האָט ער תיכף אַוועקגעשיקט די קינדער מיט אַ גוטער באַלייטונג קיין טאַנגער". קמ, נ' 30.

4. (מוזיק) אַקאָמפּאַניִמענט, צושפּיל. % די גוטע באַלייטונג פֿון אָרקעסטער האָט אַ סך צוגעגעבן צו דער הצלחה פֿונעם סאָליסט.

איין באַלייטונג/באַלייט פֿון - צוזאַמען מיט.
% דער אויסערן=מיניסטער איז אַרויסגעפֿאָרן אין באַלייטונג פֿון זײַנע געהילפֿן. דער פֿידלער שפּילט אין באַלייט פֿון ספּאַנישן אָרקעסטער.

פּפֿ באַגלייטבריוו,

באַליטבריוו - די/דער, מצ דזן, אַ בריוו, וואָס ווערט געשיקט צוזאַמען מיט עמעצן/עפּעס און פּרעזענטירט, קלערט אויף דעם שליח אָדער שליחות.

1947" א באַלייטבריוו דאַטירט פֿון 13טן נאָוועמבער מיטן שטעמפּל 'געהיים', האָט געגעבן צו וויסן [...]". מון, היטלערס פּראָפֿעסאָרן, נ"י, ז' 157.

1968" נאָכן אַדורכמאַכן די טעסטן [...], מיט א געהעריקן באגלייטבריוו מצד זייערע פֿריערדיקע דערציער, האָבן זיי געקענט אָנקומען אין אַנשטאַלט". י. פּערעל, יזב אַטוואַצן, ת"א, ז' 352.

ב אַ ל יי ט ן - טרוו. פֿאַר: באַלייט, פּפּ: באַגלייטן.

1. מיטגיין/מיטפֿאָרן מיט עמעצן צו אַ באַשטימטן אָרט, אין אַ באַשטימטער שליחות. % באַלייטן דעם גאַסט צום לופֿטפֿאַרט. ער באַלייט מיך צום אויטאָבוס. מיר האָבן זיי באַלייט צום וואָקזאַל.

פּל|...." פֿאָרן וועל איך דיך באַלייטן // פֿונעם טויער ביז צום באַן, // אָנגעקושט און אָנגעליובעט, // ביז דער פּאיעזד [צוג] איז אַוועקגעגאַן". פּל.

1875" [ער] האָט דעם קאַפּיטאַן באַלייט, ער האָט אים געוווּנטשן, אַז הש"י זאָל אים צוריקברענגען לשלום ". [illegible] קהל חסידים, לעמבערג.

... " עטלעכע פֿון אַנשי שלומנו האָבן אים באַלייט פֿון שטאָט אַרויס ביז צום וואַלד". פּרץ, אַן אָפּקומעניש,

[illegible]

2. אַנטייל נעמען אין אַ סוויטע, פּמליא פֿון עמעצן, ס'רוב פֿון אַ חשובֿן מענטשן.

1865 " אים | מאָנטעפֿיאָרען | האָבן באַלייט דער אַלדערמאַן [...] און דער געמיינדעסראַט עליאַס". קמ, נ' 2.

"... דעם כּבֿוד פֿון מלכות, פֿירשטן איז דאָך אויך, אַז אַלע פֿיינע ברכות באַלייטן זיי" ממוס, במורדות, ז' 27. יודל

3. קאַנוואָירן, מיטגיין ווי אַ וואַך, שמירה.

... יודלען הייסט ער אָנטאָן קייטן, // זעלנער זאָלן אים באַלייטן". ממוס, יודל, ז' 71.

4. מלווה זיין א נפטר, נאכגיין מיט א לוויה.

" אזוי האב איך מיין געליבטע// צום בית עולם באלייט". פל.

1928" און אלע טאג מיט שטילן טרויער // האט מען א קרבן שטיל באלייט". אי. פעפער, עליעס טויט, כארקאוו, ז' 25.

1935 " דאכט זיך, דאס זיי באלייטן די אייגענע גופים צום צווינטער". באש, דער שטן פון גאריי.

5. (וועגן געפילן, געדאנקען, זכרונות אע) ביי זיין כסדר, ניט פארשווינדן, זיין כסדר פארבונדן מיט עמעצן/עפעס.

1895" מיר זעען אפט מאל א מענטשן, וואס דאס מזל באלייט אים וווהין ער קערט זיך און ווענדט זיך". איבז, י. טרובניק, פּלי פיליפזאהן, רבי יהודה הלוי, 2טער טייל, ווילנע, ז' 37.

1941" האסט געפירט מיט דיין חסד דאס פאלק, וואס דו האסט אויסגעלייזט, באלייט מיט דיין שטארקייט". תי, משות # טו - 13. ?? שמות

... " [...] א בענקעניש טיף, וואס האט ווייט מיך אין גאסן באלייט". א. ניסענזאן, הונדערט לידער, ז' 72.

6. מיטשפילן אויף א מוזיקאלישן אינסטרומענט בעתן אויפטריט פון סאליסטן. % די ~~פיאניסטקע~~ האט באלייט דעם זינגער אויף דער פידל בעת זיין קאנצערט.

7. ביילייגן א דאקומענט צו א בקשה, ווענדונג אע. % די ווענדונג צו באקומען דעם פאספארט דארף מען באלייטן מיט א מעטריקע.

ם באלײַטן מיט די אויגן - נאָכקוקן עמעצן בײַ זײַן אַװעקגײן.

ם בלײַטין/בלײַטן

1. ------

1602" און [גאָט] הוט אונש בלײַטט אין דער מדבר דיא דא איז ור װײַשט". שעריר, פּראָג, ב - 1.

1705" צװײ הײליגע מלאכים זײַנן אן גיברײַט צוא בלײַטין צוא דער װאש גײַט ארויש פֿון זײַן הויז". קה, פֿפּד"מ.

ב אַ ל ײַ ט ע ר - דער, =ס. פֿפֿ: באַגלײַטער, (װ: =ין/=קע)

1. דער װאָס גײט אָדער פֿאָרט מיט עמעצן צו אַ באַשטימטן אָרט, אין אַ געװיסער שליחות, װאָס איז אַ טײל פֿון עמעצנס אַ סוויטע, פֿמליא.

2. (אַסטר) אַ הימל-קערפּער, װאָס באַװעגט זיך אַרום אַ פּלאַנעט, סאַטעליט. % די לבנה איז דער באַלײַטער פֿון דער ערד.

0 לעבנס=באַגלײַטער (יך) - (פֿיג) ער איז איר געװען אַ געטרײַער לעבנס=באַגלײַטער. זײַן לעבנס=באַגלײַטערין איז אים פֿרי אַפּגעשטאַרבן.

ם קינסטלעכער באַלײַטער - אַפּאַראַט ארויפֿגעשיקט אין קאָסמאָס צו באַװעגן זיך אַרום אַ הימל=קערפּער; קינסטלעכער סאַטעליט.

ב א ל י כ ט - דער, =ן. 1. דזור באלייכטונג.

2. אקט אדער רעזולטאט פון באלייכטן. % צוליבן
נעפל איז דער באלייכט אויף די גאסן זייער שוואך.

2. (פאטאגראפיע) די עקספאזיציע פון א פאטא-קלישע
אדער פילם=טאשמע אויף דער ווירקונג פון ליכט.
% דער צו לאנגער באלייכט האט קאליע געמאכט די
פאטאגראפיעס.

0 באלייכט=אינסטאלאציע - די, =ס. % דער בנין איז
שוין פארטיק, עס פעלט נאר די באלייכט-אינסטאלאציע.

באלייכט=מיטל - דאס, =ען. % דער נאפטלאמפ איז
שוין א פארעלטערט באלייכט-מיטל.

באלייכט=אפאראט - דער, =ן. % די פאבריק ארבעט
אויס נייע פראזשעקטארן און אנדערע באלייכט=אפאראטן.

באלייכטשטאף - דער, =ן. % נעאן איז געווארן א
פארשפרייטער באלייכטשטאף.

באלייכטונג - די, =ען, פפֿא באלויכטונג

1. אקט אדער רעזולטאט פון באלייכטן, ב 1.

% שטארקע (שוואכע,קנאפע) באלייכטונג. פארביקע/ קאלירפולע באלייכטונג. די באלייכטונג פון קלאסצימער איז א גענוגנדיקע, אלע קינדער זעען גוט. דער פֿאסיקער בײַט פון דער בינע-באלייכטונג שאפט א געהעריקע שטימונג בײַ דער פארשטעלונג.

1908 " א צו העלע באלייכטונג טויג אבער אויך ניט".

מ. גאטליעב, פאפולערע אלגעמיינע היגיעניע, ווארשע,

1938 " פֿאנדרע אליין איז געבליבן שטיין אין מיטן דער באלייכטונג ווי א באצויבערטער". זש, נח פאנדרע

2. ליכט-אינסטאלאציע, מקור פון געבן ליכט. % עלעקטרישע באלייכטונג. קינסטלעכע, נאטירלעכע באלייכטונג. די שטאט-פארוואלטונג האט איינגעפירט אין די גאסן נעאן-באלייכטונג. ~~די הויפט-גאסן האבן באלייכטונג~~ ~~פון די דערות ווערט אלץ ...~~ אין פֿאַרוואָרפֿנע ישובים ניצט מען נאך נאפט-באלייכטונג.

1883 " די תלמוד-תורה האבן זיי אויסגעהאלטן מיט האלץ און מיט באלייכטונג. א. סאפיר, דער קליינער קאטערזניק, ווילנע.

1909 " מע צינדט גלייך אן די גאזע-באלייכטונג". מ. יודעלסאן, דאס רייכע לאנד, א"א, ז' 3.

1947 " אין מיטן די ניינציקער יארן האט מען אנגע-הויבן גרייטן עלעקטרישע באלייכטונג". ח. מאהלער, טשענסטאכאווער יידן". נ"י, ז' 41.

3. (פיג) אופן פון באנעמען אדער קלאר מאכן (דערקלערן) אן ענין, אינטערפרעטאציע, פירוש. פון א פראבלעם. % דעם קריטיקערס נייע באלייכטונג פון לייוויקס שאפן האט ארויסגערופן א גרויסן אינטערעס. די אפאזיציע האט אין פארלאמענט געגעבן א גאנץ אנדערע

באלייכטונג פון דעם מצב אין לאנד.

... " א נייע באלייכטונג פאר א סך אנדערע טעזעס און אקסיאמען פון אונדזער געזעלשאפטלעכן געדאנק".
ש. ראווידאוויטש, ייבל XXI.

1951 " די דערקלערונג און באלייכטונג פון איינציקע שרייבער און איינציקע ווערק מוז אינדיווידואלירט ווערן". שב אלער זב ליטע I, נ"י, ז' 1061.

1970 " [...] א גרינטלעכע באלייכטונג פון דער שטעלונג פון פארשיידענע פאליטישע ריכטונגען אין פוילן".
יזב סאנץ, ת"א, ז' 652.

0 באלייכטונג-אינסטאלאציע, באלייכטונג-אפאראט, באלייכטונג-מיטל.

1865 " דערצו האט דאס נייע באלייכטונגס-מיטל ניט דעם מינדעסטן ריח". קמ, 31.

ב א ל יי כ ט ן - טרוו, פאר באלויכטן. 1.געבן שיין, מאכן ליכטיק.

1877 "מיין ליב קינד, זאגט דער פאטער ידידי, דאס וואסער וואס דו זעסט דא, פון צייט וואס די זון האט די ערד אנגעהויבן צו באלייכטן, ריכט אלץ פון דעם ארט ארויס אומאויפגעהערט". דאס איינציגע קינד, לובלין.

1895 " איין דונקעלע לאמפ האט דאס חדר באלאכטן [באלויכטן]". פהיליפזאהן, רבי יהודה הלוי, איבז יונה טרובניק, טייל 2, ווילנע, ז' 4.

2. ווארפן א שיין אויף א געוויסער זאך, אויסטיילן זי, מאכן אנזעעוודיק.

1883 " די אותיות [אויפן חושן] פלעגן ארויסקומען בולט און די שטיינער האָבן באַלויכטן אויף די דאזיקע אותיות". גופּת צופים 2, ווילנע, קכ"ד, 11.

1910 " די שטראלן פון מעריב=זייט האָבן, שוין קאַלטע, // באַלייכטעט [באַלויכטן] א ווערבע א קרומע, און אלטע[...]". פּרוג, שריפטן !!!, ליד, "דריי חברים".

1932 " דאס שוועבעלע האָט באַלויכטן זיין ברייט פּנים, וואס איז איצט געווען אָנגעטאָן אין אויפגערעגטקייט". א. קאַהאַן, אינזשעניערן, קיעוו.

1956 " באַלויכטן האָט דאס פייער גאר די ווייט // אין אלע עקן וועלט, ווו ס'האָט דער האַקנקרייץ צעשפּארט זיך...". פּ. מארקיש, מלחמה, דער טויט פון לעצטן אויפשטענדלער.

3. (פיג) דערקלערן, קלארער מאכן אן ענין, אויסטייטשן, אינטערפּרעטירן, א פּראָבלעם, סיטואַציע.

1933 " עס האָט דער פּאקל רויט געברענט//און ניט באַלויכטן אונדז דעם סוד[...]". א. רייזען, דער צוג.

1958 " [...] דערויף האָט דער האָמאָ-סאַפּיענס א קאַפּעלע אינטעלעקט, דער זאָל באַלייכטן די סטיכיע און דעמאַסקירן אירע פּארטלען...". באַש, זש' איק, [?] נ"י, ז' 84.

1957 " דער בעש"ט האָט אריינגעטראָגן חיות אין עבודה און דער אלטער רבי האָט באַלויכטן דעם דרך הבעל=שם=טוב". ליקוטי-דיבורים, נ"י, ז' לה.

4. (פיג) באַלעבן, אנווארעמען דורך א געפיל, שטימונג אאַ.

1883 "די אותיות |אויפן חושן| פלעגן ארויסקומען בולט און די שטיינער האבן באלויכטן אויף די ד דאזיקע אותיות". נופת צופים, ווילנע, קכ"ד.

1910 "די שטראלן פון מעריב-זייט האבן, שוין קאלטע, באלייכטעט א ווערבע א קרומע, אן אלטע..." פרוג,

1932 " דאס שוועבעלע האט באלויכטן זיין ברייט פנים, וואס איז איצט געווען אנגעטאן אין אויפגערעגטקייט". א. קאהאן, איבזשעניער, קיעוו.

1956 " באלויכטן האט דאס פייער גאר די ווייט // אין אלע עקן וועלט, ווו ס'האט דער האקנקרייץ צעשפארט זיך...". פ. מארקיש, דער טויט פון לעצטן אויפשטענדלער, מלחמה,

3. (פיג) דערקלערן, קלארער מאכן אן עניין, פראבלעם, סיטואציע.

1933 " עס האט דער פאקל רויט געברענט // און ניט באלויכטן אונדז דעם סוד...". א. רייזען, דער צוג,

1958 "|...| דערויף האט דער האמא-סאפיענס א קאפעלע אינטעלעקט, ער זאל באלייכטן די סטיכיע און דעמא-סקירן אירע פארטלען...". באש, זש' איק, נ"י, ז' 84.

1954 " דער בעש"ט האט אריינגעטראגן חיות אין עבודה און דער אלטער רבי האט באלויכטן דעם דרך הבעל-שם-טוב". ליקוטי-דיבורים, נ"י,

4. (פיג) באלעבן, אנווארעמען דורך א געפיל, שטימונג אע.

1949 " א טיפע פארבינדונג מיט אמונה... האט באלויכטן דאס לעבן פון דער שטאט". שווארצבארט, ספר כזשאנאוו, רעגנסבורג, נ' VIII.

1962 " דער מילדער שמייכל האט באלויכטן דעם פנים אט ווי א ליכט הינטער א דינעם פארצעלייענעם ווארעלע". ש. מילער, יזב זוויהיל (נאווואגראד־וואלינסק), ת"א, ז' 166.

באלייכטן זיך - רפל.

1906 "די דארפס־לייט באנוצן ניט קיין פאנסנע, קיין ברילן, ביז אין זייער טיפסטן עלטער, באלייכטנדיק זיך מיט זייערע אנגעשפאלטענע קינעלעך, אלס די שטעטישע באלייכטן זיך מיט גאזאווע, עלעקטרישע און בענזין־באלייכטונגען". נ. גאלאמב, די בורזשואזיע, ווארשע.

ב א ל יי כ ט ע ר - דער, =ס. 1. מכשיר, זאך אדער שטאף וואס באלייכט: ~~נאך גאר ניט לאנג צוריק~~ איז א ליכט געווען דער איינציקער באלייכטער אין די הייזער.

2. (פיג) דער וואס מאכט קלאר, דערקלערט אן עניין, מפרש, אויסטייטשער, קאמענטאטאר, אינטערפרעטאטאר. רש"י איז געווען דער גרעסטער באלייכטער פון דער תורה.

... "א סך באטראכטן פאר א זינד צו גייען אין די טריט פון רמב"ם, אבן־עזרא, [...] און זייערע דריקן די, וואס גייען צום ליכט פון די דאזיקע באלייכטערס". פון בריוו פון יעקב־שמואל ביק, ייבל XIII, 7 - 8.

54a באַל-

3.

ב אַ ל יי ש{ן - טרוו. 1. באַפּוצן (באַלייגן, באַדעקן) מיט א דינעם שיכט גאָלד אָדער זילבער. % דער איינבינדער באַליישט די טאָוולען פון בוך מיט אותיות פון גאָלד. דער פּאַסיק פון קלייד איז געדיכט באַליישט מיט גאָלדענע פעדעם.

1855 " דאָרט [אין פּאַלערמאָ] איז דאָ איין שיף בליישט מיט זילבר אונ גולד אונ דער מלך זעצט זיך אפט אריין צו פארין ער מיט זיינע דאמען". איבּז [illegible] [illegible] |מחבר?|, מסעות רבי בנימין, וואַרשע, ז' כ"ד, [illegible]

1938 " אין איין האַנט - די שלעפּע פון קלייד, אין דער צווייטער - א סידור באַליישט און פאַרשלאָסן מיט גאָלד |...|". ש. בערלינסקי, א לעבן גייט אויף. זש' ייפא, ב' 2, וואַרשע. — 4853-בל

....

באַמ: מע וואָלט געדאַרפט געפינען ~~מער און~~ בעסערע ציטאַטן!! [illegible]

....

2. באַשמירן חלה א"א געבעקס מיט בוימל פאַר באַקן.

3. באַדעקן די איבערפלאַך פון א געבעקס מיט קרעם אָדער פאַרשיידענע באַפּוצונגען. % דער טאָרט איז באַליישט מיט רויטע און גרינע צוקערלעך.

״ באַליישונג — די . אַקט אָדער רעזולטאַט פון באַליישן .

ב א ל י ן - דער, =עך. (זאאל) „וואַלפיש" [קטור]. (?נ?)

ב א ל י נ ג ע - די, =ס. (רעג, מאלדאוויע) אפפאַל פון פערד, פערדמיסט, גאַנבצט אויף קנעטן ליים.

1966 "א קופּע באלינגע און פייגעלעך - א ליאַמע". מ.מ. שאפיר, אויף מיין פידעלע ליד, מאנטרעאל, ז' 45.

1971 "א גויע קלייבט אין פארטעך באַלינגע". מ. מ. שאפיר, בורא מיני חלומות, מאנטרעאל, ז' 75.

ב א ל י נ י - [דער?], =ס. (גלש) גולדען [קורקא]. [illegible]

ב א ל י ס ט י ק - די. וויסנשאפט וועגן פלי־ געזעצן פון ארטילערישע קוילן (באַ. פּיסטוילן) (פֿון [illegible]).

באַלוסטיש - אדי. [illegible] 13 באַליסטיק.

ב א ל י ס ט ע - די, =ס. פּפּ באליסטאריע. (עלט) א פארציייטיק געווער צו שליידערן שטיינער, גענוצט ביי באלאגערן פעסטונגען.

ב א ל י ע ! - די, =ס, פּפּ: באלייע, באליי, (לאקל, בריסק) באליע ; פּקפּ: באלקע/באלייקע | ווייכער ל |. א קיילעכיקע שטוב־כלי, געמאכט פון הילצערנע קלעפּ־ קעס, צום וואשן וועש אדער צום באָדן (זעלטענער אויך פאר אנדערע צוועקן, למשל, פישערס פלעגן האלטן אין באליעס לעבעדיקע פיש). % די מאמע האט איינגע־ ווייקט א פולע באליע מיט וועש. דאס קליינינקע קינד האט מען אויסגעבאדן אין דער באליע. אויפן מארק זיינען אויסגעשטעלט באליעס מיט העכט, קארפּן.

1907 "אנשטאט דער דייזשע מיט וואסער האב איך, אפנים, געטראפן צו דער באלייע, ווו מע וואשט גרעט און ארײנגעפּליאסקעט א פּופּצן=צוואנציק גלעזער צו מיר אין קרוג ארײַן". שע, מאטל I, ז' 102.
1937 נ"י, 613

1961 " [...] איז ער [דער פישער] געשטאנען מיט זיינע בנים ביי די באליעס פיש". ס. באַרדיטש-גאָלדבערג, יזב ...לוצק, ת"א, ז' 342.

באליע !! - די, =ס. דזוו באלן, ...

1963 " איז ער צוגעגאנגען צו א פאליצע, אראפגענומען א באליע שטאף, און אנגעלאדן אויף דער פלייצקע". זש, טמז, 15/IX.

באליעדרע - די, =ס. (שוסטעריי) ביליקע דינע לעדער, א מאל אויך קארטאן, מיט וואס מע לייגט אויס דעם שוך פארן צופעסטיקן די זוילן און קנאפל.

~~באליעז - די, =ן. (רוסיזנא) פארגרייזט פון רוסיש ... קרענקלאפקייט.~~ (?נ)

~~"באליעזן און טשאכאטקעס וואס זי האט מיר אנגעמאכט". חג.~~

~~א באליעז זאל דיר ... (קללה)~~

באליען - אוטוו. קראנק זיין [קטוו]. (?נ)

....

באמ: אין וואליך איז יא געווען אזא אויסדרוק, אבער מיט אן אנדער אקצענט: באליען.

....

באל - 57.

באליק I - דער, =עס. פפּ בעליק, שטאם פון אן אפגעזעגטן בוים, אָן די צווייגן און ארומגעטעסעט פון דער קארע, ס׳רוב פירקאנטיק, געניצט צום אויפבוי פון ווענט און סטעליע (סופיט) פון הייזער.

% די שטוב איז געבויט פון סאסנאווע באליקעס.

די סטעליע האלט זיך אויף פיר דעמבענע באליקעס.

1818 " עס שטייט צווייי הייזער איינס אקעגן אנדערן און פון איטלעכן הויז גייט ארויס א באליק אדער א ברעט". איבז, תקוני שבת, אוסטרהא.

1862 " די ביינער [...] ליגן אויף דעם מוח פון דעם מענטשן אזוי ווי אייך באליק ליגט אויף דער שטוב". בגופת צופים 1, זשיטאמיר, 290.

1948 " איך וועג פארוואלגערט באליקעס א סטאַם איז אויף א סטאַם". פמ, מלחמה מאסקווע, ד׳ 67.

רעדן צום באליק - רעדן אויף פּוסט, ווען קיינער וויל ניט הערן, ווען מע וויל ניט ענטפערן, אויספאלגן וואס מע זאגט.

1963 " אנשטאט "רעדן צום באלקן" האט מען געזאגט "רעדן צום באליק". ג. בערנשטיין, יישפ XXIII, 2.

ב אַ ל י ק II - דער, בא. האַרטעפּ׳ל׳. (זאַאַל) א פּיש.

R: Балык (Mugil cephalus וויסן)

1916-1913 " דאַרט איז געווען פון כל=טוב: הערינג און פּיש און באַליק און איקרע". שע, פּונעם יאַריד II, ציט אויסג׳. אַלע ווערק, ניו=יאָרק, 1944, ב III-ג, ז׳ 250.

1944 " די שטיקער ׳באַליק׳ וואָס ווערן געבראָטן אין סמעטענע און באַשאָטן מיט אַסטראַכאַנער איקרע".

זש, קיסר און רבי, I, ז׳ 20.

Бревенной

ב אַ ל י ק אָ ו ו ע - אַדי. געמאַכט פון באַליקעס ?נ?

(קאַלקנס) לז טייטשט: באַליקאָווע = ליל׳

ב אַ ל י ר י ע - די, =ס. בנבב. קומט אין קללה: ?נ?

א באַלירע אויף דיר! - ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

ס/ „אַ באַלירע אויף דיר, אַ באַלועריע אויף דיר – אויסגעכאַפּט בײַ מיר דעם פּאַסאַזשיר פֿון אונטער דער נאָז! אַזוי גוט אַ בעל-עגלה?" [קטוו].

באַליק II – דער, באַ. האַרטע ל'. אַ פיש.

R: балык (Mugil cephalus)

1915 "דאָרט איז געווען פון כל־טוב: הערינג און פיש און באַליק און איקרע". שע, פונעם יאַריד II, צום אָניסב....

1944 "די שטיקער 'באַליק' וואָס ווערן געבראָטן אין סמעטענע און באַשאָטן מיט אַסטראַכאַנער איקרע".
זש, קיסר און רבי I, ז' 26.

באַליקאַווע – אַדי. געמאַכט פון באַליקעס (קאַלקנס) | 2x | טייטש: באַליקאַווע = Бревенной.

באַלירע – די, =ס. בנב.
קומט אין קללה: אַ באַלירע אויף דיר! "אַ כאַלירע אויף דיר, אַ באַלירע אויף דיר – אויסגעכאַפּט בייַ מיר דעם פּאַסאַזשער פון אונטער דער נאָז! אַזוי טוט אַ בעל־עגלה?" | קטוו |.

ב**א**ל י ש נ י ק - דער, =עס. (פלש) א מוזיקאנט, א כלי-זמר, ~~קאפעליע~~ וואס שפילט אויף א באל/בעלער.

1918 "באלישניק - מנגן, שפילער. [...] לויט ווי'ס השערה נעמט זיך דאס ווארט פון "באל" - א געזאנג= און טאנץ-אווגט". נ. פרילוצקי, כלי-זמר לשון אין פוילן", ~~אין~~ רשומות, אדעס, ז' 275.

1923 "'באלישניק' ==כלי-זמר". י. טריוואקס, 'כלי-זמר-לשון' ~~אין~~ זב ביי אונז יודן, ווארשע, ז' 168.

ב**א**ל כ ס ו ן [בעאלאכסן] - אדוו. 1. אין א דיאגא-נאלער ריכטונג. % די ליניע, וואס פארבינדט צוויי ווינקלען פון א גראדעק, גייט באלכסון.

1868 " פלעגן זיי [די אולאנער-רייטער] צוהאלטן זייערע פיקעס באלכסון, דאס הייסט אין דער קרום, זיי זאלן ניט צעפען [טשעפען] דערמיט דעם עירוב". אמד/איבז, א. בערענשטיין, פייגעלע דער מגיד, ווילנע, ז' 32.

1951 " דער שניי [...] ליגט [...] אויסגעבעט איבער גאסן און דעכער. גויים פארן באלכסון איבער דער פארפרוירענער אזערע". זש, שקלאווער קינדער, ז' 162.

2. ניט גראד, קרום, זייטיק. % קוקן באלכסון

"|... א רוק געבנדיק דעם טיש נאר באלכסון". ממוס, דער פריזיוו, ז' 68.

1960 " די רעכטע האנט איז נאך דערצו געווען קירצער פון דער לינקער און איז געהאנגען מאדנע באלכסון ביי אים אויף דער זייט". ש. סיימאן, צווייגען, ק"ט.

|| באלכסונדיק [בעאלאכסנדיק] - אדי/אדוו. וואס איז אין א דיאגאנאלער ליניע.

1927 "[...] אן אייזנבאן-בריק [...] איז אויסגעפלאכטן פון אינדערברייטעריקע, אינדערלענגעריקע און באלכסונדיקע פאסן אייזן". ט. בערלס, מענטש-מאשין, קיעוו.

באַלמאָטשען - ---> בארמאטשען.

באַלמוֹט - ---> באלעמוט.

באַלמעלאָכע - ---> בעל-מלאכה.

באַלמעלאָכעשאַפֿט — ---> בעל=מלאכהשאפט.

באַלמעלאָקע - (...) בעל-מלאכה.

באַלמעלי́כיבקעס - אדוו. פארגרייזט [?] פון פאמעלעך — פאמעלעכקע.

1874 " זי האט באלמעליכינקעס אויפגעהויבן אירע צוויי שווארצע אויגן, און פון זיי זיינען ארויס צוויי אמארישע פיילן, וואס האבן געטראפן גלייך אין זייער ציל". ר' אב"א מווילנא, דער פוימאניק, זשיטאמיר.

באַלמעלכאָמע - דער, =ס. (גלש) סאָלדאט [קורקא].

באַלמעלעקע - ---> בעל מלאכה.

באלמעמער - דער, =ס. דזוו באלעמער.

באלמעסיק - אדוו. אזוי ווי אויף א באל, אויפן שטייגער פון א באל (טאנצאוונט).

1868 " דאוועגען באלמעסיק |...|, נו, וועט מען דארט [אין די קארשולן] ניט ארייגלאזן, טיידן ער [דער דאוונער] איז אויסגעפוצט ווי אויף אן עפנטלעכן באל?". קמ, 32.

1893 "זייהאבן ביי אים אויסגעזען ווי די אקטיאריצעס [אקטריסעס], יעדע באלמעסיק פארפוצט". י. ארנשטיין, רעיונות ישראל, יאס, ז' 69.

באלן - דער, מצ דז אדער =ס. 1. (עלט) קיילעך, קויק, קויל.

2. (עלט) באלעם, פילקע, באל צום שפילן.

1838 "א טייל זעניך מחיר צו שפילן מיט איין באלין אום שבת אונ א טייל אסריך". לט 2, ז' 63.

1848 "עס איז א גרויסע עבירה צו שפילן אין קארטן אדער אין דריידל און כלשכן אז איינער שפילט אין באלן און אנדערע פארשייטע זאכן". (ר' מאיר פאפפרש, ~~אדעס~~, הלכות דרך ארץ, לעמבערג.

3. רונדיק איינגעוויקלטער פאק, ראל, קנויל. % א באלן באנוול. איך קראם ליגן צענדליקער באלנס שניט-סחורה.

1864 " און איז ארויפגעקראכן אויף דער שיף און איז פארקראכן דארטן אין א ווינקל צווישן די באלן סחורה". אמד, דער מלמד, ווילנא.

1896 " די יידן אין פעסטונג האבן [...] אנגעגרייט קנוילן אדער באלן פון פאקולע מיט פעק, פיל שטיינער און [...] דערמיט מקבל-פנים געווען די שטורעמענדע קרייצפארער". אמד, די אונגליקליכע ליעבע, ווילנע.

1952 " רופט אריין [...] ער זאל העלפן איבערדרייען א באלן פאפיר". מאטעס דייטש, מאנדלברויט=יידיש, לאס אנדזשעלעס, ז' 25.

4. (אלט) דאס דיקע האלבראונדיקייט פון פלייש, פון מוסקול" [מסביבות] נפֿ אין ייפא, ווארשע, 1938 [.2 -] % באלן פון פוס, פון האנט.

1832 " די באלן פון די פיס פון איטלעכער חיה זיינען לאנג פופצן מאל פינף הונדערט - און זייערע פיס זיינען גלייך ביי דעם כסא-הכבוד". מחזור לראש השנה, לב/ב, סלאוויטע.

1862 "עס איז אויף אונדז מקויים געווארן די פסוקים: ולא יהיה מנוח לכף רגליך |...| דאס הייסט, דו וועסט קיין מנוחה ניט האבן פאר די באלן פון דיינע פיס." | אמד, ספורי גזירות ת"ח ותט, ווילנע.

5. (אלט) מאס פון פאפיר (א באלן האט 10 ריס, א ריס 20 ליבער, א ליבער 24 בויגן).

6. (אלט) מאס פון שיטעוודיקע זאכן (צוקער, מעל אע) (א באלן מעל - א זאק פון 100 קילא). [פודק]

1905 " [...] ראובן ששלח לשמעון שילוה לו באלען קמח |...| שלא הי"ל אז בחנותו |...| וכשהלוהו הקמח היה המקח י"ג ר"כ כל באלען |...|". הרב שלום.שוואדראן, שו"ת מהכש"ב, חלק שני, פיעטרקוב, תרס"ה, ז' 138.

0 באלן (פון) שליידער - (אַלץ) „כף הקלע" — דאס ביימעלע, פארטיפונג אין דעם פארציימיקן געווער, וואס האט געדינט צום שליידערן, ארויסוואַרפן שטיינער. [תי: שמואל א, כה - 29: יקלענה בתוך כף-הקלע - אוועקשליידערן אין א שליידער-לעפל].

1885 "אבער די רשעים, אז דאס נפש פליט פון זיי אוועק, ווערט זייער נפש אין באלן פון שליידער געשליידערט דורך מלאכי חבלה". יוצר ליו"כ, ח' שני, פ"מ, ז' 114.

ם באלן(באלין/בלן)

<------ 2.

1716 "[...] דא דיא שטאט אוב ווינד אודר אז איין בלן דז מען ווארפט איינר צום אנדרן אויף איין בריימן פלץ". סהמ, ישעיה, כ"ב - י"ח. [תיַטייטשט: "כּצנפך כדור" - אײן קויל וועט ער דיך אוועקקוליען].

<----- 3.

1718 " נעם גישטושיני (וויצן קולין) אונ זיא גאר פיין זיפן און נעם פרישע בוים וואל אונ מאך איין באלן דרויז אונ טוא דש פולווער אין דען באלן אונ טוא עס רונד ארום וואול צו נייאן". קונשט ביכל, אמשטרדם, תע"א.

1732 " שיקי למכ"ת דורך הייטיגי אפהנדי לאנד קוטש איין באלין פראנצ' זיידן שטאפין". אגרת שלמה, ד/א, וואנזיבעק.

<----- 4.

1744 " דש גנצי הערץ איזט נאר אזו גרוש אלז איין באלן פון איין מענשן הנט". בע, ג-2, זולצבך.

1716 " און דעץ לייב פון דייני פיינד ער זאל שליידירן אין דעם באלין פון דער שליידיר". ספר המגיד 3, שמואל I, ווילהרמרשדארף.

(?נ?) באלן II - טרוו ---> ביילן (פויסטן).

(?נ?) באלנוגארע - די, =עס. (לאקל, פאשוועטין, ליטע) " א קו מיט א ווייסן רוקן". [קטגג כ. לעמכעך].

< Lit: bal(t)nugāre.

באלני - דער, =ס. (פלש) א גילדן (מטבע). [נפ׳, כלי-זמר-לשון אין פוילן, רשומות, 613 ,1 אדעס, תרע"ח, ז׳ 275].

(?נ?) בא(ל)ניאריע - די, =ס. (שפאנ, נא) קוראַרט מיט היילנדיקע וואסערן.

באלניצע I - די, =ס. (רוס) שפיטאל, בית=החולים. (1)

| ? | " גיב א קוק וואס פון דיר איז געווארן, אז מע פירט דיך שוין אין באלניצע אריין". פל.

< R: больница

1882 "ביי אונדז אין שטאט האט מען ניט לאנג אַקראַיעט [געפנט] א יידישע באלניצע". ק. ד. וואניעווסקי, ייפאל, 1, ז׳ 43.

1951 " א פוס האב איך מיר קליע געמאכט. איך מוז גיין אין באלניצע". זש, שקלאווער קינדער, 10, ז׳ 275.

באַלניצע !! - דער, =ס. (לאקל, גראדנע)„א משוגענער" [קטורן].

באַלניק - יידישער נאמען פון Balnikai, א שטעטל אין ליטע.

באלניקער הענער - שפאטישער צונאמען פאר די יידן פון באַלניק. [ל. זאמעט, יישפ IV 3 - 6].

באַלנעאָטעראַפּיע - די, בא. אפצווייג פון דער באַלנעאָלאָגיע, וואס פארנעמט זיך מיט אנווענדן מינעראלישע וואסערן ביים היילן קראנקהייטן.

באַלנעאָלאָג - א מומחה, א ספעציאליסט אין באלנעאלאגיע.

באלסום - דער. באַלזאַם.

1705 " האט מען מיר גוויזן דרייצעהן טייכין מיט באלסום אייל דאס מיין שכר עולם הבא". (בה.)

באַלנעאָלאָגיע - די וויסנשאפט, וואס פארנעמט זיך מיט שטודירן די אייגנשאפטן פון פארשיידענע מינעראל-וואסערן און זייער אנווענדונג אין היילן קראנקע.

ב אַ ל ס י מ י ר ן - טרוו. פּפֿ באַלסימן, באַלזאַמירן.

1679 "און יוסף ביפאל זיינן קנעכטן דען דאקטירש דז זי זיינן פאטר באַלסימירן זאלטן און די דאקטירש באַלסימירטן ישראל". י. בליץ, איבער, בראשית 2/5.

1743 "און ער ליס אים באַלסימען אלז וויא מן איין קינג טוט". מ. מן, יוסיפון, אמשטרדם, פ"ה.

ב אַ ל ס ק - א שטעטל אין ליטע. אויך באַלצק.

באלסקער חיות, באלסקער חזירים-פרעסערס. | שפּאַטישער צונאמען פאר די יידן פון באלסק [קטוו].

ב אַ ל ע - די, =ס. (לאקל, פאשוועטין, ליטע) זומפּ, בלאָטע. [קטוו]. כ. לעמכען]. < Lit: balà

ב אַ ל ע - די, =ס. (רעג, מאלדאוויע) "קרענק, מגפה, ס'רוב צווישן בהמות, עופות" [קטוו].

אז קומען זאל אויף אים א באַלע! [קללה].

ב אַ ל ע ב אַ ט י ם - ---> בעלי-בתים.

ב אַ ל ע ב אַ ט י ש - ---> בעל-הבתיש.

ב אַ ל ע ב אַ ט י ש ק י י ט - ---> בעל-הבתישקייט.

באלעבאטעווען - ---> בעל-הבתעווען.

באלעבאטשען - ---> באלעבעטשען.

באלעבאנדע - די, =ס. פא בעל-הבאנדע. [illegible]
(איר, פטם). א בעל-הביתטע א שלימזלניצע, ניט קיין
בריה. (דאס ווארט איז א שפאסיקער באהעפט פון
בעל-הביתטע [באלעבאסטע] און באנדע.)

1910 " נחמה נחום-געציעס [...] א באלעבאנדע [טעקסט:
בעל-הבאנדע], מישטיינס געזאגט!". ש. פרוג,
אלע שריפטן III, נ"י, ז' 75.

באלעבאס - ---> בעל-הבית.

באלעבט — פאדי פון 'באלעבן'. 1. וואס לעבט,
וואס געהערט צו דער וועלט פון מענטשן אדער
בעל-חיים. א טיש איז ניט קיין באלעבטע זאך,
א קאץ איז א באלעבטע זאך. ג… באלעבטע
סובסטאנטיוון [illegible]

1921 " טייל זאכן אויף דער וועלט לעבן, טייל זיינען
ניט-לעבעדיקע, דעריבער טיילן זיך אלע זאכן אויף
באלעבטע און אומבאלעבטע זאכן". ימ, שול-
גראמאטיק, [illegible].

2. אויפגעלעבט, דערמוטיקט, מיט נייעם כוח.

1958 " ער האט א באלעבטער, מיט ברייט צעעפנטע אויגן
זיך ארומגעקוקט אויף זיין באלעבאטישקייט און
איינגעאטעמט די אויפגעפרישטע נאכטיקע ריחות".
ש. ביקל, שרייבער פון מיין דור, נ"י, ז' 350.

3. וואס כאראקטעריזירט זיך מיטן בייזיין (אנטייל)
פון מענטשן, פון זייער באוועגונג (גייערס, פארערס)
מיט מענטשלעכער אקטיווקייט און אינטערעס. א באלעבטער
שטאטקווארטאל, א באלעבטער שמועס. די דיסקוסיע
איז געווען זייער א באלעבטע - כמעט אלע
פארזאמלטע האבן גענומען א ווארט.

66a [...] .56.

1899 " די באַלעבטע [crossed out] גאסן ווערן ווייטער
ליידיק, און שניפּישאַק שלאָפט רויק איין".
ב. גאַרין, פּסח [..], נ"י.

1965 " אויף איינער פון די באַלעבאַטסטע גראַדנער גאסן האט
געלעבט א פּוילישער מאיאר [...]". [crossed out]
זב ליטע II, ז' 679.

|| באַלעבאַטקייט – די/דאָס, באַ. 1. אייגנשאַפט/מצב
פֿון זיין באַלעבאַט. % דאָס וואָס טיילט אָפּ מענטש און
חיה פון דומם איז די באַלעבאַטקייט – זיי אָטעמען,
באַוועגן זיך אאַז"וו.

2. אויפגעלעבטקייט, אויפגעפרישטקייט, מונטערקייט %
די רייזנדע האָבן זיך אַרומגעוואַשן, אָפּגערוט און
דערנאָך ממשיך געווען די נסיעה מיט מער באַלעבאַטקייט.

3. דאָס בייזיין פון מענטשן אין א געוויסן אָרט. %כאָטש
דאָס שטעטל איז א קליינס, האָט עס זיך אויסגעצייכנט
מיט זיין באַלעבאַטקייט – א סך קראָמען, עטלעכע
גרויסע ירידים, און יידן האָבן געהאַט פּרנסה.

1930 " זיינען איצט אין דער שטילקייט פון דער
נאַכט אויפגעשטאַנען [..] מיט זייער גאַנצער באַלעבאַטקייט".
אַש, וואָרשע, ציט אויסג נ"י, 1949, ז' 82.

1956 " דאָרט איז קיין אַנדייט אויף קיין גאַסן ניט
געווען, // און פון באַלעבאַטקייט ניט געווען קיין
מינדסטער סימן". פּמ, מלחמה II, נ"י, 1956.

באַלעבייקע – די, =ס. (לר) א נאַרישקייט,
א נאַרישע מעשה. (ריז, לויטער)

באַלעבייקען – אוטוו. פּפּ: באַלעבייקענען.
(לר) רעדן נאַרישקייטן, פּלוידערן סתם אין דער
וועלט אַריין. (פּמש, לויטער)

באלעבן - טרוו. 1.אריינגעבן לעבן, לעבעדיק מאכן.

1896 " קומענדיק אהער האב איך ערפארן |געקומען צום אויספיר|, אז מיין נשמה באלעבט גאר אן אנדערן, אז איך האב שוין גאר קיין האפענונג אויף גליק". שמר, אנשל |...| אין ווילנע, ווילנע, ז' 22.

1951 " אלץ צו וואס ער [דער שרייבער] רירט זיך צו, ווערט באלעבט! יעדער זאץ איז אנגעפראפט מיט אזוי פיל לעבן [...]". ב. ריווקין, אונדזערע פראזאיקער, נ"י.

1939-1937 " [...] און די נשמה יונג און סטיכיש/באלעבט דעם טויט מיט אירע ליפן". סוצ, פאעטישע ווערק], ת"א, ז' 143.

2. אויפלעבן, אויף ס'ניי לעבעדיק מאכן, אויפפרישן, באנייען.

1888 " ווי א ווארעמער זומער-רעגן באלעבט די געוויקסן, די פעלדער". ל. לעוויץ, רפאל דעם שניידערס טאכטער, ווילנע, ז' 24.

1901 " [...] באלעבן [...] פארשמאכטע זעלעס [נשמות] מיט דיינע זיסע און פריינדלעכע רייד". בן-ציון אלפס, מעשה אלפס II, ווילנע, ז' 7.

1960 " ער [דער שרייבער] איז געגאנגען אויפלעבן-באלעבן די אלטע יידישע נשמה-מעשה". ב. ריווקין, א גלויבן פאר אומגלויביקע, נ"י.

3. באגייסטערן, דערמוטיקן, אויפמונטערן, ברענגען צו מער אקטיווקייט.

1904 " לכן וועלן זיי [די ציונים] יידן באלעבן מיט גייסט פון נאציאנאליטעט און תורה ומצוות, אין אמונה ובטחון בהשי"ת. נתנאל, דער פוטערנער אייזעון, פיעטריקאוו, ז' 7.

1925 " דען נאך באשטרעבן זיי מיט אלעם מעגלעכן זיינע [דעם גוף] קאסט רייכלעך צו געבן [...] אנדערע אונטערהאלטונגען דעם גוף אויפצוהייטערן און צו באלעבן". ר' הלל ליכטענשטיין, עת לעשות II, סאטמאר, ז' י"ד.

1951 " דר' ראבינסאן האט געבראכט א גאנצע ריי פאקטן פון פארשיידענע ידישע יישובים, ווו דאס ווארט ארץ-ישראל האט זיי באלעבט און געגעבן ווייטער מוט". ל. שמעוני, זב ליטע I, נ"י, ז' 268.

באלעבונג - די, =ען. אויפלעבונג, וווקס, אקטיווירונג. % די באלעבונג אין דעם עקאנאמישן מצב האט לאנג ניט געדויערט. די יונגע עסקנים האבן געבראכט צו א גרויסער באלעבונג אין דער ארבעט פון דער [illegible] קולטור-געזעלשאפט.

1962 "קליין, באכט זיך, איז דער פארנעם פון יעדן אזא יידן, אבער גרויס איז די באלעבונג, וואס זיי, אלע צוזאמען, ברענגען אריין אין דער ווירטשאפט פון גאנצן לאנד". זש, טמז, נ"י, III/30.

=ער, =ין. [illegible]

... "די פראגראמאטישע באלעבערס פון העברעיש, די בן-יהודהס. צייט, טמז VIII, 16.

בילעבן.

4. דורכלעבן, איבערלעבן.

1722 " בייא (רב חסדא) זיין גזונד זיין זעכציג (חתונות) גמאכט גיווארן ווייל ער גילעבט האט אונ' (רבה) האט בילעבט אלרלייא צרות אונ קרענקהייט אך זיין משפחה". מנורת המאור, (רמ"ה/א.) אמשטרדאם, [illegible] ר' משה פרנקפורט,

| ..? | " די באלעבאַטישקע נפש-הבהמות וואס ביי יידן, וואס איז מצד דער קליפה, וועלכע איז אינגעטאן אין דעם מענטשלעכן בלוט". ליקוטי-אמרים, תניא, יידיש, יא - 42.

באַלעבעטשען - אוטוו. פּפּ: באַלעבאַטשען / באַלעבאַטען / באַלעבעקען.

1. ריידן אַן אַ טאַלק, פּלאַפּלען.

1938 " דא האט זיך פֿאַנדרע געכאַפּט, אַז ער באַלעבעטשעט אַפּשר צו פֿיל מיט אַן אומבאַקאַנטן פאַרשווינדל". זש, נח פּאַנדרע [...]

1973 " מאַלע וואס דייך מאַמע פלעגט דאָרט באַלעבעטשען". אליצקי, וואַליקער יידן, ג' 422.

2. ריידן ניט קלאָר.

1915.? " איר דאַרפט נאָר באַלעבעטשען וואס ניט איז, פון סידור אָדער פון תהילים, בכדי זיי זאָלן מיינען, אַז איר רעדט אויף לשון-קודש". שע, קאָמעדיאַנטס, עולם הבא, [...] 1944, 272

1920 " דער אינדיק האט זיך אָנגעבלאָזן... און איבער-ברוגז עפּעס צו באַלעבעטשען אָנגעהויבן". אַנדערסענס מעשהלעך, איבן דער נסתר, קיעוו, ז' 17.

באַלעבעטל - ← בעל-הביתל.

באַלעבעסלדיק ← בעל-הביתלדיק.

באַלעבעקען - ← באַלעבעטשען.

ב אַ ל ע ג אָ ל ע - ---> בעל-עגלה.

ב אַ ל ע ג אָ ל ע ו ע ן - ---> בעל-עגלהוועָן.

ב אַ ל ע ג ו ף - ---> בעל-הגוף.

ב אַ ל ע ג ע ר ן - טרוו. פּפּ באלאגערן. 1) ארומרינגלען, בלאָקירן, ניט לאזנדיק אריין און ארויס כדי צו באצווינגען, איינעמען. 2) באלעגערן א פעסטונג, א שטאט.

1887 " ער [דער קריסט] זאל דעם וויינשענקער אונטער-ווארפן א געשטאָכענעם נוצרי אייך קליינעם [...] און דערנאך וועט מען באלעגערן זיין שטוב און מען וועט אים געפינען". אייך שיינע און ווינדערליכע געשיכטע פון ר' ליבעלע זאקנמאכער, לעמבערג.

1919 " די יידישע שפראך איז באלעגערט געווארן פון א גאנצער מחנה נייע אויסדרוקן פאר די באגריפן, וואס זיינען פארבונדן מיט דער מלחמה-צייט און אקופאציע". יידיש, זשאָ די וואך, II, ווילנע, ז' 62.

באלעגערונג - די, =ען. דאס ארומרינגלען א שטאט, פעסטונג כדי זי איינצונעמען.

1851 " און דו זאלסט בויען אייך באלעגערונג אויף דער שטאט, ביז וואנען זי וועט זיין אונטערטעניק צו דיר". חעט, דברים, כ-כ.

באל - 71.

1941 " און די שטאט איז געקומען אין באַלעגערונג".
תי, מלכים ב', כה-10.

באַלעגערער - דער, =ס.

1941 " באַלעגערער קומען פון א ווייטן לאנד". תי, ירמיה, ד'.

0 באַלעגער-הארמאט - דער, =ן. באַלעגער-ווערק - דאס, מצ דז. באַלעגער מויער - דער, =ן.

1941 " |...| לבנות דיק - צו בויען א באַלעגער-מויער".
תי, יחזקאל, כא27. באַלעגער-צושטאנד - דער,=ן.

ם בילעגירן/בלעגרן.

1610 " אונ' זי ווערט איבר בלייבן שטאט ציון אז איין היט אין וויין גארטן אונ' |...| אז איין שטט דיא דא איז בילעגירט". מח, דברים (הפטורה), ישעיה א:ח.

1691 " אונ' ווערן זיין איבר שוואומן דען פאך פרת אונ' ווערן קומן אויף דיר ירושלים צו בלעגרן דיך".
סהמ, פראג, תנ"ב.

בלעגרונג - די, =ען.

1743 " אך האבן זיא זיך אין גשפייזט אום איין בלעגרונג צו קענן אויש שטין". שאר, אמשטרדם, תק"ג.

ב ל ג י ר נ ש /בלעגרניש - דאס, =ן. דזוו באַלעגערונג.

1684 " חידושים נפלאים פון טירקשן כמור אונ' בלגירנש דיא שטאט וויין בשנת תמ"ג לפ"ק".
ALF. FÜRST, MGWJ, 1937, 231

1737 " במצור ובמציק (דברים כח) אין בלעגרניש".
מש, פיורדא, 1796.

ב א ל ע ד ע ר ט - פאדי פון באלעדערן. (שנש) באדעקט מיט לעדער, אנגעטאן אין לעדער, אין בגדים פון לעדער.

1938 " [...] אויף א מענטשנס באפעל, וואס איז געשטאנען איבער זיי א באלעדערטער און באַאיילטער". אש, ווארשע, 289 ,1949 ,ני׳ ,ג׳ עולם 63

ב אַ ל ע ד ע ר ן - טרוו. (שנש) באדעקן, ארומלייגן מיט לעדער.

1936. " מען מוז זי [די פיאנע] סיי ווי באלעדערן איבער א נייס". (מוז, איבז) פרויד, אריינפיר אין פסיכאאנאליז, ז׳ 77.

ב אַ ל ע וו ע ן I - טרוו. 1. זיך באציען צו עמעצן מיט צופיל אויפמערקזאמקייט; נאכגעבן אין אלץ, אויספילן אלע באגערן און קאפריזן; פיעשטשען, צערטלען. % באלעוועז דאס קינד.

1864 " געבאלעוועט האט מען מיך גארניט, מען האט מיך נישט געקושט, נישט געגלעט". ממוס, דאס קליינע מענטשעלע, ג׳ 8, 1912, ווילנע, ג׳ 63.

1907 " דו באלעוועסט זי-צו פיל! צו פיל איז זי ביי דיר פארפּעסטעט! מע טאר א טאכטער אזוי ניט נאכגעבן!!" שע, אין שטורם, 63, ב׳ III, נ״י, 1944, ז׳ 171.

2. [illegible] אפט פארשאפן הנאה עמעצן. % [illegible] האט איר אונדזער [illegible] געבאלעוועט מיט בריוו, איז יעצט שוין א ביסל סמוטנע, וואס איר לאזט ווארטן.

באַלעווען II - אוטוו, פּפּ באַליעווען.

אומגיין אויף בעלער, הוליען, לאָזן זיך ווילגיין.

1864 " אַנוווערן הייסט, ווען מען מאַכט זיך פאַרגעניגן און מען הוליעט מיט באַלעווען אימער, דאַ פּירט דער מענש איבער גאָר זיינע געלט, אויך זיין כבוד מיט זיין צייט...". נועם המוסר איבן, ווילנע.

1923 " ס'איז דורך אַ פּאָר טאָג און זיי האָבן געבאַליעוועט געגעסן און געטרונקען". ש. לעהמאַן, 'גנבים און גניבה', ביי אונדז יודען, וואַרשע, ז' 90.

... " האָט געמאַכט אַ באַל (נשף), און אַלע באַנדיטן האָבן געבאַלעוועט אַ גאַנצע נאַכט ביז טאָג. זיי האָבן זיך אויפגעהויבן אַרום 2 ביי טאָג און ווייטער געבאַלעוועט". הרב א. ש. הרשקוביץ, דער הייליגער שבת, בני-ברק.

באַלעווען זיך - אוטוו. 1. שטיפן, קאַמאַנדעווען.

1910 " ווען ניט דער איסור פונעם של"ה וואָלטן יידן יאַ געבאַלעוועט זיך מיט פּולווער לכבוד דער הייליקער תורה אונדזערער". ש. פרוג, אַלע שריפטן III, ז' 182.

1934 " לערנען זיך אין דער היים, זיצן שטיל אויף די אוראַקן, ניט באַלעווען זיך...". ע. שניידערמאַן, אַרבעט מיט אַפּשטייענדיקע קינדער, קיעוו, ז' 6.

2. הוליען, פאַרברענגען; דזוו באַלעווען II.

1910 " די וואָס האָבן געהאַט שכל ניט צו טרויערן האָבן פאַלשער ערד און האָבן פאַרקויפט זייערע גרובן באַציילונגען, כל זמן זיי האָבן נאָך געשטורעמט מיט אייל, האָבן אַנגענומען שווערע סומען געלט און באַלעווען זיך יעצט אין וויין, בודאַפּעסט אָדער

פאריז". מ. ראזענפעלד, שריפטן, נ"י, ב' VI,

ז' 228.

ב אַ ל ע ז ן - אדי/אדוו, (דטשמ) אָנגעלייענט,

סך געלייענט. א באלעזענער סטודענט. די פרוי

איז א באלעזענע אין דער יידישער ליטעראטור.

1951 " זיי, די יונגע, זיינען דאך באלעזענע,

פראגרעסיווע מענטשן, געהערן צו א מאדערנעם דור".

י. מ"ץ, זב ליטע I, נ"י, ז' 1505.

1965 " אן איידעמל אויף קעסט, א למדן מיט סמיכה

אויף הבנות, א גוט באלעזענער אין עטלעכע שפראכן,

פאר וואס מ'האט אים געהאלטן פאר א שטיקל אפיקורס".

טמז, III, 3.

1970 " דערפאר איז ער געווען געוואלדיק [...]

באלעזן אין דער וועלט-ליטעראטור". ר. מאהלער,

ספר סאנץ, ת"א, ז' 630.

|| באלעזנקייט - דאס האָבן געלייענט א סך ביכער.

ב אַ ל ע ט - דער, =ן. 1. צווייג פון טעאטער-קונסט,

וואס פארבינדט טאנץ, מוזיק און דראמאטישן אינהאלט.

% קלאסישער באלעט, מאדערנער באלעט. דער הייִנטצייִ-

טיקער באלעט נעמט אריין א סך עלעמענטן פון פאלקלאר.

די מימיק איז געווארן אן אינטעגראלער טייל פון

מאדערנעם באלעט.

2. מוזיקאַליש-דראַמאטישע פארשטעלונג, וואס גיט איבער

א באשטימטן אינהאלט און קינסטלערישע כוונה דורך

ריטמישע קערפער-באוועגונגען (טאנץ) און מימיק,

אין דער באלייטונג פון מוזיק. % די גרונט-אידעע

פון דעם באלעט האט געפונען דעם געהעריקן פלאסטישן

אויסדרוק אין די באוועגונגען פון דער באלערינע.

~~|...| "די קארנאוואל-פאראד פון קובאנער נעגערס~~
~~[illegible] זיך [illegible]-לאנג דורך [illegible]~~

זיי זיינען דער באלעט פון דזשאנגל, דאס טעאטער
פון עלעמענטן אנגעטאן אין מאסקעס". ציים,
גש I, (ליד "די שרים פון די שטאמען").

3. מוזיקאליש ווערק, וואס איז דער יסוד פון א באלעט-
פארשטעלונג. טשייקאווסקיס "שוואנען-אזיערע" ווערט
נאך היינט גערעכנט צווישן די שענסטע באלעטן, וואס
זיינען ווען עס איז אנגעשריבן געווארן.

4. צוזאמענשטעל פון די ארטיסטן פון א באלעט-טעאטער.

1970 " |...| זיי נייטיקן זיך אבער אין טענצער און
טענצערנס פארן באלעט". רעד' ר. אאהלער, סאנץ,
ת"א, ז' 691.

באלעטיש - אדי. וואס איז ווי אין (פון) א באלעט.

1972 " זיי [די קראען] האבן מיט באלעטישער צופרידנ-
קייט געזוכט מיט די שנאבלען צווישן די אייגענע
פעדערן". ח. ראזענפארב, בוים פון לעבן I,
ת"א, ז' 383.

באלעטניק - דער, =עס. דער וואס טאנצט [illegible] אין
א באלעט.

P: baletnica

1925 " פיין, פיין, באלמאזארוס... וואקסט א באלעטניק
|...| אן אמתער באלעטניק". ייז, אלטשטאט,
ציט אנ, ז' 303.

באלעטניצע - די, =ס. [illegible] וואס טאנצט אין באלעט.
P: balletnica.

באלעטקעס - מצ. ספעציעלע ?? שיכלעך, געניצט דורך באלעט-טענצערס.

1935 " איך טשעמאדאן האט ער זיכער באהאלטן נייע באלעטקעס און טרוסן א פּאר". ז. אקסעלראד, און ווידער לידער ??, ז' 26.

0 באלעט-טאנץ - דער, מצ ~ טענץ.

1968 " עס האבן זיך אויך אויסגעצייכנט קינדער אין די פארשטעלונגען מיט געזאנגען און באלעטטענץ". ב. ארענשטיין, יזב אטוואצק, ת"א, ז' 817.

באלעט-טענצער (=יון, =קס) - ?? 13/53, ?? ??

1932 " ביי אים אין קאבינעט איז געראד געזעסן די באלעט-טענצערין". ייז, יאשע קאלב.

באלעטקונסט - די. ?? 1153 2 ??

באַלעטאַמאַן - דער, =ען. פארברענטער ליבהאבער פון דער באלעט-קונסט. // יוסף איז ממש א באלעטאמאן - ער לאזט נישט דורך קיין איין באלעט-פארשטעלונג.

באַלעט-מײַסטער - דער, =ס. רעזשיסער פון באלעט, דער וואס שטעלט איין די טענץ און מימיק אין א באלעט-פארשטעלונג. // דער נייער באלעט-מייסטער האט ארייגעפירט מאסן-טענץ אין דעם באלעט.

1867 " דער באלעט-מייסטער טאנצט א סאלאָ און דערנאך מאכט ער פארשידענע עוואלוציאנען מיט אלע מאטראזן". קמ, 22.

באַלעטשקע - די, =ס. פּפֿ: באַלקע. א מין אויסשיט, עקזעמע.

1930 "דערצו האט נאך דאס קינד גילן און אויפן קעפל סטרופקעס, באַלעטשקעס, דאס הייסט אן עקזעם".

פּגעז, 5.

באַלעק - דער, מצ באַלכעס. (עלט) באַלעם, קײַלעך.

1897 "מיר כאפן זיך אלע אויף ווי פון א שווערן טיפן הינערפלעט מיט אפענע מײַלער און אויסגעסטארטשעטע אויגן ווי באַלכעס". לינעצקי, ניט טויט ניט לעבעדיק, ווילנע.

באַלעכאָוו - שטעטל אין מזרח-גאַליציע.

?נ? באַלעכאָווער קריכערס.

באַלעכאַטע - אדי. פּפֿ: באַלעכאַטע, באַלכאַטע. (שש) ארויסשטארצנדיקע, ארויסגעגלאצטע (אויגן).

1936 "א יעדער נאכט סע גייט ארום אן אויסטערליש געשטאַלט אזא, מיט באַלעכאַטע אויגן צוויי".

י. מאניק, "שטייט א שפּיגל", שטאמען, ת"א, יוני.

?נ? באַלעכאַטע - אדי. באַלעכאַטע.

באַלעכוואַסטע - ---> בעל-הכוואַסטע.

באַלעכעס - במ. פּפּ באַלעכעס. (שש) גרויסע אַרויסגעשטאַרצטע אויגן. % זע נאָר ווי ער זעצט אויס אויף מיר אַ פּאָר באַלעכעס, גלייך ווי איך בין אים עפּעס שולדיק!

1895 " אַז מען דערציילט יאַ אַ מאָל [אַ געבוירענעם אָדעסער] פון אַ פּוילישן גוטן יידן, גלאָנצט ער אויס אַ פּאָר באַלעכעס און מיינט, אַז מען רעדט עפּעס פון אַ וואָלפּקעלאַך מיט הערנער אויף דער פּאַטגליצע". דאָס פּוילישע יינגל, אָדעס, ז' 76.

1929 " באַלטיק איז די לופט אין דרויסן/ מ'קאָן איך וועלן נאָך דערקענען - // זעט זשע, רעדט נאָר ניט קיין יידיש, // גלאָנצט ניט אויס די באַלעכעס.

27 אויסוואַליען (אויסשטאַרצן) אַ פּאָר באַלעכעס - קוקן מיט שטאַרק אויסגעשטאַרצטע אויגן.

באַלעם ! - דער, =ס. 1. קיילעכ(ד)יקער קערפּער; קיילעך, קויק.

1947 " [...] זיך געראָלט, געוואַקסן, ווי פון שניי אַ באַלעם". לע, אַ ייִד אויפן ים, ז' 54.

1953 " לאַנגזאַם האָט דיך די זון אַראָפּגעלאָזט [...], ווי אַ מעכטיק(ער) גליענדיקער באַלעם". לייב רייזער, זש'גראַדנער אַפּקלאַנגען, נ' 7, ב"א, ז' 31.

1958 " האָט אויך זלמן שניאור אַריינגעוואַלגערט [...] גרויסע באַלעמס פון נאַראַטיוון [...] שטאָף". ש. ביקל, שרייבער פון מיין דור, נ"י.

2. קיילעכ(ד)יקער קערפּער, געמאַכט פון לעדער, גומע אָדער אַנדער שטאָף, אָנגעפּילט שטייף מיט לופט און דינט 13 פאַרשיידענע שפּילן: פּילקע, באַל. % אַלע

קינדער האבן ליב צו שפילן אין באלעם. צו פוטבאל
דארף מען א שטארקערן און שטייפערן באלעם. מע האט
איינגעקויפט פארן קינדער־גארטן א סך קאלירטע גומענע
קאלירטע באלעמס. כאפ דעם באלעם! ווארפן זיך
מיט באלעמס.

1927 " אין דער בויד האבן זיך געפונען זאכן מכל
המינים, דהיינו: סטענגעלעך, הייבעלעך |...| פאפעלעך,
באלעמלעך, און נאך [...] שפילצייג". ג. ה.
זאנענבערג, די געפאנגענע רויבערס, לאדז, ז' 7.

1955 " ס'איז שוין בכלל צייט, מע זאל אויפהערן
פרעזענטירן דעם גורל פון יידן ווי א באלעם וואס
שונאים האלטן אין שליידערן אהין און אהער".
מור, יישפ, XV-1, נ"י.

1939 " דאס זעלבע אש וועט צודעקן אונדז אלעמען - די
סילוועט אין איר פלי, |...|// דאס קינד וואס ווארפט
אין אייביקייט זיין באלעם". סוצ, פאעטישע ווערק [ת"א, 1963], ז' 223.

3. קיילעכ(ד)יק איינגעוויקלטער פאק, ראל (ס'רוב
געניצט פאר ראלן פון טעקסטיל=שטאף), דזור באלן.

1943 " [...] די וואל געוואשן, געקעמט און געפאקט
אין באלעמס". אש, דער מאן פון נצרת.
נ"י, ז' 393.

1956 " סוחרים ברענגען מיט דער קאלישער באן גרויסע
באלעמס סחורה". י. אקרוטני, לאדזער צוק, ספטעמבער,
ז' 319.

|| באלעמדיק - אדי אין דער פארמע פון א באלעם,
קיילעכ(ד)יק ווי א באלעם, ווי א קיילעך.

1973 " די סינאגאגע איז געווען א מין פוילישע אינטער־
פרעטאציע פון ביזאנטישן סטיל - האט געגלעט דאס
הויך מיט אירע רונדיקע, באלעמדיקע קופאלן".

1 פלעצ פלוג
80 ıs

ח. ראזענפארב, דער בוים פון לעבן, ת"א, ז' 245.

0 באלעם-שטעקן - דער, =ס. דער שטעקן וואס מע ניצט
אין בייזבאל און אין געוויסע אנדערע שפילן; הולקע.

קייקלען/קוילערן זאל עס דיך ווי א באלעם! (קללה).

?נ?

באלעם II - דער. (פטם) בעלן [באַלן].

1868 "[...] צווייטן(ס), וועט איר ניט זיין [קיין
באלעם אזוי פיל צו צאלן [פארן כיבוד]". קמ, נ' 15.

1882 "[...] ווי ביי איין אלטער ארעמער יתומה אז
עס טרעפט זיך אויף [איר] א באלעם". ייפאל,
נ' 25.

באלעמוט - דער, =עס. ווּם באלעמוטקע.

1. א פלאפלער, א פלוידערער, א נודניק. % דער
בחור איז א באלעמוט - פטרט די צייט מיט פוסטע
רייד.

1881 "ער [דער מגיד] האט דאמאלסט [...] אויך געפאקט
פארשידענע ענינים, אז עס איז אזש פון האלדז געקראכן,
ער איז א שטיקל באלעמוט". מ.א. שאצקעס,
דער יודישער פאר פסח, ווארשע, ז' 55.

2. א מענטש וואס צעפלאנטערט, צעשמלט מיט זיינע רייד.

באלעמוטניק - דער, =עס. --> באלעמוט.

80 (a) באל־

ב א ל ע מ ו ט ס ט ו ר ע – ד י, =ס. פא באלעמוצטורע.

נארישע, צעטומלענדיקע רייד, פוסטע דיבורים.

באל ⊕ 82.

1843 " עפעס... אזא פאסקיצטורע, יעך ווייס גאר ניט!

וואס טויג זיי דאס באלעמיצטורע?". טעיאטאר פון

חסידים, 60 היסטארישע שריפטן, 1, ~~לעמבערג~~. ז' 40.

1871 " עס איז הוילע באלעמוטסטורע און שקרים...".

אמ"ד, דיא גייסטער גישיכטען, ווילנע, ז' 25.

1911 " ער האט זיך אנגעהערט אירע נארישע באלעמוטסטורע,

אט איז ער אוועק פון מיר און איז מער ניט געקומען".

עוזר בלאשטיין אויס דינאבורג, דער שטאדט־רויבער,

ווילנע, טייל 2, ז' 58.

באלעמוטשען - פפֿ: באלאמוטשען, באלמיטשען,
באלמוטשען. 1. טרוו. דרייען דעם קאפּ, צעטומלען,
מבֿלבל זיין.

1911 "ר׳ לייבל, זאגט, באלעמוטשעט מיך נישט און
אייך אויך". יחיאל ציגעל, די שעהנע וואונדערליכע
געשיכטע פון הרב הצדיק ר׳ ישראל מרדכי, פּיעטרקוב.

1934 "מען וועט זי אין גן-עדן נישט אריינלאזן,
ווייל זי באלעמוטשעט איר קינד פון לערנען".
ש. אש, דער תהילים ייד, ווארשע.

1948 "די חברה תומכי עניים |האט| געגעבן "אפּפּארטיק-
געלט" |די אנגעפּארענע ארעמע-לייט|, בכדי זיי
זאלן קענען ווייטער פארן אין אנדערע שטעט און
ניט באלעמוטשען די שטאטישע בעלי-בתים".
מ. באכנער, ספר יזשאנאוו, רעגנסבורג, ז׳ 107.

2. טריי/אוטוו. פּלאָנטערן, פארתכלעווען (צייט).

1898 "אויף א וועקסל העלפט נישט קיין זכות אבות:
קיין געווער, נאר געלט, צו וואס זאל דער...
הער באלמיטשען מיט מיר זיין טייערע צייט".
א. מארגענשטערן, עגל הזהב, ווארשע.

1943 "ס׳איז קלאר - ער לערנט נישט, נאר באלעמוטשעט
טעג". מבא, דער גייער, נ״י.

1968 "געוווּנקען מיט כעס דעם בעל־תפילה, אז ער זאל
עס מאכן גיכער, ניט באלעמוטשען". חג, צמח אטלאס.

82- .באל

באלעמוצטווע - --> באלעמוטסטווע.

באַלעמוריש - דער, בא. (שלש) "באלעבאס" (בעל-הבית). ווּם, באלעמורישטע.

באַלעמעטשען - אוטוו. פפּא באַלמאַטשען. רעדן א שפּראך שלעכט.

1886 " און היינט קענט איר אויך הערן אין גאס פון ווייטן באַלמאַטשען אויף רוסיש קליינשטעטושע אידן". ייפאל, נומ' 38.

... " ער האט זיך קוים-קוים אויסגעלערנט צו באַלעמעטשען א ביסל דייטש". בערג.

באַלעמען זיך - קייקלען זיך, קוילערן זיך ווי א באלעם. [סטוטש 201].

באלעמעקען - אוטור. דזור באלעבעטשען.

באלעמער - דער, =ס. פפ: בעלעמער, באלמעמער, בעל-מימר, אויך אלמעמער. 1) בימה, פאדיום אין שול (בית-מדרש, סינאגאגע), ס׳רוב אין צענטער, ארומגערינגלט אפט מיט א שיינער באלוסטראדע, אויך געשניצטע ציילן; אין מיטן דעם באלעמער איז געשטאנען א הויכער טיש (״שולחן״) אויף וועלכן מע פלעגט אוועקלייגן די ספר-תורה ביים לייענען; פון באלעמער פלעגן אפט דרשענען די מגידים, דער גבאי אדער שמש פון שול האט פון דארטן געגעבן פערשיידענע הודעות פארן עולם דאווענער; שמחת-תורה פלעגן די הקפות זיין ארום דעם באלעמער. [וועגן אפשטאם פון ווארט זיינען דא עטלעכע סברות: א) פון אראבישן "אלמינבאר" - די בימה פון בעל-דרשן אין מעטשעט; ב) ר׳ יצחק ליפיעץ משעדלעץ, אין ספר מטעמים החדש, לאדז (יאר?), טייטשט אויף צוויי אופנים: (1) בל אמור, ניט ריידן, ווייל כל זמן די ספר תורה ליגט אויף דער בימה, טאר מען ניט ריידן. (2) בא לאמר - די בימה איז נאר אויף צו לייענען.]

1867 " דאס באלעמער וואס דרויף שטייט דער שולחן וואס מען לייענט אויף אים מוז זיין אין מיטן שול און זעקס טרעפן הויך". א. דאנציג, חיי אדם, כא/ב, ווארשע.

1888 " ער האט א כאפ געטאן דארט א שטעקן פון די לאנגע חופה-שטעקנס און דערמיט מיט דעם גאנצן כוח געשלאגן המן-הרשע איבער די טרעפלעך פון בעל-מימר". ממוס, ווינטשפינגערל I, ציט אויסג, מענדעלע, 1911.

1911.. " און נאך דעם נעמט מען זיך אלע חברה הוליאקעס פאר די הענט און מע גייט ארום באלעמער אראד און מע זינגט "עוזר דלים". שע, ארעמע און פריילעכע II, 253.

1929 " ער האט א רוק געטאן דעם טלית איבער די אויגן און וואקלענדיק זיך ארויפגעשלייכט אויפן [...] בעלעמער". אפא, VIII, ווילנע, ז' 170.

1941 " און עזרא דער שרייבער איז געשטאנען אויף א הילצערנעם באלמעמער |'על מגדל עץ'). תי, נחמיה, ח, ד.

1950 " פונעם באלעמער אראפ פלעגט [...] דער שמש אויסרופן [...] אלע איסורים אין נאמען פון מרא דאתרא". יש, חדר און בית מדרש, נ"י, ז' 101.

באלעבדרעווען - אטוו. (רעג, גאליציע) ארבעטן פאמעלעך, אָן חשק, פטרן צייט.

באלענטשן - אדוו. (רעג, וואלין). פאמעלעך, געלאסן.

1973 " די טשערעדע גייט שורות ווייז באלענטשן, מיט א בעל=הבתישן שווערן טראט". ל. אליצקי, וואלינער יידן, ז' 170.

באלעס - במ. נארישע רייד, פלוידעריי.

% עס איז גאר באלעס, עס איז באלעס, פוסטע באלעס.

טאטשען באלעס - רעדן נארישקייטן, פלוידערן.

1906 " איצט איז ניט קיין צייט צו טאטשען באלעס, [...] איצט דארף מען ארבעטן אין אונדזער עסק". די מעשה פון פיער ברידער, ווארשע.

שוות מיטן

באַלעסטיקן — טרוו. (דטשמ) באשווערן, פאַרשאַפֿן שוועריקייטן, טירחה; באַלאַסטיקן.

1928 " און אַט די דאַרשטיק־גרויסע רו // איז נאָך מיט וויסן ניט באַלעסטיקט". אקש, ברויז, מינסק, ז' 72.

1932 " מוראשקעס קענען אַפֿט באַלעסטיקן די צימער־פֿלאַנצן". י. ראַסיין, די שענסטע צימער בלומען, קאָווגע.

1970 " ער האָט לגבי דעם יידישן בעקער אונטערבערגער געהאַלטן וואָרט, אים קיינמאָל נישט באַלעסטיקט, אויסגעמיטן זיין געגנט". ר. [illegible], יעקב סאַנץ, ת"א.

באַלעסטונג. טרח פֿון באַלאַסטיקן.

באַלאַסטיקער — דער, =ס. דער וואָס באַלאַסטיקט.

ם בלעשטיגן

1739 " ווער דיר שווער פֿאַלט, אונ" דיך בלעשטיגט מיט פֿראַג שטיקן שטעלי דיך קיגן אים אַלש טויב אונ' בלינד". ספר מבחר הפנינים, הומבורג.

באַלעסטער — דער, =ס. שליידערהאַלץ, פֿאַרציי־טיק געווער.

באַלעקט — אַדי. (הפטמ) דזוו פֿאַלעקט, שיכורלעך, באַטרונקען. % דער עולם איז באַלעקט און פֿלעסקעט אים צו פֿון טיש.

באַלעקלאָג(ניק) - דער, פּיזיזורע

פֿון באַלעגאָל(ע), „שפּאטווארט” געניצט צווישן די בעלי-עגלות” [קטורן].

באַלעקן - טרוו. אנרירן מיט דער צונג, לעבן א לעק עפּעס עטלעכע מאָל, לעקן פֿון אלע זייטן, א. ארומלעקן. %/ דער קראנקער באַלעקט די טרוקענע ליפּן. דער הונט באַלעקט זיין מאַרדע.

1910 " [...] קוויקט זיך, באַלעקט די פֿינגער". ש. פּרוג, אלע שריפֿטן III, ז' 29.

1936 " פֿלייש איז נישט געבליבן, די פֿיש האָט די קאַץ באַלעקט ". ש. האראנטשיק, פֿון בוך שטורעם חיות, זייט 173.

1956 " דער דריטער האָט די צונג ארויסגעשטיקט ווי ער וואָלט שוין געשנאַפּט דעם ביין אויף צו באַלעקן".
פּמ, מלחמה I, נ"י, ז' 217

באַלעקן מיט דער צונג - „זאָגן א מאָל אזוי, אמאָל אזוי” (סאניק,). (קטורן)

באַלעקן זיך - אומוו. 1. דורכפֿירן עטלעכע מאָל מיט דער צונג איבער דער הויט, פּעל. % די קאַץ באַלעקט זיך - א סימן אַז געסט וועלן קומען.

1936 " די קי האָבן אויפֿגעמאַכט די מיילער [...] און זיך באַלעקט מיט די האַרטע צונגען. ר. קאַרן, ערד, ציט אנט, נ"י, 1946, ז' 575.

2. באַלעקן די ליפּן
הנאה נאָכן עסן אָדער טרינקען א געשמאַקע זאַך; פֿאַסמאַקעווען.

1888 " לחיים, ר' שניאור! - קוועטשט זיך נאָך איינער אויס עפּעס צו זאָגן, נאָך דעם ווי ער האָט פֿריער אָפּגעזופּט א ביסל פֿון קעלישעקל און זיך באַלעקט. ממוס, ווינטשפֿינגערל.

1925 " דער גלח געגעסן שלינגט אַראָפּ דאָס לעצטע שטיקל פֿולקע [...] און זאָגט, באַלעקנדיק זיך [...]".
ייז, ציט אנט, ז' 296. פֿון בוך „אַלטע פֿרימאָרגנס”

א לעק עפעס עטלעכע מאל, לעקן פון אלע זייטן, א.

ארומלעקן. % דער קראנקער באלעקט די טרוקענע ליפן.

דער הונט באלעקט זיין מארדע.

1910 " [...] קוויקט זיך, באלעקט די פינגער". ש. פרוג,

אלע שריפטן !!!, ז' 29.

~~1936~~ 1936 " פלייש איז נישט געבליבן, די פיש האט די קאץ

באלעקט ". ש. האראנטשיק, ~~...~~

~~ז' ...~~ פון בוך שטורעם חוואטן, ביז אנטיג' 173

1956 " דער דריטער האט די צונג ארויסגעשטיקט ווי ער

וואלט שוין געשנאפט דעם ביין אויף צו באלעקן".

פמ, מלחמה I, נ"י, ז' 217

באלעקן מיט דער צונג – "זאגן א מאל אזוי, אמאל

אזוי" (~~...~~ סאניק, ~~...~~).

ב א ל ע ק ן ז י ך – אומוו. 1. דורכפירן עטלעכע

מאל מיט דער צונג איבער דער הויט, פעל. % די

קאץ באלעקט זיך – א סימן אז געסט וועלן קומען.

1936 " די קי האבן אויפגעמאכט די מיילער [...]

און זיך באלעקט מיט די הארטע צונגען. ר. קארן,

ערד, צייט אנט, נ"י, 1946, ז' 575.

באלעקן די ליפן

2. פון הנאה נאכן עסן אדער טרינקען א געשמאקע זאך;

פאסמאקעווען.

1888 " לחיים, ר' שניאור! – קוועטשט זיך נאך איינער

אויס עפעס צו זאגן, נאך דעם ווי ער האט פריער

אפגעזופט א ביסל פון קעלישעקל און זיך באלעקט.

ממוס, ווינטשפינגערל.

1925 " דער גלח געשטי שלינגט אראפ דאס לעצטע שטיקל

פולקע [...] און זאגט, באלעקנדיק זיך [...]".

ייז, ~~...~~, צייט אנט, ז' 296. פון בוך "...״

1968 " זי האט אנגעגאסן נאך א גלעזל און איצט שוין

נישט מיט איין מאל, נאר ביסלעכווייז, ווי א געניטער

טרינקער, באלעקנדיק זיך מיט דער צונג ביי יעדן

זופ". ב. טייטלבוים, ~~...~~ יזב אסוואצק קארטשעוו,

.671 ז'

3. באנעצן מיטן צונג די ליפן מחמת הונגער, דורשט, פארשמאכטקייט.

1888 " מיינע הונגעריקע קאבצאנסקער יידן באלעקן זיך, עס גייט זיי איבער די טמאהע". ממוס, ווינטשפינגערל, 613 אוגוסט 1913 אוגוסט

4. (פיג) אויסדריקן/גרויסן חשק, גלוסטעניש צו עפעס, וואס מע וויל שטארק האבן, וואס מע וויל גערן טאן; פילן הנאה ביים זען, הערן אדער טראכטן וועגן עפעס וואס מע האט ליב.

188.. " ער פאדעט ארום, שפרינגט און טאנצט און באלעקט זיך, נאר סע העלפט אים ניט קיין שום תחבולות - די ווייינטרויבן וואקסן צו הויך. ממוס, בישיבה של מטה, ז' 66.

1904-1915 " דער שלעכטער מלאך/שטעקט ארויס די צונג און באלעקט זיך. א חוזק-שמייכל לייגט זיך אים איבערן מויל". פרץ, ביים גוסס צו קאפנס, 613 אלע ווערק, נ"י 1947, ב' V, ז' 79.

1924 " [...] און זיך באלעקט פון גאטס און פון פאלק ישראלס גרויסער וווּנדערלעכער וועלט". פמ, כאליאסטרע, פאריז, ז' 84.

1925 " ער איז אים מקנא, דעם יונגנמאן, [...] ער באלעקט זיך אזש פון אויפרעגונג". ייז, אלטשטאט, ציט אנט, ז' 307. (בין בוך "אויף פרעמדע ווד")

באלעקן זיך ווי א קאץ - האבן הנאה, פאסמאקעווען.

באַלעקע - די, =ס. (רעג, האַלאנד, בעלגיע).

1. " אַ צוקערל" [קטור].

2. "א קליינע קיילעכיקע זאך" [קטור].

באַלעקעכן - טרוו. (גלש) באַגנבענען.

[...] "אז איך וועל זאָגן: באַלעקער דעם יאָלד, // דאַרפסטו פאַרשטיין מן־הסתמע [מסתמא] אַז איך האָב געוואָלט, // זאָלסט צונעמען ביים פּריַער די נשמה".

פּל, זב ביי אונדז ילדן, 1923, וואַרשע, ז' 21.

באַלעקעס-קליוורער (דימענטעריי, בעלגיע) (?נ?)

"אַרבעטער וואָס נעמט אַרויס פּגמים און צעשניידט דעם שטיין" [קסוו].

באַלעראַ - דער, =ס. 1. שפּאַנישער פּאַלקסטאַנץ.

2. קאַפּטנדל אָן אַרבל (באַשטאַנדטייל פון שפּאַנישער פּאַלקסקליידונג).

1966 "די כלה האָט געטראָגן [...] אויף דער נאַקעטער און אַרבללאָזער אויבערטייל אַן עמבראָידערד |אויסגענייט| באַלעראַ". מ. ראָוז, פּאַר, !!!/21.

באַלערונג - די, =ען. (עלט) לערע, טעאָריע.

1912 "די אַלע באַלערונגען |...| האָבן זייערע וואָרצלען נאָר אין דער יידישער תורה געפונען".

פּ. אַבראַמאָוויץ (שאָוולי), רעליגיאָן און פילאָזאָפיע, ווילנע, ז' 80.

באַלערינש - אַדי. (שנש) אויפן שטייגער פון אַ באַלערינע.

1964 "די היך־דינע פּסיכאָלאָגיע, וועלכע, רייצנדיק בילדעריש, גייט באַלערינש אויף די שפּיץ פינגער".

י. שטיינבערג, זש' סה, נ' 4.

באַלערינע - די, =ס. טענצערין פון באַלעט.

1930 " ס'וועט פון אים [ווערן] אזא ארבעטער, ווי פון מיר א באַלערינע". פייוול סיטא, דערציילונגען, כאַרקאָוו, ז' 186.

1968 " ער טרעט אויף ווי א פּאַרטנער מיט א גרויסער באַלערינע // וואָס גיט זיך א צעשווינגל אויף דער בינע". י. מאַניק, אין מיין גלעזערנעם טורעם, ת"א, ז' 83.

באַלערן I - טרוו. (עלם) דזוו באַלערנען.

1888 " האָפּן מיר צו ברענגען נוצן דעם [...] לעזער דאַמיט, וואָס מיר וועלן אים געבן די מעגלעכקייט צו לעזן [...] די בעסטע איראָפּעישע שרייבער [...] וועלכע וועלן אים בילדן, באַלערן". מישאל, דער גראַף אין די יידיש, ווילנע.

... " עס איז אבער מעכטיק די געטלעכע האַנט, // וואָס נייטיקט מיך יענעם צו באַלערן // אז דאָס וואָס איך ווייס מיט מיין פאַרשטאַנד //, מוז איך עס באַלד יענעם ערקלערן". מיכל גאָרדאָן, זב ליטע I, נ"י, ז' 816.

... " [...] דעם פאַרבלאָנדזשעטן - א ליכט, // צו ערקלערן, צו באַלערן // איז דיין ציל, דיין פליכט". מינפּי, נ"י, 1956, ז' 192.

באַלערן II - אוטוו. (גלש) שפּילן אין קאָרטן.

נ. פּרילוצקי, כלי-זמר-שפּראַך אין פּוילן, רשומות, אָדעס, תרע"ח.

483

באלערנדיק - גאדי/גאדוו. פון באלערן(ען).
אינסטרוקטיוו, וואס מע קאן דערפון אסך אפלערנען.
% דער רעפעראט פון דעם דאקטאר איז געווען זייער א
באלערנדיקער, דער עולם האט זיך דערוווסט א סך
נוצלעכע זאכן וועגן היגיענע. דאס נייע בוך
וועגן דער געטא-תקופה האט א רייכן און באלערנדיקן
מאטעריאל.

1951 " די גליקלעכסטע שעהען פון מיין דינען זיינען
געווען יענע, ווען איך האב פארבראכט אין זיין
אינטערעסאנטער און באלערנדיקער געזעלשאפט".
אר, [struck] זב ליטע !, ג"י, ז' 1032.

1954 " די דעבאטעס [...] פלעגן אפט טראגן א הויך
אקאדעמישן, באלערנדיקן כאראקטער". ב. בינשטאק,
[struck] יזכ כעלם, יאהענעסבורג, ז' 697.

1971 " פאר דער זעלבער תקופה [...] האבן מיר אויך
ידיעות וועגן דער טעטיקייט פון שפיטאל, וואס זענען
באלערנדיק". ד"ר מאהלער, יזכ סאנץ, ת"א,
ז' 697.

באלערנען - טרוו. פפא (עלט) באלערן.
אויסלערנען עמעצן עפעס. געבנדיק אנווייזונגען, ידיעות,
עצות.

" גאט, דו האסט מיך באלערנט פון מיין יוגנט אן, 1936
און ביז איצט האב איך פארקינדיקט דיינע וואונדער". אויבל
נג, תהילים, ע"א/17.

1925 " און די גמרא באלערנט אונדז דאס מען איך
דעם שטערבן און זוכן ענייני תורה און מצוות ניט
[...] פויל זיין זאל". ר' הלל ליכטנשטיין,
עת לעשות !!, סאטמאר.

194[7]. " [...] באלערנט זי ווי צו לעבן". זש,
קיטער און רבי III , נ"י, ז' 143.

1971 " איינפירן אן אויפקלער-אקציע, צו באלערנען
דאס פאלק ווי נישט צו פארשווענדן ענערגיע".
א. בלוישטיין, טמז, VIII 15.

|| באלערער - דער, =ס. |=ין, =קע|. דער/די וואס
באלערנט.

" יעדער מענטש פון מיין דור ווערט [...]
שאקירט פון אלע מינים גראבקייטן קעגן עלטערע
מענטשן, קעגן לערער און באלערער". מ. ווינטשעווסקי.
VII, נ"י, ז' 133.

באַלפֿונקט-פּעדער - די, =ס. א מאדערנע
שרייבפּעדער מיט א קליינעם מעטאלענעם קייַלעכל אין
שפּיץ.

באלף מחילות |בעלעף מעכילעס|. 1. אדוו פר.
(לל) העפלעכקייט-אויסדרוק ביים בעטן שטארק צו
מוחל זיין, צו אנטשולדיקן.

1887 " איך מוז אים בעטן באלף מחילות און מוז זאגן,
אז זיין משל איז ניט אזוי גלייך מיט דעם נמשל".
ייפאל, נ' 30.

2. (סוב) דער, בא. (אייפּ) דער הינטן, זיצפלייש
[טאכעס].

1909 " האט אים דער זיידע באלד אנידערגעלייגט, אראפגעלאזן די תחתונים און גוט אריינגעפיטשקעט אין דעם באַלף מחילות מיט דעם לעדערנעם קאנטשיק...". פנחס מינקאווסקי, מאדערנע ליטורגיע אין אונזערע סינאגאגן אין רוסלאנד, אדעס ~~[illegible]~~ ז' 105.

[7 אפשמייסן דעם אייגענעם באַלף מחילות - זיך מודה זיין אין אייגענער שולד/ דורכפאל.

לעקן/קושן דעם באַלף מחילות - חנפענען, אונטערלעקן זיך.

~~[illegible]~~

1895 " די הענטלעך מיט די פיסלעך קוויטיק |...| און דאס באַלף מחילותל ווי אין א יארמולקע פון אלט-פארגעלטן, פארשמאלצענעם שפאניער". י"ל, דאס פוילישע יונגל, ציט' אויסג' וויך, 1921.

באָלץ - דער, =ן. 1. (טעכנ) קורצער אייזענער שטאנג מיט שרויפקריצונג ביים שפיץ [פוגב: [R: болт

2. אייזערנע שטאבע צו פארשטעקן, פארמאכן לאדנס/ טירן.

3. ~~[illegible]~~ פפא בולץ. (else) א צעוואקסענער מענטש, בעל-גוף [סטוטש 117].

4. (שלש, לאקל, גראדנע) "נאַר, שוטה" [קטוו].

באָלצעווע (ר) - אדי. (שלש) "פיזיש גוט אנטוויקלט, אבער ניט אינטעליגענט" [קטוו].

ב א ל ק א ן - דער, =ען, פֿקפֿ באלקאנדל. 1. אן
אַרויסטרעטנדיקע (פֿלאטפֿאָרמע) פון א בנין, אויף א העכערן שטאק,
מיט אַ פּאַרענטש אַרום.

1919 " פלי־צלונג כאפט זיך אויף דער עולם // און די
גלאקן גלאנגלען העכער...// טויזנט אויגן פון
באלקאנען,// פון די בוימער, פון די דעכער".
סעג, לירישע לידער, קיעוו, ז׳ 46.

1972 " פון אפגעריסענע באלקאנען שרייען זיך אריבער
האלב נאקעטע נקבה׳לעך". באש, פארוו, X/21.

2. אן אייבערשטער אפענער שטאָק אין א טעאטער.
1925 " ...האט זיי געמאַניעט די מוזיק [...]. זיי
זיינען דעריבער אדער געבליבן שטיין צוגעשמידטע
צו זייערע ערטער, אדער האבן זיך [...] אריינגעווארפן
אין די [...] פאטעלן, וואס אף דעם באלקאָן".
ברוך גלאזמאן, שטיינוועגס, מאסקווע.

|| באלקאנטשיק - דער, =עס, פֿקפֿ. דזוו באלקאנדל.
1940 " די באלקאנטשיקעס [...] האבן זיך געבעטן אויף
שטום-לשון, מע זאל זיי אַרומפּאַרענטשעווען".
מאטע דעטשיאר, בזיער, מינסק.

O באלקאנארטיק - אדי, (שנש) ארויסגעשטארצט ווי
א באלקאן.

|193...| " דער אפיציר האט פארמאגט [...] א שארפן טשאטעוועדיקן בליק אונטערן ברייטן באלקאנארטיקן שטערן". א. קאצי זנע, געזאמלטע שריפטן, ב' 4, ת"א, 1972, ז' 257.

באלקאניק - אדי (שנש). ווי א באלקאן.

... " זיי אלע מיט שמחה באגעגענען // דעם אנקום פון מארמאר און ציגל, // וואס ווערן באלקאניק און פענצטערדיק // מיט שויבן צום ימיקן שפיגל". הל, ציט אנטאלאגיע, רעד מ. יפה, ת"א, 1961, ז' 88.

באלקאניש - אדי. (שנש) וואס געהערט צו א באלקאן.

1972 " דער שגיי האט [...] אנגעצויגן א ווייסקייט אויפן שווארץ פון באלקאנישע אייזן-שטאנגען". ח. ראזענפארב, דער בוים פון לעבן, ת"א, ז' 524.

א ווייטער באלקאן דיר אין קאפ [illegible] - שפאסיקע [illegible] קללה.

באלקן I - דער, =ס, פפ: באליק, באליעק, בעליק.

1. קלאץ, שטאם פון אן אפגעזעגטן בוים, ארומגעשניטן די צווייגן און אפגעטעסעט די קארע, געניצט א מאל צום בויען די ווענט און סופיט (סטעליע) פון הייזער און אנדערע בנינים; איצט נאר אין ווּאלדהייזלעך (בונגאלאס), באראקן אע; היינט ווערן מיט דעם ווארט באצייכנט אויך דיקע שטאנגעס פון אייזן אדער אנדערע מעטאלן, געניצטע אין בויונג.

% א גראבער באלקן. א דעמבענער באלקן. די סטעליע ליגט אויף פיר לאנגע באלקנס. עטלעכע באלקנס פון דער וואנט זיינען פארפוילט. דער בריק איז אויסגעלייגט אויף שטאלענע באלקנס.

1838 " ווען איין באלקין הייבט זיך איין צו ברעכין
אום שבת מאג מען אים הונטערשפארן מיט איין באנק
ער זאל זיך ניט ווייטער־איין ברעכין". לט 2,
סידילקוב, ו' 65.

1862 " די שיף צעפאלט אויף שטיקער [...] אבער דער
באשעפער האט איבער מיר רחמנות געהאט דאס איך האב
מיך אין איין באלקן אנגעכאפט. איין שיינה מעשה
(צענטורע ווענטורע), ליטאמיר, ז' 134.

1916 " עטלעכע צוגויפגעלייגטע באלקנס אין הויף
[...] זיינען שוין געווען גענוג [...] ער זאל זיך
פארשטעלן, אז דאס איז א וויטפע". שע. פונים
יאריד, ז' 36.

1928 " אין א פארטיע פון פערציק בעלקענער קען זיין
פיר פארפוילטע, אבער דער סטאליער [...] האט קיין רעכט
ניט געהאט מאכן די ראמען פון פארפוילט האלץ".
מ. דאניעל, כאים־לייב דער שטיינשפאלטער, זש' די
רויטע וועלט, נ' 10, כארקאוו, ז' 15.

בע - 3057

1936 " פויערים האבן קלעצער געזעגט, געטעסעט,
באלקנס געמאכט". ייז, ברידער אשכנזי, ווארשע,
ז' 31.

~~1943 " [...] מען הערט נישט // צוליב דעם פארשטיקט~~
~~שטומען געשריי // פון די זיבן מאל זיבעצן אייזערנע~~
~~באלקנס [...] מלה, גם!, דאס ליד פון~~
~~... נ"י, ז' ?...~~

1953 " די באלקנס פון דער סטעליע זיינען געהאנגען
אזוי נידעריק [...]". ברוס, ביי די טייכן
פון פאלעסטיע, נ"י, ז' 223.

2. סטעליע, סופיט - אייבערשטער איבער־דעך פון א
צימער, געזען פון אינעווייניק. [צו ערשט האט מען
גענוצט דאס ווארט "באלקן", בעיקר אין ליטע, ווייס־
רוסלאנד, נאר פאר אן איבערדעק פון ברעטער ארויפ־
געלייגט אויף הילצערנע קלעצער (באלקנס, בוו1),
שפעטער בכלל פאר יעדן מין סופיט, סטעליע - דאס
לעצטע ווארט גענוצט אין אוקראינע]. % א נידערי־
קער/הויכער באלקן. געשניצטער באלקן. אין מיטן
באלקן הענגט א קינדערוויגל. פון באלקן שיינט

אראפ א גרויסער לאמפ. ער קוקט צום באלקן און טראכט פון גארנישט. זי פארדרייסט דעם קאפ צום באלקן.

1818 " מען מעג [אום שבת] אבער דעקן א לעכט [...] מיט איין ערדענע שיסל כדי דאס פייער פון דער לעכט זאל זיך ניט אנכאפן אין באלקן". תקוני שבת, אוסטראָא.

" אין פוילקייט וועט דער באלקן זינקען; און ביי אפגעלאזטע הענט, רעגנט פון די ווענט". פרץ, X, ... נ"י, 1947, ז' 195.

1924 " האט דער פעטער פארהויבן די אויגן צום באלקן און נאכגעזאגט אמן אויפן קול". מלה, גאלדענע פאווע, קליוולאנד, ז' 22.

1956 " און אויך דער באלקן פון דער תפיסהדיקער שטאל, // דער איינגעוועבטער אין געוועב פון שפינען". פמ, מלחמה I, נ"י, ז' 252.

|| באלקנדיק - אדי. געמאכט פון באלקנס (ב 1), אויסגעלייגט מיט באלקנס.

1858 " ווען די חלבדיגע בענש לעכט |...| האבן מיט זייערע |...| אריבערגעבויגענע שנויצן געווארפן א אומענדיגן |אומעטיקן?| שטן |שאטן| אויף דער קויטיג באלקענדיגער סטעליע". ייל, ניט טוים ניט לעבעדיג, ווילנע, ז' 76.

0 באלקנבריק - דער, =ן. בריק געבויט פון באלקנס, הילצערנע אדער אייזערנע. איבערן טייך האט מען איבערגעלייגט א נייעם באלקנבריק.

1964 " אט פארט שוין אונדזער באן דעם שמאלן באלקנבריק אריבער". רוב, חורבן פוילן, נ"י, ז' 242.

באלקן-דעכל - דאס, =עך.

1941 " מיט זיילן און א באלקן-דעכל פאר זיי". תי, מלכים א, ז/6.

באלקנוועב - דער, בא. (...) - שפינוועבס.

1877 [?] " און באלקן וועב אדער באלקן פון דעם שפין וועבן זיי טוען שלעכטע מעשים. ... פרושי עברי טייטש, ישעיה, לעמבערג.

באלקן-טרעגער - דער, =ס.

... " דער באלקן-טרעגער איז געגאנגען צוערשט און דער פאסטרעגער הינטער אים". פיעט, איבן בבא קמא, לא/א.

באלקן-פירער - דער.

1882 " האבן די דריי באלקן-פירער |...|, וועלכע האבן די לייבע [גוף פון בר-מינן] געפונען, געלאזט אנשרייבן א פראטאקאל ביים קרייז-נאטאריוס". ייפאל, 37.

∠7 געפאלן/אראפגעפאלן פון באלקן - א) וועגן עמעצן וואס איז געקומען פלוצעם, ומגעריכט אדער/און אומגעווונטשן. ב) וועגן איינעם וואס דערוויסט זיך אדער פרעגט וועגן עפעס וואס איז שוין אלעמען באוווסט.

רעדן צום באלקן (צום באליק/בעליק) - רעדן אומזיסט,
אן א תכלית, אז קיינער הערט ניט אדער וויל ניט
הערן (אנאלאגיש צו 'רעדן צו דער וואנט').

1963 " אנשטאט 'רעדן צום באלקן' האט מען געזאגט
[אין ריזשין] 'רעדן צום באליק'". ג. בערנשטיין,
יישפ XXIII - 2.

אויפן באלקן וועט קיין קארן ניט וואקסן (ניט געראטן)
(שוו) - פון זיצן/ליגן און קוקן אויפן באלקן
און גארנישט טאן קאן קיין שום זאך ניט ארויסקומען.

ם באלקן/בלקן .

1. ←----

1648 " מליתות און' תפילין האבן זיא ניט ליגן לושן
דיא מזוזות אויז דעם בלקן גישטאכן". מגילת ווינץ,
אמשטרדם, ז' 16.

1732 " טושטו דו אים זאגן ער זאל זיך נעמן דען
שפאהן |שפאן| פון עבירות אויש זיין צעהן, גיבט
ער דיר צור ענטווארט, טוא דיר דען בלקן פון עבירות
אויש דיין אויגין ארויש דרעהן". עיון יצחק,
בערלין, 36.

2. ←----

1544 " ער שטייג אויף איין באנק הינטער דער טויר
דורך ער קנופפט דיא האנט צוועהל אן איינם באלקן
הוך". שמואל-בוך, סטראפע 1530.

1610 " נייארט צו מאנן דיזן ניט איר זאלט טאן
קיינר לייא וועך אום אזו זיא זיין קומן אונטר
שאטן מיינש בלקן". מה, בראשית יט - י. [תי:
אין שאטן פון מיין דאך].

1716 " דש וואר דש (אוהל) וואש אין דער מדבר וואר
גימכט אן בלקן נייארט אום הנג ווארן פון אויבן".
סהמ 3, ווילהרמרשדארף, יג.

באלקן !! - טרוו, פפּ: באַלקענען/בעלקן/בעלקענען, פאַר געבאַלקט/געבאַלקנט/געבעלקט/געבעלקנט. (עלט) אויסלייגן אן איבערדעק איבער א בנין (דאך, סופיט אע).

1833 " אזו אויך האט ער אן גיברייט דיא נשמה פון דעם מענטשן און דעם שכל און דאש פר שטאנד אין דעם מוח פון דעם קאפ וואש ער איז גיבאַלקנט איבר דר ליכה [פליסיקייט]". משה בר' נתן נטע מאוסטרהא, הרב אליהו כהן |...| שבט מוסר, זילקאב, דף מו.

1848 " צווישן דעם וואשער האט ער אושגישפרייט דיא ערד און גיבעלקינט דעם הימל נאך איי [איידער] דיא מלאכים זענין גשאפין גיווארין". מחזור שלש רגלים !!, תפילת גשם, טשערנאוויץ,

1936 " דער וואס באַלקנט אין וואסער זיינע אייבער-קאמערן". נג, תהילים, קד - 3.

ם באַלקן/בעלקן.

1626 " דער דא האט גיבעלקט אין וואשר זיין בודים". סהמ, תהילים קד - ג, לובלין.

1701 " [...] גלייך מיר גפינדן אין איארי ביכער (המקרה במים עליותיו) דאש איז טייטש דער דא האט גיבאַלקט אין וואשר זיין באדם". מעשה־בוך, מעשה נ"ט, אמשטרדם. [הי: באַלקנט מיט וואסער זיינע אייבערשטובן].

באלקע ! - די, =ס. דזוו באַלקן ב 1.

1818 " דו ביילקיס ווס מען סאדירט איינס אוף דעם אנדרין לייגט מען צווישן זיי שערבליך זיי זאליך זיך ניט אוסקרומען". איבז, תקוני שבת, אוסטרהא.

1903 " דער טאטע זעצט זיך אויף א באלקע, נעמט צונויף די שמות-בלעטלעך |...| קוקט אין זיי אריין". שע, מעשיות פאר יידישע קינדער II, ציט אלע ווערק, ב׳ 2 - ב, נ"י, 1944, ז׳ 229.

1904 " איין באלקע נאך דער צווייטער איז אויפן ברעג ארויסגעקראכן". אש, א שטעטל, ציט׳ אויסג׳ ווארשע, 1921, ז׳ 25.

1940 " מען קאן צוזאמענשטעלן א הויז פון הילצערנע באלקעס". קאר II, נ"י, ז׳ 160.

ב א ל ק ע II - די, =ס. א לאנגער ניט טיפער טאל, וואס ציט זיך דורך א פלאכלאנד, כאראקטעריסטיש פאר א סטעפלאנדשאפט. % די רייטער האבן געלאזט די פערד זיך פאשען אין דער באלקע. ‹ R: балка

1940 " נו, יא - אט איז דאך די [...] ווינטמיל, די באלקע, די סאזשלקע". אי. דרוקער, קלעזמער, קיעוו, ז׳ 25.

1956 " זיי האבן אפגעהיט געטריי דאס שטיקל ערד, // א קליין מלוכהלע, פארגראבן אין א באלקע". פמ, מלחמה II, נ"י, ז׳ 347.

1965 " די וועגענער האבן זיך אוועקגעקייקלט גיכער און זיך פארנומען אראפ-באלקע". נאטע לוריע, הימל און ערד, מאסקווע, ז׳ 102.

?נ? ב א ל ק ע |וויצער ל|. "סטרופ, דער אגוווקס מיטן פארטריקנטן בלוט, וואס בלייבט נאך א שניט, אן אנריס אע" [קטור].

באלקענטל - דאס, =עך. (שוסטעריי) מכשיר ארומצואָרבעטן די קאנטן פון די זוילן ביי א שוך.

ם באַלקער - דער, מצ באלקערן/בעלקער, אדזוו באלקן ב 1.

1664 "און' דו זאלט הייליגן זייני שטיין און' זייני באלקרן און' דיא אויז טיילונג דיינש גיבייא צו הייליקייט דער בויאונג דיז הויז". יוסיפון, 2, אמשטרדם, קפ"ג.

1743 "זיא האבן גמוזט טראגן דיא שוועריי בעלקר דיא גהיישן ווערן פאלזאטין". שאר, אמשטרדם, קל"ט.

באלשאווצע - גנ. שטעטל אין גאליציע. (?נ?)

באלשאוצער פארכעס.

באַלשאַק - דער, =עס. (רוס: נא) גרויסער טראקט, הויפטוועג. < R: большáк

[19..?] "און זיך געלאזט [...] דורכן לײדיקן באלשאק צו מיינע גוטע ברידער". ע. פינינבערג, פון שלאכטפעלד, ז' 65.

באַלשעוויזירן - טרוו. פאר באלשעוויזירט. (מ'רוב פּעיא). 1. איינפירן אין א געוויסן לאנד געגנט די געזעצן און אָרדענונג פון די באַלשעוויקעס (קאמוניסטן פון סאוועטן-פארבאנד). % מערב-אוקראינע איז באלשעוויזירט געווארן אין 1939. ס'איז ניט גרינג אנגעקומען צו באלשעוויזירן ליטע און לעטלאנד צוליבן ווידערשטאנד פון דער באפעלקערונג.

2. באהערשן אידעאלאגיש אין גייסט פון די באלשעוויקעס. סאוויעטישע מאכט האט קאנסעקווענט באלשעוויזירט די ליטעראטור - אלע האבן געמוזט שרייבן לויט די אנווייזונגען פון די ליטעראטור-קאמיסארן.

באלשעוויזירונג. אקט אדער רעזולטאט פון באלשעוויזירן.

1965 " ווי ס'פירט זיך אין רוסלאנד, האט די 'באלשע-וויזירונג' פון דער וויסנשאפט ארומגעכאפט אויך אזעלכע געביטן ווי פילאזאפיע [...]".
ב. ריקאמוס, זב ליטעע II ת"א, ז' 799.

באלשעוויזם - דער, בא. די טעאריע און פראקטיק פון די באלשעוויקעס. % לענין איז געווען דער באגרינדער פון באלשעוויזם.

1932 " דער איינציקער וועג פאר דער רעטונג פון דער רעוואלוציע איז פארט דער באלשעוויזם". קעראנסקי, זב דער וועג פון פאראט, מאסקווע, ז' 41.

1935 " [...] מיר וועלן זיי העבן געבן, די אפאסטאלן פון באלשעוויזם!". איבז, אי. מיקיטענקא, פרימארגן, קיעוו.

1928. " דער כוח פון באלשעוויזם אין רוסלאנד איז געלעגן אין זיין עלעמענטארער און אבסאלוט איינ-ציטיקער קלארקייט". שנ, III לעזער, דיכטער, קריטיקער, I, ז' 320.

באלשעוויסטיש - אדי. וואס איז אין גייסט, אין דער נאטור פון באלשעוויזם.

1923 " עס זיינען כאראקטעריסטיש זיינע באלשעוויסטישע מעטאדן פון אונטערדריקן זיינע פאליטישע קעגנער".
ימ, זש ביים.

1939 "פאר זײַנע באלשעוויסטישע איבערצײַגונגען האט ער יארן אפגעשמאכט אויף קאטארגע". כ. גילדין, פליגל, קיעוו.

1951 "דער קערענסקי-רעזשים איז פארביטן געווארן מיטן באלשעוויסטישן דורך א הייסן און בלוטיקן קאמף". ל. שטיין, זב ליטע I, נ"י, ז' 117.

באַלשעוויק - דער, =עס. 1. (ערשטיקער באטײַט) אנהענגער פון דער פראקציע, אונטער דער אנפירונג פון וו. לענין, וואס האט געקריגן א מערהייט (רוסיש: большинство) אויף דעם II צוזאמענפאר פון דער "רוסלענדישער סאציאל-דעמאקראטישער ארבעטער-פארטיי" אין יאר 1903, ווען ס'איז פארגעקומען די שפאלטונג אויף 'מענשעוויקעס' (רוסיש: меньшинство) און 'באַלשעוויקעס'.

2. פארשפרייטער נאמען פאר די קאמוניסטן אין ראטן-פארבאנד.

1920 "די באלשעוויקעס האבן אים [דעם גביר] דערנאך אײַנגעלאדן, ער זאל קומען, בעת מען וועט עפענען זײַן קאסטקע". סעג, פון רוסלאנד [...], ווארשע, ז' 37.

1936 "ס'איז יעדער טאג - א באלשעוויק //, און יעדער באלשעוויק - א חבר". איזי כאריק, פינף פאעמעס, מינסק, ז' 109.

1968 "אין יאר 1919 האט די פוילישע רעגירונג מאביליזירט סאלדאטן [...] קעגן די באלשעוויקעס, א סך יידישע יוגנטלעכע זענען מאביליזירט געווארן". ה. גייער, יזב אטוואצק, ת"א, ז' 735.

באל - 104.

|| באלשעוויטשקע - די, =ס. א פרוי, אן אנהענגערין
פון באלשעוויזם.

1932 " ער איז דאמאלט געווען א סאציאל-דעמאקראט,
זי - א יאקאבינקע [...] שפעטער איז ער געווארן
א קאדעט, און זי - אן ארטאדאקסאלע באלשעוויטשקע.
איבז, מ. שאדור, פֿון מ. עסען, אין דער עפאכע [...],
ייטאמיר, ז' 17.

באלשעמסקע - ← בעל-שמסקע.